

Lagrådsremiss

Legitimation för lärare och förskollärare

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 9 september 2010

Tobias Krantz

Claes Mårtensson
(Utbildningsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare införs. I anslutning till detta förslag redovisar regeringen sin syn på vad som ska krävas för att kunna få legitimation och hur systemet är avsett att fungera.

Det ska som huvudregel krävas legitimation som lärare respektive förskollärare för att få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning och för att få undervisa. En legitimation ska kunna kompletteras om läraren genom kompletterande kurser skaffat sig ytterligare behörighet. Förskollärare kan komplettera sin legitimation efter en speciallärarexamen. Går förskollärare kompletterande kurser och blir lärare kan de i stället få en lärarlegitimation utöver sin tidigare förskollärarlegitimation. Det ska vara Statens skolverk som meddelar legitimationer och upprättar ett register med uppgifter om legitimerade, eller tidigare legitimerade, lärare och förskollärare.

Förutsättningarna för att få legitimation föreslås vara att lärare ska ha en lärarexamen och förskollärare en förskollärarexamen, eller motsvarande äldre examen. Examen kan ha uppnåtts på olika vägar. Läraren respektive förskolläraren kan ha gått ett program som lett till examen eller ha en annan högskoleutbildning som gett tillräckliga ämneskunskaper och därefter ha fullföljt en kompletterande pedagogisk utbildning. En lärare kan också ha tillägnat sig yrkeskunskaper som validerats och därefter ha fullgjort en pedagogisk utbildning som lett till examen.

Läraren eller förskolläraren ska för att kunna bli legitimerad också ha tjänstgjort minst ett läsår eller motsvarande på heltid med stöd av en

mentor (introduktionsperiod). Introduktionsperioden ska i huvudsak omfatta undervisning och uppgifter som tillhör undervisningen, som svarar mot lärarens eller förskollärarens examen.

En lärare eller förskollärare kan också ha ett utländskt behörighetsbevis, t.ex. en utländsk lärarexamen eller legitimation, som grund för svensk legitimation.

Endast legitimerade lärare ska, med ett par undantag, självständigt få sätta betyg. En lärare som inte är legitimerad ska sätta betyg tillsammans med en legitimerad lärare.

Som ett karriärsteg för lärare och förskollärare kan huvudmännen utnämna lektorer enligt den nya skollagen (2010:800). Utnämningen föreslås nu göras av Statens skolverk och ska kopplas till legitimationssystemet.

Lärarnas ansvarsnämnd ska bildas för att pröva ärenden om varningar, återkallande av legitimationer och nya legitimationer till lärare och förskollärare som tidigare fått legitimationen återkallad. Statens skolinspektion ska vara den instans som kan göra anmälningar till nämnden. Den legitimerade ska också själv kunna ansöka om att få sin legitimation återkallad.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas fullt ut den 1 juli 2012.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).....	18
2.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	20
3	Ärendet och dess beredning	22
4	Förslag om legitimation för lärare och förskollärare.....	22
4.1	Legitimation som visar behörigheten – ett krav för att få undervisa	22
4.2	Statens skolverk meddelar lärar- och förskollärarlegitimation – beteckningar som bara får användas i skolväsendet	27
4.3	Introduktionsperioden och lämplighetsprövningen	33
4.4	Lärare som får undervisa även om de inte har legitimation.....	38
4.5	Undantag från kravet på legitimation under vissa förutsättningar	39
4.6	Anställning av lärare och förskollärare.....	41
4.7	Lektor – en statlig utnämning	42
4.8	Legitimerade lärare ska sätta betyg	44
4.9	Ansökan om legitimation	48
4.10	Lärarnas ansvarsnämnd	52
4.11	Varning och återkallelse av legitimation	55
4.12	Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd.....	62
4.13	Register.....	65
4.14	Sekretess.....	66
5	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	72
6	Konsekvenser	74
6.1	Syftet med en reglering om legitimation för lärare och förskollärare.....	74
6.2	Alternativ till en ny reglering	74
6.3	Berörda av regleringen	75
6.4	Ekonomiska konsekvenser	75
6.5	Sveriges medlemskap i Europeiska unionen	78
6.6	Särskilda konsekvenser för huvudmän för fristående skolor, förskolor och fritidshem	78
6.7	Uppföljning av reformen	79
7	Författningskommentar	80
7.1	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	80
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800).....	93
7.3	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	94

Bilaga 1	Sammanfattning av remisspromemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)	96
Bilaga 2	Lagförslag i remisspromemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)	98
Bilaga 3	Förteckning remissinstanserna: Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)	114

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i skollagen (2010:800),
2. lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800),
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

2 Lagtext

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 1 kap. 12 §, 2 kap. 13, 15–18, 20, 22, 23 och 24 §§, 3 kap. 16 §, 27 kap. 4–6 §§, 28 kap. 3 och 4 §§ samt rubriken till 27 kap. och rubrikerna närmast före 2 kap. 13 §, 27 kap. 4 § och 28 kap. 4 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 27 kap. 1 § ska lyda ”Skolväsendets överklagandenämnd”

dels att det i lagen ska införas nio nya paragrafer, 27 kap. 7–15 §§, samt närmast före 2 kap. 23 § och 27 kap. 5, 7, 9, 10, 11, 12 och 13 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

12 §

Lagen är uppdelad i 29 kapitel. Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- förskoleklassen (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15–17 kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (21 kap.),
- utbildning i svenska för invandrare (22 kap.),
- entreprenad och samverkan (23 kap.),
- särskilda utbildningsformer (24 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),
- tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd (27 kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd (27 kap.),
- överklagande (28 kap.), och
- övriga bestämmelser (29 kap.).

2 kap.

Vilka som huvudmännen får använda för undervisning i skolväsendet

Vilka får undervisa i skolväsendet

13 §

Huvudmännen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

15 §

Den som har en utländsk lärare- eller förskollärarexamen kan få ett behörighetsbevis av Högskoleverket. Ett sådant bevis ger den behörighet att undervisa i skolväsendet som framgår av beviset.

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Behörighetsbevis ska utfärdas om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 §.

Detsamma gäller den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 och 18 §§.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs

16 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 15 §.

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,

2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och

3. i övrigt är lämplig att bedriva

undervisning.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning och i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare får i skolväsendet bara användas av den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt första stycket 2 och 3, samt

2. avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

17 §

Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk får trots 13 § första stycket för denna undervisning använda en lärare som inte har utbildning som avses i 13 § eller behörighetsbevis enligt 15 §. Detta gäller bara om han eller hon

1. har en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen, och

2. har kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka språk som avses.

Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning, och

2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

18 §

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organi-

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organi-

sation som har den *utbildning* som krävs enligt 13 § eller ett *behörighetsbevis enligt 15 §* eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får *huvudmannen använda en annan person för att* bedriva undervisningen. En sådan *person* ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och
2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som *krävs för undervisningen*.

En person som avses i första stycket får *användas för att* bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål, eller
2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

sation som *uppfyller kraven* enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får *en annan lärare eller förskollärare bedriva* undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska

2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som *är behörighetsgivande*.

En person som avses i första stycket får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål,
2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller
3. *individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning*.

20 §

Endast den som *uppfyller följande kriterier* får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning:

1. *har någon typ av lärarexamen eller förskollärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (1992:1434) eller motsvarande äldre utbildning, eller*
2. *har fått ett behörighetsbevis enligt 15 §.*

Den som inte *uppfyller kraven i första stycket* får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detta

Endast den som har *legitimation* får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte *har legitimation som lärare* får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller

gäller bara, om

1. det saknas sökande som har utbildning som är avsedd för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet,

2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning enligt 17 § och som inte uppfyller kraven i första stycket får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,

2. den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i den aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

22 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från 20 § första stycket för anställning vid fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Varning och återkallelse av legitimation

23 §

Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska meddela en legitimerad lärare eller förskollärare en varning, om han eller hon

1. varit oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller i samband med yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som är ägnat att påverka hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare, eller

3. på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska återkalla en legitimation, om den legitimerade

1. har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som är ägnat att

påverka hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare,

3. på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande,

4. på annat sätt visat sig särskilt olämplig att bedriva undervisning,

5. inte följt ett föreläggande om läkarundersökning enligt 27 kap. 10 §, eller

6. begär att legitimationen ska återkallas.

Om det finns särskilda skäl i fall som avses i första stycket 2 eller andra stycket 2 och 4, får Lärarnas ansvarsnämnd avstå från att meddela en varning eller återkallelse av legitimationen.

Om Lärarnas ansvarsnämnd meddelar en varning eller beslutar att återkalla en legitimation, ska nämnden underrätta Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare om detta. Detsamma gäller om en allmän förvaltningsdomstol efter överklagande beslutar att meddela en varning, återkalla legitimationen eller undanröja nämndens beslut om varning eller återkallelse.

24 §

En lärare ska i skolväsendet benämnas för lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

En förskollärare ska i skolväsendet benämnas lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt

Statens skolverk ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare ska benämnas lektor, om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

Skolverket ska efter ansökan besluta att en legitimerad förskollärare ska benämnas lektor, om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen

motsvarande utländsk examen, och
2. om han eller hon under minst
fyra års tjänstgöring har visat
pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska förbe-
hållas lärare som avses i första
stycket och förskollärare som
avses i andra stycket.

inom ett område som omfattas av
förskolans uppdrag eller har avlagt
motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänst-
göring som förskollärare visat
pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska *i skol-
väsendet* förbehållas lärare som
avses i första stycket och för-
skollärare som avses i andra
stycket.

*Regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer får
meddela föreskrifter om pedago-
gisk skicklighet enligt första
stycket 2 och andra stycket 2.*

3 kap.

16 §

Betyg ska beslutas av den eller
de lärare som *ansvarar för* under-
visningen vid den tidpunkt då
betyg ska sättas. *Om ett betyg är
beroende av två eller flera lärares
bedömning och dessa inte kan
enas, ska betyget beslutas av
rektorn.*

Betyg ska beslutas av den eller
de lärare som *bedriver* undervis-
ningen vid den tidpunkt då betyg
ska sättas.

*Om läraren eller lärarna inte är
legitimerade, ska beslutet fattas
tillsammans med en lärare som är
legitimerad. Kan dessa inte enas
ska betyget beslutas av den legi-
timerade läraren under förutsätt-
ning att han eller hon är behörig
att undervisa i det ämne som be-
tyget avser. I annat fall ska betyget
beslutas av rektorn.*

*Regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer
meddelar närmare föreskrifter om
vem som beslutar betyg när mer
än en lärare bedriver undervis-
ningen vid den tidpunkt när betyg
ska sättas.*

*Regeringen eller den myndighet
som regeringen bestämmer får
meddela föreskrifter om undantag
från andra stycket för lärare som
anställts utan tidsbegränsning med
stöd av 2 kap. 20 § andra eller
tredje stycket.*

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd

Muntlig förhandling

Nämnden ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det.

Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

Muntlig förhandling enligt 4 § ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 4 § andra stycket av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd

Lärarnas ansvarsnämnd

4 §

För prövning av vissa frågor om legitimation ska det finnas en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd.

Nämnden prövar efter anmälan av Statens skolinspektion frågor om lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation och om varning ska meddelas.

Nämnden prövar efter ansökan – av den legitimerade om legitimationen ska återkallas, och – av den tidigare legitimerade om en ny legitimation ska meddelas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om nämndens sammansättning och beslutförhet.

Ansökan och anmälan

5 §

En ansökan eller anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd ska göras skriftligen och innehålla uppgifter om

1. vem ansökan eller anmälan avser och uppgifter om yrke, adress och arbetsplats,

2. vad som yrkas i ärendet, och

3. de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan eller anmälan.

Om en part företräds av ombud ska fullmakt ges in.

6 §

Är en ansökan eller anmälan så ofullständig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Lärarnas ansvarsnämnd förelägga den sökande eller anmälaren att inom en viss tid komma in med kompletterande uppgifter. I föreläggandet ska det

medel för kostnad för resa och uppehälle, om Lärarnas ansvarsnämnd finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen. Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

framgå att ärendet annars inte tas upp till prövning.

Svaromål

7 §

Anmälan och, i förekommande fall, bifogade handlingar ska snarast överlämnas till den som anmälan avser. Mottagaren ska föreläggas att svara inom en viss tid.

En sådan underrättelse behövs inte om det är uppenbart att anmälan inte kan bifallas eller att underrättelsen är onödig.

8 §

Den som förelagts att svara ska göra det skriftligen, om inte Lärarnas ansvarsnämnd bestämmer att svaret får lämnas vid en muntlig förhandling.

Av svaret ska det framgå om den svarande godtar eller motsätter sig den åtgärd som sätts i fråga. I det senare fallet bör den svarande ange skälen för sin inställning och de omständigheter som åberopas.

Skriftligt förfarande

9 §

Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd är skriftligt.

Läkarundersökning

10 §

Lärarnas ansvarsnämnd får förelägga den legitimerade, eller den som söker om legitimation, att genomgå viss läkarundersökning för att utvärdera dennes lämplighet att inneha legitimation.

Inhämtande av yttrande

11 §

Om en fråga kräver särskild sakkunskap, får Lärarnas ansvarsnämnd inhämta yttrande från myndigheter och andra sakkunniga i frågan.

I fråga om sakkunniga gäller 40 kap. 2–7 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

De som är skyldiga att lämna yttrande har rätt till ersättning för sitt utlåtande endast om det är särskilt föreskrivet.

Andra sakkunniga har rätt till ersättning av allmänna medel för sitt uppdrag. Nämnden får bevilja förskott på sådan ersättning.

Jäv

12 §

I fråga om jäv mot den som handlägger ärenden i Lärarnas ansvarsnämnd ska bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare tillämpas.

Gemensamma bestämmelser

Muntlig förhandling

13 §

Skolväsendets överklagande-nämnd och Lärarnas ansvars-nämnd ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det. Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

14 §

Muntlig förhandling ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken sekretess gäller enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), får

ordföranden vid förhandlingen
besluta att förhandlingen ska
hållas inom stängda dörrar.

15 §

En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 13 § av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om Lärarnas ansvarsnämnd finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

28 kap.

3 §

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,

2. att avslå ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §,

3. att avslå ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, eller

4. att avslå ansökan om utnämning till lektor enligt 2 kap. 24 §.

Beslut av Högskoleverket

Beslut av Högskoleverket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om utfärdande av behörighetsbevis enligt 2 kap. 15 §.

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd

4 §

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Lärarnas ansvarsnämnds beslut får överklagas endast av

1. Statens skolinspektion för att

tillvarata allmänna intressen, och
2. den yrkesutövare som beslutet
riktar sig mot.

Beslut av Lärarnas ansvars-
nämnd som inte innebär att ett
ärende avgörs, får överklagas
endast i samband med över-
klagande av det slutliga beslutet i
ärendet. Ett beslut som inte är
slutligt får dock överklagas sär-
skilt när nämnden

1. ogillat en invändning om jäv
mot en ledamot av nämnden eller
en invändning om att det finns
hinder mot prövningen,

2. avvisat ett ombud eller ett
biträde,

3. förelagt någon att genomgå
läkarundersökning, eller

4. förordnat om ersättning för
någons medverkan i ärendet.

Statens skolinspektion ska vara
motpart till den yrkesutövare som
överklagat Lärarnas ansvars-
nämnds eller en domstols slutliga
beslut enligt denna lag.

Beslut av Lärarnas ansvars-
nämnd gäller omedelbart om inte
annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas i fråga om 1 kap. 12 §, 2 kap. 16, och 23–24 §§, 27 kap. 4–15 §§ samt 28 kap. 3 och 4 §§ från och med den 1 juli 2011. Övriga paragrafer ska tillämpas först från och med den 1 juli 2012.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 33 § lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar *utbildning* för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § eller 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas istället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Första stycket gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Föreslagen lydelse

33 §

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar *legitimation* för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Första och andra styckena gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § andra stycket i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Kravet på genomförd introduktionsperiod i 2 kap. 16 § gäller inte lärare eller förskollärare som har

- 1. avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket,*
- 2. arbetat som lärare eller för-*

skollärare i minst ett år före den 1 juli 2012, och

3. vars anställning som lärare eller förskollärare inte avslutades längre tillbaka i tiden än sex månader före ansökan om legitimation.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs ifråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 23 kap. 7 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas två nya paragrafer, 23 kap. 7 a och 7 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

7 §¹

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan *samt hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärenden om legitimation*, för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

7 a §

Sekretess gäller hos Statens skolinspektion i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

7 b §

Sekretess gäller hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärende om legitimation för uppgift om den legi-

¹ Senaste lydelse 2009:676

*timerades eller den sökandes
hälsotillstånd eller andra person-
liga förhållanden, om det kan
antas att denne eller någon när-
stående till denne lider betydande
men om uppgiften röjs.*

*Sekretessen gäller inte beslut i
ärende.*

*För uppgift i en allmän handling
gäller sekretessen i högst femtio
år.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

3 Ärendet och dess beredning

Den 23 mars 2006 förordnade chefen för Utbildningsdepartementet efter bemyndigande av regeringen en särskild utredare för att bedöma behovet av ett system med auktorisation av lärare i syfte att främja förskolans, förskoleklassens, fritidshemmets, skolans och vuxenutbildningens utveckling. Genom beslut den 14 november samma år utsågs en ny utredare och den 21 december fick utredningen nya direktiv (dir. 2006:140). Utredningen fick i uppdrag att lämna förslag till nya behörighetsregler och ett statligt auktorisationssystem för lärare. Förskollärare och fritidspedagoger skulle också ingå i utredarens överväganden.

Utredaren redovisade i maj 2008 sina förslag till nya behörighetsregler och ett system för auktorisation av lärare och förskollärare i betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52). Betänkandet har remissbehandlats. Regeringen behandlade utredarens förslag till nya behörighetsregler i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165). Under beredningen av de förslag som framgår av betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52) och remissinstansernas synpunkter visade det sig att de befintliga förslagen till ett legitimationssystem behövde kompletteras. Därför utarbetades remisspromemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) inom Utbildningsdepartementet. I promemorian återfinns en sammanfattning av ovan nämnda betänkande och där redovisas också remissinstansernas synpunkter på betänkandet. Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandena och en sammanställning av dem finns tillgängliga i Utbildningsdepartementet (dnr U2010/2818/S).

En sammanfattning av promemorian återfinns i *bilaga 1* och dess lagförslag i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*.

4 Förslag om legitimation för lärare och förskollärare

4.1 Legitimation som visar behörigheten – ett krav för att få undervisa

Regeringens förslag: Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning ska få bedriva undervisningen.

Bestämmelserna om behörighetsbevis utmönstras ur den nya skollagen (2010:800).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

En legitimerad lärare eller förskollärare ska ha ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver med vissa undantag. Lärare utan legitimation ska få vara ansvariga för undervisningen i tvåspråkiga skolor, vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inrikt-

ning, modersmål, yrkesämnen i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detsamma ska gälla lärare som undervisar på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Av remissinstanserna är 52 positiva till att ett legitimationssystem införs medan 15 är uttalat negativa till ett sådant system. Elva instanser har inte tydligt uttryckt om de är positiva eller negativa.

Införandet av legitimation för lärare och förskollärare välkomnas bl.a. av *Statens skolverk*, *Statens skolinspektion*, *Lärarnas Riksförbund*, *Läraryrkesförbundet*, *Socialstyrelsen*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och *Barnombudsmannen*. Statens skolverk pekar bl.a. på att ett legitimationssystem kan bidra till en högre och mer likvärdig undervisningskvalitet i den svenska skolan. Läraryrkesförbundet bedömer att en legitimation tillsammans med starkare behörighetskrav kommer att stärka läraryrket som profession och pekar särskilt på vikten av att en legitimation utgår från det individuella yrkesansvaret.

Även flertalet lärosäten och kommuner är i huvudsak positiva till att ett legitimationssystem införs. *Burlövs kommun* anför t.ex. att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare kan underlätta för skolhuvudmän eller rektorer att anställa rätt person på rätt plats, vilket är kvalitetshöjande och innebär en kvalitetssäkring för elever och föräldrar. *Linnéuniversitetet* anser att ett legitimationssystem kan medverka till större säkerhet för elever och föräldrar om undervisningen sköts av en auktoriserad yrkesutövare.

De remissinstanser som är positiva har emellertid även lämnat kritiska synpunkter.

Läraryrkesförbundet är kritiskt till att det enligt förslaget ska finnas en legitimation för lärare och en för förskollärare och anser att det endast bör finnas en legitimation som omfattar alla ”lärargrupper”. Förbundet påpekar också att legitimationen ska vara personlig och gälla vid lärares yrkesutövning oavsett inom vilken skolform läraren tjänstgör. *Göteborgs universitet* är positivt till intentionerna att höja läraryrkets status, men menar att de kostnader och det arbete som systemet medför gör att effekterna blir svaga.

Sveriges skolledarförbund är positivt till ett legitimationssystem som en del i kvalitetsutvecklingen av skolan och anser att det är ett positivt sätt att lyfta fram lärarnas viktiga roll för elevers resultat och rektorernas och förskolechefernas övergripande pedagogiska ansvar. Förbundet önskar dock att regeringen överväger att avvakta ytterligare en tid.

Bl.a. *Högskoleverket*, *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Landsorganisationen Sverige (LO)* och *Statskontoret* avstyrker helt att ett legitimationssystem införs. Högskoleverket anser att förslaget har stora brister och inte kommer att få önskad effekt. Sveriges Kommuner och Landsting anger att ansvaret att utbilda och kvalitetssäkra lärare ska ligga på universitet och högskolor och att förslagen medför stora svårigheter att planera och bemanna verksamheten, särskilt i mindre skolor och

kommuner. *Ljusnarsbergs kommun* har i stort sett samma uppfattning. Sveriges Kommuner och Landsting framhåller därutöver att rektorn och förskolechefen är avgörande för elevernas resultat och att rektorns och förskolechefens utrymme att leda och ta ansvar inte ska begränsas av detaljerade föreskrifter.

Malmö kommun framför att en lärarlegitimation inte med automatik förbättrar elevernas resultat eller löser dagens problem med brist på behöriga lärare. *Göteborgs kommun* avvisar förslaget om legitimation, men ser t.ex. positivt på att nytexaminerade lärare får mentorsstöd.

Kammarrätten i Stockholm ifrågasätter om det behövs en särskild bestämmelse som rör legitimationens koppling till lärares och förskollärares yrkesansvar. Kammarrätten menar att detta framgår redan av en annan bestämmelse.

Waldorfskolefederationen och *Waldorfhögskolan* anser att Riksföreningen Waldorfskolornas Samråd och Waldorfskolefederationen ska få utfärda legitimationer för Waldorfförskollärare och Waldorflärare.

Skälen för regeringens förslag

Regeringens övergripande motiv för att införa ett legitimationssystem

Regeringens mål är att alla elever och barn i skola och förskola ska undervisas av väl kvalificerade och lämpliga lärare och förskollärare. En lärar- eller förskolläraryrket är ett steg på vägen mot det målet och ska ge såväl teoretiska som mer praktiska kunskaper och färdigheter. Regeringen bedömer dock att det behövs en ytterligare prövning av lärare och förskollärare. Det måste efter lärar- eller förskollärarexamen finnas möjlighet att avgöra om en lärare eller förskollärare är lämplig att självständigt utöva yrket. Regeringen anser att ett legitimationssystem för lärare och förskollärare är en åtgärd som leder till att det syftet kan uppfyllas.

Regeringens bedömning är att ett legitimationssystem bör kunna öka rättssäkerheten för barnen och eleverna och möjligheten att komma i åtnjutande av rätten till utbildning, förbättra kvalitetssäkringen av lärare och förskollärare och därmed höja kvaliteten på den samlade lärarkåren och tydliggöra det individuella yrkesansvar som legitimerade lärare och förskollärare har. En majoritet av remissinstanserna håller med om detta.

Legitimationen innebär att en lärare eller förskollärare har prövats och befunnits lämplig för yrket. Legitimationen kan därmed ses som en deklaration av lärarens eller förskollärarens behörighet och lämplighet. Ett legitimationssystem kommer som en följd av detta också sannolikt att kunna höja statusen på yrkena och bidra till en bättre rekryteringsbas där fler väl motiverade personer söker sig till lärar- eller förskolläraryrket. Denna uppfattning delas av många remissinstanser, men t.ex. *Sveriges Kommuner och Landsting*, *Högskoleverket* och *LO* anser att systemet knappast kommer att leda till sådana effekter. Regeringen anser dock att om det ställs höga krav för att få utöva ett yrke, blir yrket attraktivare för personer som är väl motiverade att anta utmaningen att nå upp till dessa krav och också vidmakthålla dem i sin professionella yrkesutövning. Det kan däremot bli mindre attraktivt för personer som kanske inte kommit in

på önskad alternativ utbildning eller har valt läraryrket för att det *inte* alltid ställts så stora krav (se t.ex. Examination med kvalitet, Högskoleverket 2006).

Ett legitimationssystem är ett medel för att kvalitetssäkra verksamheterna och se till att elever och barn undervisas av lärare eller förskollärare som har fått visa att de klarar yrkesrollen. Läraren respektive förskolläraren får en viss tid på sig att visa sin lämplighet – är läraren eller förskolläraren inte lämplig får en legitimation inte meddelas. För att lämplighetsprövningarna ska bli likvärdiga bör det finnas kompetensprofiler för lärare och förskollärare. Detta utvecklas i avsnitt 4.3.

Bl.a. *Waldorfskolefederationen* framhåller i sitt remissvar att det bör finnas en särskild legitimation för Waldorfförskollärare och Waldorflärare. Regeringens bedömning är att detta av likvärdighetsskäl inte är lämpligt. Däremot lämnar regeringen förslag om undantag från kravet på legitimation för lärare i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Regeringen vill emellertid framhålla att det är önskvärt att även lärare i skolor med Waldorfinriktning går en lärarutbildning som leder till en högskoleexamen och också ansöker om legitimation. Det är vidare önskvärt att en sådan utbildning för Waldorflärare inrättas.

Legitimationen kan även bidra till att synliggöra yrkesansvaret genom att de krav som ställs på lärares respektive förskollärares kompetens blir tydligt formulerade.

Det bör särskilt understrykas att systemet uppmuntrar lärare och förskollärare att utvecklas i sitt arbete. De ska exempelvis genom kompletterande kurser kunna vidga sin behörighet för att kunna undervisa i ytterligare årskurser och ämnen.

Regeringen är som framgått av uppfattningen att det i några hänseenden ska finnas möjlighet att göra undantag från kravet på legitimation. Detta utvecklas i avsnitt 4.4 och 4.5.

Behörigheten anges på legitimationen

I den nya skollagen (2010:800) har bestämmelserna om vem som får anställas och användas för undervisningen skärpts. När regeringen nu lägger förslag om legitimation är det naturligt att skärpa regelverket ytterligare. För att få undervisa ska det som huvudregel krävas en legitimation. Några remissinstanser har påpekat att det kan försvåra tjänstetillsättningar om legitimationen knyts till behörighet i t.ex. ämnen och årskurser. Regeringen vill därför klargöra att själva legitimationen är mer generell, eftersom man blir antingen legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare.

För att underlätta för huvudmännen i samband med tjänstetillsättningar är det emellertid lämpligt att också lärares respektive förskollärares behörighet anges på legitimationen. Regeringen avser att i förordning meddela sådana bestämmelser. Det är således inte legitimationen i sig, utan lärarens eller förskollärarens behörighet, som styr var i skolväsendet han eller hon får undervisa. Regeringen vill också understryka att legitimationen är personlig och gäller oavsett var i skolväsendet läraren eller förskolläraren undervisar.

Lärare eller förskollärare med utländskt behörighetsbevis

Även lärare eller förskollärare som har ett utländskt behörighetsbevis, t.ex. en utländsk lärarexamen eller legitimation, ska kunna ansöka om legitimation för att utöva läraryrket i det svenska skolväsendet. Bestämmelserna om behörighetsbevis för lärare med utländsk lärarexamen i den nya skollagen (2010:800) kan därmed tas bort.

Regeringen återkommer i bl.a. avsnitt 4.2 med mer detaljerade förslag om lärare och förskollärare med utländskt behörighetsbevis.

Ansvar för undervisningen

I anslutning till regeln om vem som får bedriva undervisningen föreslås en ny bestämmelse som innebär att den som är legitimerad lärare eller förskollärare också är den som ska ansvara för den undervisning han eller hon bedriver. Detta har mottagits positivt av bl.a. *Läraryrkesförbundet*. Rektorn respektive förskolechefen har enligt den nya skollagen (2010:800) ett övergripande ansvar för den inre organisationen och det pedagogiska arbetet, men det är inte tydliggjort vem som ska vara direkt ansvarig för undervisningen. Genom legitimationen och bestämmelsen om ansvar för undervisningen förtydligas den legitimerade lärarens respektive förskollärarens individuella yrkesansvar. Möjligheterna till utkrävande av ansvar från legitimerad personal blir därmed större. Att ansvara för undervisningen är en viktig uppgift som handlar om att ta ansvar för många elevers och barns utveckling och lärande. Detta har även tydliggjorts i förskolans läroplan (U2010/4442/S) som regeringen nyligen beslutat om förändringar i. Undervisningen ska bedrivas utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet, i enlighet med lagar, förordningar och övriga styrdokument. Lärare och förskollärare måste kunna leva upp till detta.

Regeln om ett individuellt yrkesansvar ska även gälla icke legitimerade lärare som under vissa förutsättningar kan anställas utan tidsbegränsning, dvs. lärare i tvåspråkiga skolor, lärare i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning och lärare som ska undervisa i yrkesämnen, modersmål eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Har en person bedömts vara så kompetent och lämplig för uppgiften att han eller hon har anställts utan tidsbegränsning bör med det fullt ut följa ett individuellt yrkesansvar. När det gäller övriga lärare och förskollärare som bedriver undervisning, trots att de inte är legitimerade, har dessa självfallet ett ansvar för att bedriva en så bra undervisning som möjligt, men det är rektorn eller förskolechefen som ytterst bär ansvaret.

Kammarrätten i Stockholm saknar en närmare analys av varför det behövs en särskild bestämmelse om lärares yrkesansvar. Regeringen anser, i likhet med *Läraryrkesförbundet*, att legitimationssystemet ska betona det individuella yrkesansvaret. Därför är det viktigt att detta tydliggörs i en särskild bestämmelse.

4.2 Statens skolverk meddelar lärar- och förskollärarlegitimation – beteckningar som bara får användas i skolväsendet

Regeringens förslag: Statens skolverk ska pröva frågor om meddelande av legitimation. Legitimation ska efter ansökan meddelas en lärare eller förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen, med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen och i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

En legitimerad lärare som genom vidareutbildning blivit behörig för att få undervisa i ytterligare verksamheter, skolformer, årskurser eller ämnen och i övrigt är lämplig att bedriva undervisningen, ska efter ansökan till Statens skolverk få sin legitimation kompletterad. Detta ska också gälla lärare och förskollärare som fått en speciallärarexamen.

Beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare ska i skolväsendet bara få användas av den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare.

Beslut av Statens skolverk om att avslå ansökan om lärar- eller förskollärarlegitimation eller komplettering av legitimation ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringens bedömning: En fritidspedagog eller motsvarande med en examen som enbart är inriktad mot arbete i fritidshem bör efter ansökan få legitimation, under förutsättning att han eller hon genom vidareutbildning har blivit behörig som någon typ av lärare eller förskollärare och har tjänstgjort som i huvudsak fritidspedagog eller inom ramen för sin nya behörighet minst ett läsår eller motsvarande på heltid.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet av remissinstanserna har inget att invända mot att Statens skolverk ska meddela lärar- och förskollärarlegitimationer. De som är positiva till legitimationssystemet ställer sig också bakom att det ska gå att komplettera legitimationen.

Malmö högskola anser dock att om legitimation införs, bör denna utfärdas av lärosätena i samband med lärarexamen, eftersom den som examinerats har prövats och visat kompetens för yrket.

Bl.a. *Läraryrket* och *Karlstads universitet* anser att även de som enbart är fritidspedagoger bör kunna få legitimation. *Läraryrket* anför att regeringen i vilket fall som helst bör uppdraga åt Statens skolverk att ange hur kompletterande utbildningar bör se ut.

Lärarnas Riksförbunds studerandeförening ställer sig tveksamt till att personal på fritidshem som blir behöriga som lärare ska kunna övergå till en lärartjänst utan krav på en ny introduktionsperiod.

Statens skolverk framför att lärare och förskollärare som tidigare varit verksamma i yrket bör ha möjlighet att få legitimation och pekar på ett antal frågor om vem som i så fall ska göra en lämplighetsbedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Statens skolverk prövar ansökningarna om legitimation

Regeringen anser att det av likvärdighetsskäl måste vara en instans som prövar ansökningar om legitimationer. Denna instans måste ha särskild kompetens för att kunna göra riktiga bedömningar av lärares och förskollärares lämplighet och det måste också finnas en fungerande organisation för detta.

I betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52) redovisas andra länders system, exempelvis Skottlands och Kanadas (Ontarios), där det finns särskilda organisationer som svarar för lärares registrering, utnämningar till auktoriserade lärare m.m. Regeringen bedömer emellertid att det är lämpligare att Statens skolverk får en sådan uppgift än att en ny myndighet inrättas. Statens skolverk handhar redan i dag vissa frågor som rör lärares och förskollärares kompetens, t.ex. genomförandet av lärar- och förskolelyftet.

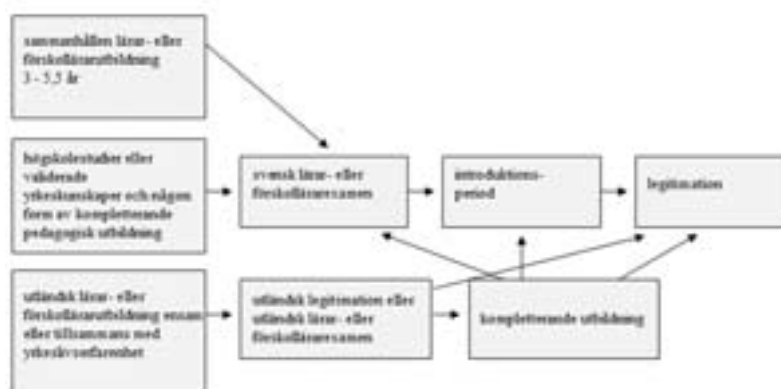
Malmö högskola har i sitt remissyttrande lyft fram att lärosätena bör utfärda legitimationer, men regeringen anser att det varken är lämpligt eller möjligt för den som utbildat lärare och förskollärare att meddela en legitimation som visar att läraren eller förskolläraren är lämplig och kapabel att *självständigt* utöva yrket och ta det ansvar som följer av detta. Lärares eller förskollärares förmåga att ta detta ansvar kan inte bedömas förrän läraren eller förskolläraren utövat yrket en tid.

Statens skolverk ska i framtiden även pröva ansökningar om legitimation från lärare eller förskollärare som har ett utländskt behörighetsbevis, t.ex. utländsk lärar- eller förskollärarexamen eller legitimation. I dag har Högskoleverket i uppgift att till den som har en utländsk lärarexamen utfärda s.k. behörighetsbevis som ger behörighet att undervisa i den svenska skolan.

Vem kan få legitimation som lärare eller förskollärare?

För att kunna få en legitimation ska det ställas vissa krav på lärare eller förskollärare.

Figur 1. Förutsättningar för lärar- eller förskollärarlegitimation

Figuren visar att en lärare eller förskollärare för att kunna få legitimation ska ha en utbildning som lett till en examen för ett läraryrke eller en förskolläraryrket. Det bör framhållas att lärare kan ha fått kunskaper på olika sätt innan de söker en kompletterande pedagogisk utbildning. Det ska därför självfallet vara möjligt att få tidigare kunskaper validerade i samband med antagningen till sådana kurser. Efter en slutförd utbildning ska det krävas en väl genomförd introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid (se avsnitt 4.3). I förskolan och delar av vuxenutbildningen används inte begreppet läsår, men omfattningen avses motsvara en höst- och en vårtermin. Om en lärare eller förskollärare inte har haft en heltidstjänst bör detta kunna kompenseras av att han eller hon i stället tjänstgjort under längre tid. Detta kan närmare regleras i föreskrifter om introduktionsperioden, som ska få meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer (se avsnitt 4.3). Strävan bör emellertid vara att genomföra introduktionsperioden på heltid. Periodens omfattning har valts för att poängtera vikten av att lärare och förskollärare så långt som möjligt ska genomföra alla sedvanliga uppgifter som förekommer under ett läsår. Det kan förutom själva undervisningen t.ex. vara upprättande av individuella utvecklingsplaner, utvecklingssamtal och andra föräldrakontakter samt betygssättning. Introduktionsperioden behöver alltså inte uppgå till ett helt kalenderår.

En lärare eller förskollärare som får avslag på sin ansökan om legitimation ska kunna överklaga detta beslut. Detsamma bör gälla kompletteringar av legitimation med ytterligare behörighet (se nedan). En rätt att överklaga bör enligt regeringens uppfattning finnas då ett beslut att neka legitimation eller komplettering påverkar den enskilde läraren eller förskolläraren på ett ingripande sätt, eftersom det i praktiken kommer att utgöra en förutsättning för den enskilde att få en fast anställning som lärare eller förskollärare.

Krav på personer med utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning

När det gäller personer med utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning finns det ett antal frågor som bör uppmärksammas särskilt, vilket *Högskoleverket* framhållit i sitt remissyttrande.

För medborgare i en annan medlemsstat i EU, liksom för medborgare inom EES, som vill utöva ett yrke som är reglerat i en annan medlemsstat gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer (yrkeskvalifikationsdirektivet). Enligt direktivet är den mottagande medlemsstaten i vilket yrket är reglerat skyldig att ta hänsyn till de kvalifikationer som medborgaren har förvärvat i en annan medlemsstat och bedöma om dessa kvalifikationer motsvarar de krav som ställs för behörighet. Som grundprincip gäller att den som är behörig inom ett annat EU/EES-land även är behörig i Sverige. Men om utbildningen är minst ett år kortare eller om utbildningens innehåll väsentligen avviker från det som krävs i Sverige, får krav om kompensationsåtgärder ställas för att behörighet ska ges. Kompensationsåtgärd får även krävas om yrket i den mottagande staten omfattar reglerade yrkesaktiviteter som inte ingår i motsvarande yrke i medborgarens ursprungsmedlemsstat och skillnaden motsvaras av en särskild utbildning som krävs i den mottagande medlemsstaten. Innehållet i denna utbildning ska dessutom avvika väsentligt från det innehåll som omfattas av medborgarens kompetensbevis eller bevis på formella kvalifikationer. Om väsentliga avvikelser finns kan de kompenseras antingen genom en s.k. anpassningsperiod eller, för vissa, ett godkänt lämplighetsprov.

Av förordningen (1999:1421) om behörighetsbevis för lärare med utländsk utbildning framgår vilka krav som ställs för behörighetsbevis. För behörighetsbevis krävs dels en utländsk lärarutbildning som ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar en svensk utbildning, dels tillräckliga kunskaper i det svenska språket. I vissa fall bedöms skillnaderna mellan den utländska lärarutbildningen och den svenska vara så stora att den utländska läraren måste genomföra mer omfattande kompletteringar än de kompensationsåtgärder som beskrivits ovan. Detta gäller inte sällan lärarutbildningar som genomförts utanför EU/EES. Läraren får då komplettera sina tidigare studier med studier vid ett svenskt lärosäte.

År 2007 initierade regeringen (prop. 2006/2007:1, bet. 2006/07:FiU1, rskr. 2006/07:9) en särskild utbildningsinsats, Utländska lärares vidareutbildning (ULV), för att personer med avslutad utländsk eftergymnasial lärarexamen ska bli behöriga att utöva yrket i Sverige. Utbildningen kan, beroende på förkunskaper, leda fram till antingen en svensk lärarexamen eller ett behörighetsbevis då även introduktionsperioder i svensk skola för utländska lärare ryms inom ramen för utbildningsinsatsen. Regeringen anser att det är viktigt och angeläget att de strukturer och den erfarenhet som har byggts upp kring kompletterande utbildning för personer med utländsk lärarutbildning tas till vara i det fortsatta arbetet.

Regeringen avser att upphäva förordningen (1999:1421) om behörighetsbevis för lärare med utländsk utbildning och ersätta den med ett regelverk för den nya ordning som föreslås i denna lagrådsremiss och som innebär dels ett förändrat behörighetskrav för lärar- och förskol-

läraryrket, dels att Statens skolverk ersätter Högskoleverket som beslutande myndighet.

Redan verksamma lärare, förskollärare och fritidspedagoger

I promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) föreslås att redan verksamma lärare eller förskollärare ska ha tjänstgjort sammanlagt ett läsår eller motsvarande på heltid för att sedan kunna begära ett yttrande om sin lämplighet från rektorn eller förskolechefen, och ansöka om legitimation. Regeringen delar den bedömningen. Det är inte ovanligt att lärare och förskollärare redan i början av sin karriär får ta på sig uppgifter som att t.ex. handleda lärarstudenter. Lärarna och förskollärarna har dessutom i de flesta fall redan haft en lärares eller förskollärares fulla ansvar under en tid. Det kan då knappast försvaras att de, i samband med att ett nytt system sjösätts, ska behöva prövas längre tid än helt nyutbildade för att anses lämpliga för yrket. Detta gäller självfallet såväl lärare och förskollärare med svensk som utländsk examen. När det gäller lärare eller förskollärare med utländsk examen kan det emellertid uppstå situationer där t.ex. en lärare har en examen och har arbetat flera år som lärare i ett annat land, men där lärarexamen inte går att jämföra med en svensk lärarexamen. Det bör då vara Statens skolverk som prövar den reella kompetensen, dvs. om lärarens erfarenhet kan valideras dels så att lärarens examen tillsammans med yrkeserfarenheten kan sägas svara mot en svensk lärarexamen, dels om erfarenheten även kan ersätta introduktionsperioden.

Liksom för redan verksamma lärare eller förskollärare bör fritidspedagoger som kompletterat sin utbildning för att bli behöriga lärare eller förskollärare kunna ansöka om legitimation. Dessa lärare, eller i vissa fall förskollärare, kommer att bli behöriga som lärare i fritidshemmet och delar av grundskolan eller som förskollärare i förskolan. Den vanligaste vägen torde vara att fritidspedagoger kompletterat med studier i ett par ämnen för att bli behöriga som lärare. Därefter kan de bli legitimerade lärare och få ett självständigt ansvar för den undervisning de bedriver.

Bl.a. *Lärarförbundet* anför i sitt remissyttrande att fritidspedagoger bör kunna få legitimation på samma sätt som lärare och förskollärare, eller att Statens skolverk åtminstone bör få i uppdrag att ta fram hur en kompletterande utbildning ska se ut. Regeringen bedömer dock att det är universitet och högskolor som självständigt bör utforma sådana utbildningar.

Det framhålls i promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) att det vore inkonsekvent i förhållande till andra lärargrupper om denna grupp skulle behöva genomföra en introduktionsperiod efter kanske många års erfarenhet som utbildad fritidspedagog. Det finns personer som redan i dag har en lärarexamen med inriktning mot fritidshemmet och förskolan eller del av grundskolan. Dessa kan helt och hållet ha haft sin tjänstgöring inom fritidshemsverksamhet och enligt förslaget i promemorian ska dessa lärare inte behöva genomföra någon introduktionsperiod. Inte heller den grupp som tidigare varit fritidspedagoger ska därför behöva genomföra en introduktionsperiod. I sammanhanget bör nämnas att i den nya lärarutbildningen som tar sin början

2011 kommer alla lärare med inriktning mot fritidshemmet också att vara utbildade för något av grundskolans ämnen. Därmed kommer de att vara behöriga att efter sin introduktionsperiod få legitimation, om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

Statens skolverk pekar i sitt remissyttrande på att lärare eller förskollärare som tidigt under sitt yrkesliv varit verksamma inom yrket och därefter lämnat det bör kunna få legitimation på grundval av ett yttrande över sin lämplighet. Regeringen anser dock att huvudregeln bör vara att lämpligheten ska prövas på grundval av yttranden som är aktuella. Är det en tidigare erfaren lärare eller förskollärare torde detta inte vara något problem för läraren eller förskolläraren. Det kan däremot inte anses försvarbart ur ett elev- eller barnperspektiv att lärare eller förskollärare som kanske inte tjänstgjort som sådana på många år kan få en legitimation grundat på ett äldre tjänstgöringsintyg e.d. Läraren eller förskolläraren kan knappast heller få fram ett nytt, rättvisande yttrande, eftersom en rektor eller förskolechef inte kan gå i god för att lärarens eller förskollärarens lämplighet är aktuell. Detta kan ses som motsägelsefullt eftersom lärare eller förskollärare som fått legitimation inte kommer att fråntas denna även om de väljer att göra något annat under ett antal år. Deras innehav av legitimation innebär dock att lämpligheten tillsammans med en behörighetsgivande utbildning en gång har bedömts och prövats i praktiken. Visar sig dessa lärare eller förskollärare inte längre lämpliga, efter att de återupptagit undervisningen, kan deras legitimation ifrågasättas och återkallas.

För lärare och förskollärare som är, eller nyligen har varit anställda, i skolväsendet när kravet på legitimation införs är det rimligt med en övergångsbestämmelse. Ett intyg avseende tjänstgöring som inte ligger längre tillbaka i tiden än sex månader före ansökan ska, sammantaget med behörighetsgivande examen och minst ett års erfarenhet av arbete som lärare eller förskollärare, kunna ligga till grund för legitimation.

Beteckningen legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare

I promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) föreslås att i skolväsendet får endast den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare använda sig av beteckningen legitimerad. Detta skiljer sig från ursprungsförslaget i betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52) där utredaren föreslog att legitimerad lärare respektive förskollärare skulle vara en i alla sammanhang skyddad titel. Inom skollagens ram är det emellertid bara lämpligt att reglera det som rör skolväsendet. Regeringen bedömer därför att beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare *inom skolväsendet* endast ska få användas av den som fått legitimation för att vara lärare eller förskollärare. Den som blivit legitimerad bör av Statens skolverk tilldelas en handling som visar detta.

Komplettering av legitimation

I propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165) anger regeringen att en lärare eller förskollärare

genom kompletterande kurser bör kunna få behörighet för ytterligare verksamheter, skolformer, årskurser eller ämnen. Lärarna eller förskollärarna ska efter ansökan kunna få ett bevis över detta från Statens skolverk.

Lärare som har viss utbildning i ett ämne ska inte behöva börja om i sina studier, utan dessa lärare bör få tillgodoräkna sig tidigare kunskaper. I vissa fall kan kunskaperna valideras. Det kan t.ex. vara en grundlärare med inriktning mot förskoleklass och årskurs 1–3 som vill studera vidare för att bli behörig att undervisa i årskurs 4–6 eller en yrkeslärare, med vissa kunskaper inom ett ämne, som vill utvidga sin behörighet och bli ämneslärare.

Regeringen anser att den utökade behörigheten i stället ska framgå av legitimationen, vilket också föreslogs i promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S). Detta ska även gälla en speciallärarexamen. Läraren eller förskolläraren får efter ansökan ett dokument, en legitimation, som samlat visar i vilka verksamheter, skolformer, årskurser och ämnen läraren är behörig. En legitimation är dessutom ur rättslig synpunkt ett mer tungt vägande dokument än det tidigare föreslagna beviset. Legitimationen kan återkallas om det skulle visa sig att läraren eller förskolläraren inte längre är lämplig för yrket. Så kan man knappast göra med ett bevis över en viss behörighet.

En lärare eller förskollärare som kompletterat sin legitimation bör inte behöva genomföra en ny introduktionsperiod.

Det är endast lärare som kan komplettera sin legitimation genom kompletterande kurser. Förskollärare kan inte komplettera på detta sätt inom ramen för förskolläraryrket, eftersom det där inte finns några ytterligare verksamheter som man kan bli behörig att undervisa i. Som framgår av avsnitt 4.7 kan en förskollärare, liksom en lärare, som uppfyller kraven utnämnas till lektor vilket då bör framgå av legitimationen. Om förskollärare genom kompletterande kurser blir lärare, får de i stället ansöka om en lärarlegitimation och kan på så sätt få två legitimationer. Det bör dock inte ställas krav på att förskollärare som blivit lärare ska genomföra en ny introduktionsperiod. Detsamma gäller självfallet om en lärare väljer att också bli förskollärare.

4.3 Introduktionsperioden och lämplighetsprövningen

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om introduktionsperioden och lämplighetsprövningen.

Regeringens bedömning: Läraren eller förskolläraren bör få stöd av en mentor under sin introduktionsperiod. Mentorn bör vara legitimerad. Rektorn eller förskolechefen bör se till att det finns en plan för introduktionsperioden.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser anser att det är positivt med en introduktionsperiod.

Bl.a. *Lärarnas Riksförbund, Lärarförbundet, Sveriges Skolledarförbund, Barnombudsmannen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering* och *Göteborgs kommun* välkomnar förslaget om rätt till en introduktionsperiod med mentorsstöd. *Lärarförbundet* understryker särskilt att det måste vara en rättighet för varje ny lärare och förskollärare att få en introduktionsperiod för att sedan kunna ansöka om legitimation.

Lärarförbundet anser emellertid att de förslag som gäller organisationen för introduktionsåret inte är tillräckligt genomarbetade i promemorian. Förbundet ställer sig tveksamt till att slutbedömningen endast blir en angelägenhet för arbetsgivaren, utan krav på inflytande från högskolan eller Högskoleverket.

Lärarnas Riksförbund, och flera högskolor och universitet, däribland *Gymnastik- och idrottshögskolan, Södertörns högskola* och *Mittuniversitetet*, framhåller att det är av yttersta vikt att mentorn får utbildning för sitt uppdrag och anser att regeringen bör skjuta till medel för detta. Södertörns högskola anser att det är önskvärt att mentorsutbildning ges av samma lärosäten som anordnar lärarutbildning, då det främjar lärosätenas insyn i och förståelse för hur lärarstudenternas framtida arbetsgivare bedömer olika professionskompetenser i praktiken.

Statens skolinspektion påpekar att det bör tydliggöras hur stor del av introduktionsperioden som får förläggas till annan undervisning än den som läraren eller förskolläraren är behörig för.

Linköpings universitet anser att de kompetensprofiler som Statens skolverk föreslås ta fram endast antyds i generella termer. Universitetet menar t.ex. att skrivningen om att yrkesetiska normer, så kallad god lärar- och förskollärarsed, bör skärpas så att det tydligt framgår att lärares yrkesetiska principer ska utgöra grund för bedömningen av om läraren eller förskolläraren är lämplig för yrket.

Statens skolverk framhåller att även en nyutexaminerad lärare med en utländsk lärarexamen bör genomföra en introduktionsperiod för att få lärarlegitimation och rätt att ansvara för undervisning i Sverige. *Högskoleverket* anser att de föreslagna ändringarna kan få negativa effekter för personer med utländsk utbildning, eftersom dessa personer kan ha svårare att få tillträde till en introduktionsperiod utan svensk lärarexamen eller behörighetsbevis. Högskoleverket anser att berörda myndigheter måste ta gemensamt ansvar för att ordna introduktionsplatser för lärare med utländsk lärarutbildning.

Flera remissinstanser, t.ex. *Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Göteborgs kommun* och *Osby kommun* framför att förslaget är kostnadsdrivande och att kommunerna behöver extra resurser för att leva upp till de krav som kommer att ställas på lärares och förskollärares introduktionsperiod.

Högskolan Väst och *Malmö högskola* anser att det inte ska krävas en ny bedömning, utöver den som gjorts i samband med examen, för att läraren eller förskolläraren ska kunna få legitimation.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lämplighet prövas i praktiken

I promemorian *Legitimation för lärare och förskollärare* (U/2008/2818/S) föreslås att nyutbildade lärare och förskollärare ska genomföra en introduktionsperiod och att det i slutet av perioden ska göras en bedömning av om läraren eller förskolläraren kan anses lämplig för yrket, dvs. när det gäller kunskaper, färdigheter och förhållningssätt gentemot t.ex. elever, barn, föräldrar och kolleger. Regeringen delar den bedömningen. Lärarens eller förskollärarens lämplighet bör prövas i praktiken där han eller hon förväntas ta ett så gott som fullt lärar- eller förskolläraransvar, även om det sker med stöd av en mentor. I denna del bör således inte lärosätena ha någon roll. Det finns däremot naturligtvis inget som hindrar att huvudmän har samarbete med lärosäten som t.ex. kan innebära att nya lärare får mötas i seminarieform eller ta del av riktade föreläsningar eller teoriavsnitt.

Läraryrket framhåller särskilt i sitt remissvar att det är viktigt att varje nyutbildad lärare och förskollärare som fått en anställning också har rätt till en introduktionsperiod. Det är naturligtvis avsikten, men för att inga missförstånd ska kunna uppstå har regeringen, i 2 kap. 16 § fjärde stycket skollagen (2010:800), föreslagit att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om introduktionsperioden där rätten till en introduktionsperiod för nya lärare eller förskollärare som fått en anställning bör framgå.

Det bör understrykas att införandet av legitimation för lärare och förskollärare ska innebära en dubbel kvalitetssäkring av lärarens eller förskollärarens lämplighet för yrket. Lärosätena har fortsatt uppgiften att pröva den studerande mot examensmålen och, när det är nödvändigt, avråda den studerande från fortsatta lärar- eller förskollärarstudier. Det ska även fortsättningsvis krävas att den verksamhetsförlagda utbildningen genomförts med godkänt resultat.

Introduktionsperioden ska i huvudsak vara förlagd till den skolform och de årskurser och ämnen eller den verksamhet som läraren eller förskolläraren har examen för. Det vore emellertid orimligt att kräva total överensstämmelse. Ibland kan t.ex. en lärare bli tvungen att undervisa en mindre del av tiden i årskurser eller ämnen som han eller hon inte har utbildning för. Det ska inte hindra att läraren eller förskolläraren kan få legitimation. Utgångspunkten ska dock vara att introduktionsperioden ska genomföras i enlighet med lärarens eller förskollärarens examen. *Statens skolverk* framför i sitt remissvar att det bör tydliggöras vad som avses med i huvudsak, en mindre del etc. Regeringen bedömer dock att det vore olyckligt att ange ett exakt mått för detta, eftersom olika huvudmän har olika förutsättningar. Avsikten är att det ska handla om en så liten del av introduktionsperioden som möjligt.

Högskoleverket menar att en utländsk lärare ofta har svårt att på egen hand ordna en introduktionsperiod i svensk skola eller förskola. Verket anser att berörda myndigheter gemensamt måste ta ansvar för att ordna introduktionsplats och att fungerande former för finansiering av deltagande och anordnande av introduktionsperiod måste skapas. Vidare anser verket att alla utländska lärare och förskollärare som så önskar bör

beredas möjlighet att delta i en introduktion i svensk förskoleverksamhet eller skola, även om det inte är ett krav för att få legitimation.

En person som är behörig att utöva lärar- eller förskolläraryrket i ett annat land har, som tidigare nämnts, rätt att få sin behörighet prövad för att få utöva yrket i Sverige. Prövningen avser den utländska examen och yrkeserfarenheten. Om den utländska utbildningen är minst ett år kortare än den svenska eller innehållet i den utländska utbildningen väsentligt avviker från den svenska, kan den beslutande myndigheten, som föreslås bli Statens skolverk, kräva att personen genomför en kompensationsåtgärd i form av antingen en s.k. anpassningsperiod eller ett lämplighetsprov i syfte att uppnå en motsvarighet till det svenska behörighetskravet om viss examen och introduktionsperiod. För lärare och förskollärare med utbildning från tredje land, dvs. ett land utanför EU/EES, kan den beslutande myndigheten ställa krav på kompletterande utbildning eller en anpassningsperiod. Dessa lärare kommer således inte i fråga för en introduktionsperiod av det slag som beskrivs i detta avsnitt. Innehåll och inriktning i den kompletterande utbildning som i dag anordnas för lärare med utländsk lärarbehörighet, t.ex. ULV, kan emellertid behöva ses över.

En person som inte är behörig att utöva lärar- eller förskolläraryrket i det land där kvalifikationen har förvärvats kan, i stället för att ansöka om legitimation, vända sig till Högskoleverket för att få ett s.k. utlåtande som beskriver personens utbildning i korthet och jämför den med motsvarande svenska examensnivå. Utlåtandet kan t.ex. användas om personen vill studera vidare inom lärarutbildningen för att få en svensk lärarexamen eller gå den särskilda kompletteringsutbildningen för utländska lärare som tidigare nämnts. Lärare eller förskollärare som på detta sätt får en svensk examen måste genomföra en introduktionsperiod i enlighet med det förslag som lämnas här.

Det ligger i sakens natur att tid avsätts för både mentorn och en nyutexaminerad lärare eller förskollärare för att den nya läraren eller förskolläraren ska ges goda förutsättningar att komma in i yrket. Det är emellertid mot principen om huvudmannens självstyre att detaljreglera den tid som bör avsättas. Det är huvudmannen som avgör om tid för introduktion och mentorskap ska tas från undervisningen eller från andra arbetsuppgifter. Det väsentliga är att såväl den nya läraren eller förskolläraren som mentorn upplever att det finns skälig tid avsatt för att komma in i yrket respektive ge det stöd och de råd som behövs för att underlätta för den nya läraren eller förskolläraren.

För att stödet ska bli så bra och väl anpassat som möjligt anser regeringen att rektorn ska se till att det finns en plan för den nya lärarens eller förskollärarens introduktionsperiod. Nyutbildade lärare och förskollärare har olika behov och det är viktigt att var och en får det stöd och den hjälp som behövs utifrån sina tidigare kunskaper, erfarenheter och förmågor att fungera självständigt i sin yrkesroll. Det kan, åtminstone inledningsvis, vara en grannliga uppgift att utforma dessa planer och ge dem ett relevant innehåll. Därför bör Statens skolverk utfärda allmänna råd om stöd till lärares och förskollärares introduktion.

Det är viktigt att mentorn själv är legitimerad och helst har några års erfarenhet av yrket så att stödet till den nya läraren eller förskolläraren blir både kunskaps- och erfarenhetsbaserat. Det är naturligtvis också en fördel om mentorn har gått någon form av handledar- eller mentors-

utbildning. Flera remissinstanser påpekar att detta bör krävas. Regeringen nöjer sig dock med att påtala värdet av detta. *Södertörns högskola* framför att de lärosäten som anordnar lärarutbildning också bör anordna mentorsutbildning. Regeringen anser att detta är en värdefull synpunkt, men överlåter åt lärosätena att själva bedöma om de önskar och har möjlighet att anordna sådan utbildning.

Mentorn bör vara behörig inom samma område som adepten. Det kan dock, t.ex. i små skolor eller förskolor, vara omöjligt. Då får det vara tillräckligt att mentorns behörighet ligger så nära adeptens som möjligt. Det bör i sådana fall övervägas om man genom samverkan med andra skolor kan anordna erfarenhetsutbyten och liknande med lärare som undervisar i samma årskurser och ämnen eller verksamhet som den nya läraren eller förskolläraren.

Mentorn ska ge råd och stöd till den nya läraren eller förskolläraren, medan det bör vara rektorn eller förskolechefen som står för bedömningen i slutet av lärarens eller förskollärarens introduktionsperiod. Detta utvecklas i avsnitt 4.9. Det är emellertid naturligt att mentorn deltar i samtal med rektorn eller förskolechefen om den nya läraren eller förskolläraren och bidrar med sin kunskap om den nya lärarens eller förskollärarens sätt att utöva yrket, eftersom mentorn är den som möter den nyutbildade i princip dagligen. Det är också viktigt att mentorn signalerar till rektorn eller förskolechefen om det skulle visa sig att den nyutbildade inte fungerar i yrket. Det bör dock betonas att mentorns huvudsakliga uppgift är att ge det stöd och den hjälp som den nyutexaminerade läraren respektive förskolläraren behöver. Mentorn ska således inte vara ansvarig för bedömningen. *Läraryrket* ställer sig i sitt remissvar kritiskt till att bedömningen bara blir en angelägenhet för arbetsgivaren. Arbetsgivaren ska emellertid avge ett yttrande, vilket Statens skolverk sedan ska ta ställning till. Det står Statens skolverk fritt att vid behov inhämta ytterligare upplysningar.

Kompetensprofiler för likvärdig bedömning

Ett kriterium för att bli legitimerad lärare eller förskollärare är att den sökande är lämplig för yrket. En lämplighetsprövning måste ske på ett likvärdigt sätt. Det är därför viktigt att det finns kompetensprofiler. Kompetensprofiler är också viktiga som en utgångspunkt för den som ska vara mentor, så att denne kan ge adekvat stöd i förhållande till vad man ska kunna förvänta sig av läraren eller förskolläraren när introduktionsperioden är slutförd. Kompetensprofilerna bör spegla vilka kompetenser som är viktiga och nödvändiga för att kunna fungera som en professionell lärare respektive förskollärare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreslås därför få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om lämplighetsprövningen. Dessa föreskrifter bör omfatta kompetensprofiler. Utgångspunkten för kompetensprofilerna bör vara de examensbeskrivningar som finns för lärare och förskollärare. Kompetensprofilerna bör emellertid vara mer konkreta och fördjupade, och ta sikte på att lärarens eller förskollärarens lämplighet för yrket ska bedömas i praktiken. Ytterligare underlag för kompetensprofilerna kan vara forskning om lärare och förskollärare och

de dokument om lärares kompetens som utarbetats inom Europeiska unionen, t.ex. rådets slutsatser av den 26 november 2009 om fortbildning för lärare och skolledare (2009/C 302/04) och kommissionens meddelande (KOM [2007] 392 slutlig). Regeringen vill inte här närmare ange vad kompetensprofilerna ska innehålla. I stället bör Statens skolverk efter en fördjupad analys mot bakgrund av bl.a. ovanstående ta fram sådana profiler.

Yrkesetiska normer, så kallad ”god lärar- och förskollärarsed”, bör beaktas i arbetet. *Linköpings universitet* pekar i sitt remissvar på att förslaget bör ändras så att yrkesetiska normer ska vara en del av bedömningen. Regeringen anser att yrkesetiska normer i hög grad bör formuleras av professionen. Därför bör inte en skolmyndighet åläggas att ensidigt ta fram sådana. Däremot kan det vara lämpligt att Statens skolverk gemensamt med berörda intressenter kommer fram till att vissa yrkesetiska normer ska ingå som en del av kompetensprofilerna. Kompetensprofilerna bör utarbetas efter samråd med lärar- och skolledarorganisationerna samt andra berörda intressenter.

4.4 Lärare som får undervisa även om de inte har legitimation

Regeringens förslag: Lärare som inte har legitimation och inte är behöriga för undervisningen ska trots det få bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning och undervisning i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Lärare som bedriver annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk ska dock för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal av remissinstanserna har berört förslaget. *Internationella programkontoret* framhåller vikten av att lärare i vissa tvåspråkiga skolor får undervisa även om de inte har en svensk lärarexamen. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* menar att undantaget är rimligt och befogat. *Lärarnas Riksförbund* anser att det ska ställas krav på att lärare i tvåspråkiga skolor ska ha legitimation, men föreslår att dessa lärare ska kunna undantas från kravet på svenskkunskaper.

Skälen för regeringens förslag: Av den nya skollagen (2010:800) framgår att lärare i vissa tvåspråkiga skolor ska få användas för undervisningen även om de inte har en svensk lärarexamen eller ett behörighetsbevis som utfärdats av Högskoleverket.

Av skollagen framgår också att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka språk som avses.

Bestämmelsen medför att lärare som inte har legitimation ändå får användas för undervisningen i skolor där det med stöd av annan reglering anordnas undervisning på ett främmande språk i ämnen utöver t.ex. engelska och moderna språk. Det kan exempelvis vara en del av matematikundervisningen eller undervisningen i samhällsorienterande ämnen som bedrivs på engelska. För att få bedriva sådan undervisning måste läraren dock ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och kompetens att undervisa på det aktuella språket. Det är huvudmannen som i dessa fall avgör om läraren uppfyller kraven. Regeringen föreslår ingen förändring av bestämmelsen i sak i denna del och har heller inte för avsikt att innehållsmässigt ändra skärpan i behörighetsreglerna i den skollag som nyligen har antagits av riksdagen.

Regeringen föreslår emellertid nu ett tillägg till bestämmelsen som innebär att lärare i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning ska få användas för undervisningen trots att de inte har legitimation.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om vilka pedagogiska inriktningar som avses. Avsikten är att bemyndigandet ska användas för skolor med Waldorfinriktning.

4.5 Undantag från kravet på legitimation under vissa förutsättningar

Regeringens förslag: Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har legitimation och behörighet för att bedriva viss undervisning eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, ska en annan lärare eller förskollärare som inte har legitimation eller är behörig få bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

Personen ska få bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta ska dock inte gälla om undervisningen avser modersmål eller yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Det ska heller inte gälla lärare som undervisar i individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är negativa till att lärare i bl.a. modersmål och yrkesämnena ska kunna undantas från tidsbegränsningen. *Sveriges skollärförbund* ställer sig dock bakom förslaget av praktiska skäl, men menar att målet måste vara att även dessa lärarkategorier ska vara legitimerade. Även *Diskrimineringsombudsmannen* anser att legitimationskravet på sikt bör omfatta alla lärare.

Lärarnas Riksförbund och *Läraryrket* avstyrker helt förslaget. Läraryrket pekar på att fokus borde ligga på att söka konstruktiva

vägar till att locka fler som söker till yrkeslärarutbildningen i stället för att konstruera undantag. *Barnombudsmannen* anser att förslaget kan få negativa konsekvenser för barns rätt till likvärdig utbildning.

Skälen för regeringens förslag: Den föreslagna undantagsregeln är i huvudsak densamma som i den nya skollagen (2010:800). Bestämmelsen har anpassats till att lärare och förskollärare enligt huvudregeln ska ha legitimation och vara behöriga för undervisningen. Dessutom har det gjorts ett tillägg som anger att lärare som undervisar i individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning får undantas från kravet om att användas för ett år i taget om lärarna inte har legitimation och är behöriga för undervisningen.

Det är önskvärt att huvudmännen anstränger sig för att anställa yrkeslärare och modersmålslärare med rätt utbildning. Det är också önskvärt att yrkeslärare och modersmålslärare med rätt utbildning ansöker om legitimation. Därvidlag är regeringen av samma uppfattning som de remissinstanser som invänder mot förslaget om undantag för dessa lärarkategorier. Det bör betonas att om det inte finns något särskilt skäl med hänsyn till eleverna har en legitimerad yrkeslärare respektive modersmålslärare alltid företrädre framför en yrkes- eller modersmålslärare som saknar lärarutbildning och legitimation.

Genom de förändringar av kraven för yrkeslärarexamen som regeringen redogjort för i propositionen Bäst i klassen – en ny lärarutbildning (prop. 2009/10:89) så ökar förutsättningarna väsentligt för att en ökande andel yrkeslärare skaffar sig en utbildning. Riksdagen beslutade också i enlighet med propositionen (2009/10:UbU16, rskr. 2009/10:248). Även för lärare i modersmål kommer förutsättningarna för att gå en utbildning som leder till lärarexamen att förändras. Det innebär att regeringen har vidtagit åtgärder för att hitta konstruktiva vägar till utbildning. Regeringens förhoppning är självfallet att så många modersmåls- och yrkeslärare som möjligt ska vara legitimerade. Precis som *Sveriges skolledarförbund* framför, menar regeringen att det av praktiska skäl är befogat att inte ställa upp krav på legitimation och behörighet för dessa grupper. Regeringens bedömning är att det inte är rimligt att ha en regel från vilken alltför många undantag måste göras.

Några remissinstanser har uppfattat förslaget som att lärare i gymnasiesärskolan som helhet undantas från kravet på legitimation. Regeringen vill därför förtydliga att undantaget endast gäller för lärare som ska undervisa i modersmål eller yrkesämne, precis som i t.ex. gymnasieskolan.

Undantag från huvudregeln om vem som får användas för undervisningen ska enligt den nya skollagen (2010:800) gälla för högst ett år i sänder. Undantag som varar längre tid än sex månader ska beslutas av huvudmannen. Genom huvudmannens beslut om undantag för mer än sex månader kommer det att finnas dokumentation som visar i vilken utsträckning och var huvudmannen behöver placera lärare eller förskollärare som inte är behöriga för uppgiften. Det gör att huvudmannen kan ha kontroll över hur det ser ut i organisationen och bedöma vilka åtgärder, t.ex. i form av kompetensutveckling, som behöver vidtas. Det är således nödvändigt att det görs sammanställningar av personalläget på såväl huvudmänna- som skol- och förskolenivå.

Det bör poängteras att syftet med tidsbegränsningen är att huvudmannen återkommande ska se till sin organisation som helhet i samband med tjänstefördelningen så att lärare och förskollärare i så stor utsträckning som möjligt placeras på tjänster som de är behöriga för.

4.6 Anställning av lärare och förskollärare

Regeringens förslag: Endast den som har legitimation ska få anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte uppfyller kravet ska dock få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Detta ska bara gälla om det saknas sökande som har legitimation, den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen och det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Den som inte uppfyller kravet ska likaså få anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon ska bedriva annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning eller i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har inte specifikt berört frågan om anställning av lärare och förskollärare.

Sveriges Kommuner och Landsting anser att förslaget kommer att försvåra planering och bemanning, särskilt i små kommuner och skolor.

Karlstad universitet anser dock att det är upprörande att det ska vara möjligt att anställa lärare i modersmål eller yrkesämne utan tidsbegränsning trots att de inte är behöriga och har legitimation för yrket. *Barnombudsmannen* framför att det är diskriminerande och inte förenligt med barns rättigheter att lärare i gymnasiesärskolan ska få anställas utan tidsbegränsning även om de inte är legitimerade.

Skälen för regeringens förslag: Ett system med lärar- och förskollärlärolegitimation ska enligt regeringens uppfattning införas och det är legitimerade lärare respektive förskollärare som i första hand ska ansvara för och bedriva undervisningen. Det är då naturligt att även koppla legitimationen till anställning av lärare och förskollärare, eftersom dessa anställs i skolväsendet för att arbeta med undervisning. En fråga som uppkommit i sammanhanget är om det är möjligt för en huvudman att tillsvidareanställa en lärare eller förskollärare som är färdig med sin introduktionsperiod, men som ännu inte har fått legitimation. Bestämmelsen innebär dock att de lärare eller förskollärare som anställs utan tidsbegränsning ska vara legitimerade, utom i undantagsfall. Med tanke på planeringen inför t.ex. ett nytt läsår eller en termin kan huvudmannen behöva inleda en rekryteringsprocess, innan en lärare eller förskollärare som med gott resultat har genomfört sin introduktions-

period har fått sin legitimation. Får sedan läraren eller förskolläraren legitimation under tiden som processen pågår kan självfallet han eller hon konkurrera på lika villkor med övriga legitimerade sökande och huvudmannen kan välja den som bedöms mest kompetent och lämpligast för tjänsten.

När det gäller de som ska anställas för att undervisa i modersmål, yrkesämne m.m. föreslås att dessa ska få anställas utan tidsbegränsning även om de inte har legitimation. Detta ska dock bara gälla om det saknas legitimerade sökanden och den som anställs har tillräcklig kompetens i det aktuella ämnet eller den aktuella kursen. En sådan reglering är konsekvent med bestämmelserna om vem som får användas och ansvara för undervisningen samt besluta om betyg.

Även lärare som ska undervisa i vissa tvåspråkiga skolor ska få anställas utan tidsbegränsning även om de inte har legitimation. Dessa lärare ska dock ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen. Även här ska påpekas att när det gäller lärare i gymnasiesärskolan avses endast lärare i modersmål eller yrkesämnena och det är samma regel som föreslås gälla i gymnasieskolan.

Av den nya skollagen (2010:800) framgår att regeringen får meddela föreskrifter om undantag när det gäller anställning av lärare i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Regeringen vill att detta undantag alltså ska gälla, men föreslår nu att detta i stället ska regleras på samma sätt som för lärare som ska undervisa i vissa tvåspråkiga skolor.

Sveriges Kommuner och Landsting anför i sitt remissvar att förslaget om att i huvudsak endast legitimerade lärare och förskollärare ska få anställas utan tidsbegränsning kommer att försvåra huvudmännens planering och bemanning, särskilt i små kommuner och skolor. Regeringen bedömer emellertid att elever och barn ska ha samma rätt till undervisning av väl kvalificerade och lämpliga lärare och förskollärare oavsett i vilken skola eller förskola de får sin undervisning. Det är inte rimligt att ställa lägre krav i en liten kommun eller skola. I stället får huvudmannen t.ex. se över vilka möjligheter det finns att samverka mellan skolor. Om det visar sig nödvändigt är det också möjligt att göra tidsbegränsade undantag.

4.7 Lektor – en statlig utnämning

Regeringens förslag: Statens skolverk ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare eller en legitimerad förskollärare ska utnämnas till lektor. Endast den som utnämnts till lektor ska i skolväsendet få benämnas lektor.

Beslut av Statens skolverk om utnämning till lektor ska få överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om pedagogisk skicklighet.

Regeringens bedömning: Titeln lektor bör framgå av lärarens eller förskollärarens legitimation. Rektorn eller förskolechefen bör lämna

vitsord över lärarens eller förskollärarens pedagogiska skicklighet om läraren eller förskolläraren begär det.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag och bedömning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser ställer sig bakom förslaget om lektorer.

Lärarnas Riksförbund anser dock att man bör börja med att utnämna lektorer i gymnasieskolan och menar dessutom att lektorer ska ha en doktorsexamen. Denna uppfattning delas bl.a. av *Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)*. *Läraryrket* framhåller däremot att det är bra att lektorat införs i samtliga skolformer.

Läraryrket, *Tjänstemännens Centralorganisation* och *Lärarnas Riksförbund* framför vidare att förslaget i betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52) om särskilt kvalificerade lärare, som var en mer praktiskt inriktad karriärväg, bör genomföras.

Uppsala universitet påpekar att det måste vara möjligt att först ta en doktorsexamen och sedan utbilda sig till lärare.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Bestämmelse om lektorsutnämning i den nya skollagen

Av den nya skollagen (2010:800) framgår att en lärare som har avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller delvis motsvarar ett undervisningsämne eller inom ämnesdidaktik och som under minst fyra år har visat pedagogisk skicklighet som lärare ska kunna utnämnas till lektor. Det finns inget som hindrar att personen först har avlagt doktors- eller licentiatexamen, i Sverige eller utomlands, under förutsättning att examen svarar mot den nya skollagens krav på att examen ska ligga inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik. Förskollärare som avlagt minst licentiatexamen inom förskolans uppdrag och under minst fyra år har visat pedagogisk skicklighet ska likaså kunna utnämnas till lektor. Kraven för att bli lektor har således redan reglerats. I den nya skollagen anges vidare att huvudmännen ska utnämna lektorer. I likhet med vad som sagts i avsnitt 4.2 om rätten att överklaga ett beslut om legitimation, ska även beslut om utnämning till lektor kunna överklagas.

Lektorer utnämns av Statens skolverk

Regeringen avser nu att koppla utnämningen av lektorer till legitimationssystemet, vilket överensstämmer med förslagen i promemorian *Legitimation för lärare och förskollärare* (U2010/2818/S). Det innebär att en statlig instans, Statens skolverk, framdeles ska bedöma om en legitimerad lärare eller förskollärare ska utnämnas till lektor. Titeln bör framgå av legitimationen.

Eftersom utnämningen inte enbart förutsätter att läraren eller förskolläraren ska ha dokumenterade akademiska meriter, utan också att han eller hon ska ha visat pedagogisk skicklighet, behövs det tydliga riktlinjer

för vad detta innebär. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska därför få meddela föreskrifter om vad som avses med särskild pedagogisk skicklighet. Det bör vara särskilda kompetensprofiler som anger vad som krävs för att en lärare eller förskollärare ska kunna få legitimation. Sedan bör det vara rektorn eller förskolechefen som lämnar vitsord över den pedagogiska skickligheten. Det är av naturliga skäl inte möjligt för Statens skolverk att bedöma denna utan sådan dokumentation.

Såväl den grundläggande lärar- eller förskollärarexamen som nya behörigheter som läraren (eller förskolläraren om det gäller en speciallärarexamen) kan ha fått genom kompletterande kurser bör anges i legitimationen. Därför är det också lämpligt att en titel, som innebär ett karriärsteg, framgår av legitimationen. Det är en särskild kvalitetsstämpel som tydliggör att läraren eller förskolläraren har kvalificerat sig ytterligare inom sitt yrke. Kvalitetsstämpeln borgar för att lektorn kan anses mer lämplig för mycket kvalificerade uppgifter än andra lärare eller förskollärare, t.ex. för övergripande skol- eller verksamhetsutveckling och som kvalitetssäkrare när det gäller rättning av nationella prov och bedömning av examensarbeten. Det yttersta syftet, vilket också anges i förslaget till ny skollag (prop. 2009/10:165, 2009/10:UbU21, rskr. 2009/10:370), är att elevernas resultatuppfyllelse ska öka liksom att barn och elever ska ges optimala möjligheter att lära och utvecklas. Därför anser regeringen att det är mycket viktigt att det finns lektorer som särskilt kan bidra med ett vetenskapligt förhållningssätt och reflexion utifrån bl.a. aktuell forskning i alla skolformer, dvs. redan från inledningen av ett barns utbildning.

På samma sätt som när det gäller beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare (se avsnitt 4.2) föreslår regeringen att benämningen lektor i skolväsendet endast ska få användas av den som fått en sådan statlig utnämning. Det innebär att lektorer kan finnas även i andra delar av utbildningssystemet, t.ex. högskolan, och där vara föremål för andra kvalifikationskrav.

Läraryrket och *Lärarnas Riksförbund* är ett par av de remissinstanser som har lyft fram frågan om särskilt kvalificerade lärare. Förslaget fanns i betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52). Det innebär att lärare genom ett väl dokumenterat pedagogiskt utvecklingsarbete och genom att ha visat pedagogisk skicklighet under minst fyra år skulle kunna få titeln särskilt kvalificerad lärare. Regeringen är öppen för att återkomma till detta, men lämnar, bl.a. av ekonomiska skäl, inte nu några förslag i den delen.

4.8 Legitimerade lärare ska sätta betyg

Regeringens förslag: Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag för icke legitimerade lärare som med stöd av skollagen anställts utan tidsbegränsning.

Lärare som saknar legitimation men som har anställts före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen ha behörighet att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Statens skolverk* tillstyrker förslaget, men vill framhålla att rektorer som saknar kunskap i betygssättning kommer att behöva stöd och vidareutbildning.

Sveriges Kommuner och Landsting menar att det kan leda till negativa konsekvenser där eleverna kan uppleva betygen som orättvisa och felaktiga, om en lärare som inte känner eleverna ska ansvara för betygssättningen. *Ragunda kommun* anser att möjligheten till dispens för skolor som saknar ämnesbehöriga lärare måste utredas mera. Kommunen menar att lärare som bedömts lämpliga att undervisa i ämnet också måste få sätta betyg.

Friskolornas riksförbund anser att systemet kan leda till rättsosäkerhet för eleverna, då det kan innebära att en lärare som aldrig undervisat eleven kan komma att ansvara för betygssättningen.

Flera remissinstanser, däribland *Lärarnas Riksförbund* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, framhåller att det inte är rimligt att yrkeslärare och modersmålslärare får sätta betyg även om de inte är legitimerade.

Bl.a. *Statens skolinspektion* påpekar att bestämmelsen om vem som får sätta betyg är lång och krånglig.

Skälen för regeringens förslag

Legitimerade lärare ska som huvudregel delta i beslut om betyg

De betyg en elev får kan vara avgörande för elevens framtid. Betygsresultat har exempelvis betydelse för elevens möjligheter att fortsätta studera eller att få en anställning. Det är därför mycket viktigt att betyg sätts på ett korrekt sätt och det är ett stort ansvar att besluta om betyg. I promemorian *Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)* lyfts fram att beslut om betyg innebär myndighetsutövning och att uppgifter av den karaktären bör förbehållas legitimerade lärare. Regeringen gör samma bedömning. Om en lärares introduktionsperiod (se avsnitt 4.3) löpt under ett läsår, eller åtminstone delvis omfattat ett terminsslut där betyg sätts, har läraren som nyutexaminerad fått stöd av en mentor vid det första tillfälle han eller hon har beslutat om betyg. Mentorn och läraren bör ha fört diskussioner om själva bedömningen liksom om kursplanernas, betygsriteriernas och de nationella provens roll och betydelse i samband med betygssättningen. Sådana diskussioner bör ha förts redan

inom lärarutbildningen, men det är ändå stor skillnad mellan att få utbildning i hur man sätter betyg och att i praktiken ansvara för och besluta om elevers betyg.

Sveriges Kommuner och Landsting och *Friskolornas riksförbund* avvisar förslaget och menar att det är svårt för en lärare som inte har undervisat eleverna att sätta deras betyg. Denna uppfattning står principiellt i överensstämmelse med vad som föreslås här, dvs. det är den som undervisat eleven som ska sätta betyget. Om läraren inte är legitimerad ska betyget dock sättas *tillsammans* med en legitimerad lärare. Kommer inte lärarna överens och en lärare som är legitimerad och behörig i ämnet finner att den undervisande läraren har gjort en felaktig bedömning på grund av bristande professionella kunskaper om betygssättning och vad som hör till denna, t.ex. kursplaner och betygskriterier, ska den legitimerade ha företräde och få fatta det slutliga beslutet om ett betyg. Det är den ordning som regeringen anser mest rimlig och rättssäker, eftersom det krävs särskilda kunskaper med utgångspunkt i skolans styrdokument för att kunna sätta likvärdiga betyg. I de allra flesta fall bör emellertid eventuella oklarheter eller skilda uppfattningar i bedömningen kunna lösas i dialog mellan de involverade lärarna.

Självklart är det viktigt att betyg sätts på ett likvärdigt sätt och det är grannliga att bedöma elevers kunskaper på ett objektivt och korrekt sätt. Med det följer att det är naturligt att en lärare som inte har adekvat utbildning behöver, och ska ha, stöd och hjälp av en legitimerad lärare. Några remissinstanser, bl.a. *Sveriges Kommuner och Landsting*, lyfter fram att det kan bli problematiskt för små skolor att bara lärare med legitimation för yrket självständigt får sätta betyg. Det är inte säkert att det i skolan finns någon lärare som är behörig att undervisa i ämnet. I varje skola, eller åtminstone i huvudmannens organisation, bör det dock finnas lärare som har en lärarlegitimation som innebär att de får undervisa någonstans i skolväsendet. Dessa lärare får antas ha sådana kunskaper i bedömning och betygssättning att de kan stödja lärare som saknar legitimation. Avsikten är naturligtvis att det i första hand ska vara en lärare som är behörig att undervisa i det ämne betygssättningen avser som bistår en lärare som saknar sådan behörighet. Det behövs således inga bestämmelser om dispens, vilket *Ragunda kommun* efterfrågat. Med tanke på de problem som kan finnas måste det emellertid finnas en viss flexibilitet. Om det trots allt skulle uppkomma en situation där huvudmannen saknar legitimerade lärare, kan det bli aktuellt att anlita legitimerade lärare som är anställda hos en annan huvudman. I så fall kan huvudmannen ge den legitimerade läraren ett uppdrag med uppgift att bistå vid betygssättning. Detta anser regeringen vara en rimlig lösning för att upprätthålla kvaliteten och öka likvärdigheten i betygssättningen.

En del lärare får sätta betyg även om de inte har legitimation

Lärare som inte har en legitimation, men sedan tidigare har en anställning utan tidsbegränsning ska enligt regeringens förslag få fortsätta besluta om betyg under en övergångsperiod. Dessutom ska lärare i yrkesämnen eller modersmål, som saknar både legitimation och lärarexamen, självständigt få sätta betyg även i framtiden. Skälet till detta är att regeringen

bedömer att dessa lärare, under vissa förutsättningar, även i framtiden ska få anställas utan tidsbegränsning. På grund av den låga andelen yrkeslärare och modersmålslärare med lärarexamen anser regeringen att det för närvarande inte är möjligt att också för dessa lärarkategorier ställa krav på utbildning och legitimation för att få besluta om betyg. Flera remissinstanser, bl.a. *Lärarnas Riksförbund*, har motsatt sig detta. Regeringen har förståelse för dessa synpunkter, men anser det vara omöjligt att ställa krav på att legitimerade lärare ska sätta betyg i denna typ av ämnen. Det kan antas att det på en del skolor inte finns några legitimerade lärare som undervisar ens i näraliggande ämnen, vilket gör det svårt att kvalitetssäkra och bistå i betygssättningen. Det finns emellertid inget som hindrar att en legitimerad kollega ger de mer generella råd som kan behövas. Även lärare i tvåspråkiga skolor kommer genom bestämmelser i förordning eller myndighetsföreskrifter att undantas från kravet på legitimation för att få sätta betyg, eftersom även dessa lärare ska få anställas utan tidsbegränsning trots att de saknar legitimation. Detta kommer även att gälla lärare i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. Regeringen avser att använda bemyndigandet för skolor med Waldorfpedagogisk inriktning. Det är naturligtvis önskvärt att huvudmannen ser till att lärare som undervisar, men som saknar legitimation, får den kompetensutveckling som behövs för att kunna sätta betyg med utgångspunkt i de nationella kursplanerna och betygskriterierna.

Rektorn beslutar om betyg i vissa fall

Rektorn är den yttersta garanten för att betyg sätts och beslutas på ett rättssäkert sätt. Det är därför lämpligt att rektorn beslutar om betyget, dels om ingen av lärarna är behörig att undervisa i ämnet och om dessa har olika uppfattning om vilket betyg som ska sättas, dels om två eller flera lärare som är behöriga att undervisa i ämnet, och som också har undervisat, inte kan enas om betyget. Det är också rektorn som ansvarar för att lärare som saknar legitimation får det stöd som behövs.

Övergångsperiod

Det kan behövas en omställningsperiod när det gäller de nya reglerna om betygssättning. Därför ska lärare som saknar legitimation, men har anställts före den 1 juli 2011, få fortsätta besluta om betyg under en övergångsperiod. Detta ska gälla under tiden för den anställning läraren har och längst till utgången av juni 2015 (jfr lagen [2010:801] om införande av skollagen [2010:800]).

Bestämmelsens utformning

Flera remissinstanser, däribland *Statens skolinspektion*, framför att utformningen av den bestämmelse om vem som får sätta betyg som föreslogs i promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U/2010/2818/S) var lång och krånglig. Därför anser regeringen att delar av regleringen närmare bör framgå av förordning eller myndighetsföre-

skrifter. Betygssättningssituationer som inte är så vanligt förekommande kan lämpligen framgå av förordning eller myndighetsföreskrifter.

4.9 Ansökan om legitimation

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Regeringens bedömning: Till ansökan om legitimation bör det fogas ett yttrande över lärarens eller förskollärarens lämplighet. Yttrandet bör utfärdas av rektorn respektive förskolechefen vid den skola eller förskola där läraren eller förskolläraren är verksam. Av yttrandet bör det framgå om läraren respektive förskolläraren bedöms lämplig för yrket.

Har sökanden en utländsk legitimation eller annat behörighetsbevis bör Statens skolverk inhämta ett yttrande från Högskoleverket över den utbildning som ligger till grund för legitimationen eller behörighetsbeviset.

Statens skolverk bör få ta ut avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser ifrågasätter om rektorn eller förskolechefen har den kompetens som krävs för att bedöma den nya lärarens eller förskollärarens lämplighet.

Lärarförbundet menar att det ska vara en legitimerad lärare som gör denna bedömning. *Linköpings universitet* påpekar att det inte ställs något legitimationskrav på den som ska avge yttrande över en lärares eller förskollärares lämplighet trots att rektorn eller förskolechefen kan komma från en helt annan yrkesgrupp.

Specialpedagogiska skolmyndigheten önskar att ett krav på utbildning eller fortbildning för rektorer införs. *Statens skolverk* bedömer att det är viktigt att legitimationssystemet tas upp i det så kallade Rektorsprogrammet.

Sveriges Skolledarförbund anser att de fall där det kan bli aktuellt att lämna ett negativt yttrande måste uppmärksammas ytterligare. Förbundet anser också att det är viktigt att det praktiska arbetet med bedömningen blir möjligt att delegera.

Högskoleverket ifrågasätter i sitt remissvar bl.a. vem som svarar för eventuella slutförda kompletteringar för att uppnå en examen och ett yttrandes status i förhållande till dagens behörighetsbevis.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ansökan

En lärare eller förskollärare bör själv ansöka om legitimation hos Statens skolverk. Ansökan kan beviljas först efter ett läsårs tjänstgöring eller motsvarande på heltid i huvudsak inom ramen för den nivå läraren respektive förskolläraren genom sin utbildning fått behörighet att undervisa. Har läraren eller förskolläraren inte kunnat tjänstgöra på heltid, bör detta kunna kompenseras av en längre tids tjänstgöring. Vad som här avses med begreppet ”i huvudsak” redovisas i avsnitt 4.3. Detta gäller både nyutbildade lärare och förskollärare som genomfört en introduktionsperiod samt lärare och förskollärare som redan i dag har en examen och är yrkesverksamma. De senare ska emellertid inte behöva genomföra någon särskild introduktion för att kunna få legitimation.

Avsikten är att nyutbildade lärare (grundlärare, ämneslärare och yrkeslärare) och förskollärare som genomfört sin introduktionsperiod samt lärare och förskollärare med en äldre svensk utbildning eller motsvarande utländsk utbildning ska legitimeras. Av legitimationen bör det framgå i vilka skolformer, årskurser och ämnen läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa eller om läraren är behörig för arbete i fritidshem (jfr avsnitt 4.1).

Avgift

I promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) föreslås att Statens skolverk ska få ta ut en avgift från den enskilde läraren eller förskolläraren för att utfärda legitimationer. Det fungerar på motsvarande sätt inom övriga legitimationsyrken och det finns inget skäl att utforma systemet annorlunda när det gäller lärar- och förskolläraryrket. Avgifter bör även få tas ut när det gäller ansökan från lärare som önskar få sin legitimation kompletterad, vilket också överensstämmer med systemen för andra legitimationsyrken.

Regeringen föreslår därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om avgifter.

Utbildade lärare och förskollärare som är verksamma när legitimationssystemet träder i kraft bör dock undantas från avgiftsskyldigheten, eftersom de gått in i yrket under andra förutsättningar. De har genom utbildning fått behörighet att utöva yrket och anställas utan tidsbegränsning och det vore inte skäligt att retroaktivt ålägga dem en skyldighet att betala en avgift för att fullt ut anses behöriga att undervisa och anställas utan tidsbegränsning.

Personer med utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning

I dag provas utländska lärarexamina av Höskoleverket som utfärdar behörighetsbevis som innebär att läraren får användas för undervisning i vissa årskurser och ämnen i det svenska skolväsendet. I framtiden ska lärare och förskollärare som kommer till Sverige med en utländsk utbildning kunna få legitimation och den bör lämpligtvis utfärdas av samma instans som meddelar legitimationer i övrigt. Höskoleverket har

emellertid lång erfarenhet av att utfärda behörighetsbevis och har kunskaper om utländska utbildningar i förhållande till de svenska som bör tas till vara. Statens skolverk bör därför, för att få stöd i sin bedömning, inhämta yttrande från Högskoleverket innan en legitimation meddelas för den som har en utländsk lärar- eller förskollärarytbildning. Yttrandet bör innehålla information om utbildningen kan anses motsvara en svensk lärar- eller förskollärarytbildning, och i så fall vilken, och så långt som möjligt om vad som eventuellt saknas för att utbildningen ska kunna anses motsvara en svensk examen. Detta bör regleras i förordning. Högskoleverket bör också kunna yttra sig över det utländska examensbevisets äkthet, under förutsättning att verket får ta del av originalhandlingar. Högskoleverket är självfallet beroende av att Statens skolverk remitterar så fullständiga handlingar som möjligt.

Det är Statens skolverks uppgift att utfärda legitimationen eller att pröva och därefter informera den sökande om vilka kompletteringar som krävs. Räcker den utländska examen inte till måste verket i sedvanlig ordning kommunicera Högskoleverkets yttrande m.m. med den sökande. Det är också Statens skolverk som ansvarar för att bedöma om eventuella kompletteringar är tillräckliga i förhållande till vad som krävs för att få utöva yrket. Regeringen vill poängtera att den sökande bara ska behöva vända sig till och ha kontakt med en myndighet, i det här fallet Statens skolverk.

Högskoleverket har i sitt remissvar ifrågasatt yttrandets status i förhållande till dagens behörighetsbevis. Ett behörighetsbevis går att överklaga till förvaltningsrätten. Detta blir inte möjligt när det gäller ett yttrande från Högskoleverket som är ett underlag för Statens skolverks beslut. I stället är det beslutet om legitimation som kommer att kunna överklagas. Yttrandet är emellertid ett mycket betydelsefullt underlag och vid en eventuell rättslig prövning granskas normalt även de underlag som ligger till grund för ett beslut.

Bedömningen och yttrandet från rektorn eller förskolechefen

Har läraren eller förskolläraren tjänstgjort i olika skolor, fritidshem eller förskolor under sin introduktion, ska rektorn eller förskolechefen vid respektive skola, fritidshem eller förskola lämna ett yttrande när läraren eller förskolläraren avslutar sin anställning. I fritidshemmet är det ytterst huvudmannen som svarar för bedömningen, eftersom ledningsansvaret inte regleras i skollagen. I praktiken blir det förmodligen oftast en rektor som står för bedömningen, eftersom flertalet fritidshem har en rektor som chef. I denna lagrådsremiss avses även chefen för fritidshemmet när rektorn nämns särskilt.

Regeringens bedömning när det gäller ansökan och yttrande överensstämmer med förslagen i promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S), där det föreslås att det ska vara rektorn eller förskolechefen som ska yttra sig över om läraren eller förskolläraren kan anses lämplig för yrket. Bedömningen och yttrandet bör bifogas ansökan om legitimation. Som ett underlag för yttrandet bör rektorn eller förskolechefen tillsammans med den lärare eller förskollärare som önskar ansöka om legitimation göra en uppföljning av den plan som upprättats

för lärarens eller förskollärarens introduktionsperiod. Rektorn eller förskolechefen bör också, för att kunna bilda sig en god uppfattning, ha följt den nya läraren eller förskolläraren i undervisningen. Detta bör i och för sig alltid ske med viss kontinuitet, men det finns ändå anledning att betona det särskilt i detta sammanhang. Ovan har nämnts att det kan vara naturligt att rektorn eller förskolechefen har ett samtal med mentorn i samband med bedömningen. Det är dock viktigt att framhålla att rektorn eller förskolechefen måste ha bildat sig en *egen* uppfattning om den nya läraren eller förskolläraren så att han eller hon kan stå för sin bedömning. *Statskontoret* framhåller i sitt remissyttrande att det blir en oklar ansvarsfördelning om arbetsgivaren ska göra en bedömning inför en statlig legitimation. Det är emellertid Statens skolverk, dvs. en statlig instans, som prövar ansökningar och meddelar legitimationer, medan det åligger rektorn eller förskolechefen på lokal nivå, där läraren eller förskolläraren verkar, att ge ett underlag inför statens beslut. *Sveriges skolläraryrkeförbund* anser att det är viktigt att rektorer och förskolechefer har rätt att delegera den praktiska bedömningen. Regeringen vill dock framhålla att det är rektorn eller förskolechefen som bör göra bedömningen. Han eller hon har naturligtvis möjlighet att på olika sätt inhämta underlag för detta.

Lärarförbundet är av uppfattningen att det i stället bör vara en legitimerad lärare som bedömer om en annan lärare ska kunna få legitimation. Det kan dock inte anses lämpligt att lärare eller förskollärare ska bedöma och avge yttrande om lämpligheten hos andra lärare eller förskollärare. Det bör enligt regeringens uppfattning göras av den som har ett ledningsansvar.

Ett yttrande ska enligt regeringens bedömning även lämnas för redan verksamma lärare och förskollärare. Det bör kunna ske genom ett enklare förfarande än när det gäller nyutexaminerade, t.ex. genom att rektorn eller förskolechefen fyller i en standardiserad och enkel blankett. Rektorn respektive förskolechefen bör i sin roll som chef redan i förväg veta hur väl dessa lärare och förskollärare fungerar, varför det inte behövs några särskilda, formaliserade kompetens- och lämplighetsbedömningar. Detta förfarande bör även gälla fritidspedagoger som kompletterat sin behörighet för att kunna få legitimation som lärare eller förskollärare. Dessa grupper bör legitimeras så snart bestämmelserna trätt i kraft, så att det sedan finns lärare och förskollärare som kan få rollen som mentor för nyutexaminerade.

Det kan förekomma att rektorer eller förskolechefer måste avge ett negativt yttrande. *Sveriges skolläraryrkeförbund* menar att detta måste uppmärksammas ytterligare i samband med att legitimationssystemet införs. Regeringens avsikt med lämplighetsprövningen är att det ska vara en bedömning i den praktiska verksamheten där läraren eller förskolläraren har visat att han eller hon är lämplig för yrket. Är läraren eller förskolläraren inte lämplig ska han eller hon inte heller finnas i yrket. Det är dock Statens skolverk som ytterst avgör om en lärare eller förskollärare kan anses lämplig och verket kan inhämta ytterligare underlag inför sitt beslut om så krävs.

Rektorns och förskolechefens kompetens att bedöma

Vissa av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget om att rektorn ska bedöma den nya läraren har ställt sig tveksamma till om rektorn respektive förskolechefen har den kompetens som krävs för detta. Rektorn respektive förskolechefen har dock redan i dag till uppgift att bedöma lärarna och förskollärarna i olika sammanhang, t.ex. vid lönesättning. Rektorn och förskolechefen är också ansvariga för verksamheten i stort och för att anställa personer med rätt kompetens. Rektorer och förskolechefer kan emellertid behöva någon form av stöd, bl.a. för att bedömningarna ska bli likvärdiga över landet. Som tidigare nämnts bör Statens skolverk få i uppdrag att utarbeta allmänna råd om introduktionsperioden. De allmänna råden bör innehålla råd om rektorns och förskolechefens bedömning och yttrande.

Det är vidare, som ett par remissinstanser påpekat, lämpligt att det i den statligt reglerade befattningsutbildningen för rektorer och annan personal med motsvarande ledningsfunktion i skola, förskola och fritidshem, framdeles ingår ett avsnitt om hur lärare och förskollärare bör värderas i olika sammanhang. Detta bör beaktas inom ramen för befattningsutbildningen.

4.10 Lärarnas ansvarsnämnd

Regeringens förslag: För prövning av vissa frågor om legitimation ska det finnas en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd.

Nämnden ska efter anmälan av Statens skolinspektion pröva frågor om lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation och om varning ska meddelas.

Efter ansökan av den legitimerade ska nämnden pröva om legitimationen ska återkallas. Efter ansökan av en tidigare legitimerad ska nämnden vidare pröva om en ny legitimation ska meddelas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om nämndens sammansättning och beslutförhet.

Regeringens bedömning: Lärarnas ansvarsnämnd bör placeras inom Statens skolverk.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget om Lärarnas ansvarsnämnd stöds av ett flertal instanser, däribland *Lärarnas Riksförbund* och *Specialpedagogiska skolmyndigheten*.

Statens skolinspektion och *Uppsala universitet* avstyrker däremot att nämnden ska inrättas som en funktion vid Statens skolverk. *Statens skolinspektion* anser att nämnden ska vara en egen myndighet där Statens skolverk är värmdmyndighet.

Barnombudsmannen anser att det är viktigt att sprida information till elever, föräldrar eller vårdnadshavare och lärare om när och hur en anmälan till ansvarsnämnden kan göras. Informationen bör enligt Barnombudsmannen vara anpassad till barn och unga.

Sveriges skolledarförbund menar att det i lag bör anges att en ledamot i nämnden ska vara rektor.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lärarnas ansvarsnämnd

För att vara trovärdigt förutsätter ett system med legitimation att legitimationen också kan återkallas, så att en lärare eller förskollärare i praktiken inte längre kan utöva yrket. Det ska emellertid vara möjligt att få ett beslut om en återkallad legitimation överprövat. För att handha dessa typer av ärenden behövs ett särskilt organ. Utredaren har i betänkandet *Legitimation och skärpta behörighetsregler* (SOU 2008:52) föreslagit att Lärarnas ansvarsnämnd ska bildas. Utredaren övervägde också om detta bör vara en egen myndighet eller om nämnden bör placeras inom någon nu befintlig myndighet. Utredaren föreslog att det ska framgå av skollagen att Lärarnas ansvarsnämnd ska finnas inom Statens skolverk. I promemorian *Legitimation för lärare och förskollärare* (U2010/2818/S) föreslogs detsamma.

Regeringen har ingen annan uppfattning i sak. Den lösning som regeringen bedömer vara lämpligast är att inrätta Lärarnas ansvarsnämnd inom Statens skolverk. Var nämnden ska placeras bör dock framgå av förordning. Statens skolverk ska enligt förslaget i denna lagrådsremiss meddela legitimationer, men ska för den skull inte vara part i samband med anmälan till nämnden och verket kommer inte heller att ha något inflytande över nämnden som sådan. Lärarnas ansvarsnämnd kommer att i sitt beslutsfattande vara helt självständig i förhållande till Statens skolverk. I stället kan vinster göras genom att nämnden naturligt kan få del av verkets kansliresurser och verket kan vidare t.ex. ha ett visst samordningsansvar. Vid Statens skolverk kommer det dessutom, mot bakgrund av regeringens övriga förslag i denna lagrådsremiss, att finnas personal som är väl insatt i legitimationsfrågorna och vid behov kan bistå nämnden med expertkunskap. Denna lösning påminner om hur frågor om registrering av lärare i en del andra länder, t.ex. Skottland och Kanada (Ontario), hanteras. I dessa länder har systemet enligt ovan nämnda betänkande visat sig fungera väl. Skillnaden är att det inte skapas en helt egen fristående organisation för ärenden som rör legitimering av lärare och förskollärare. Med vårt svenska system som har nationella skolmyndigheter finns det heller inga skäl som talar för att det behövs en egen, kostsam organisation.

Sveriges skolledarförbund framför i sitt remissvar att det bör anges i skollagen att en av ledamöterna i Lärarnas ansvarsnämnd ska vara rektor. Även om det är av vikt att nämnden är allsidigt sammansatt och att ledamöterna bör ha särskild kunskap om skolan och förskolan samt lärares och förskollärares uppdrag saknas det enligt regeringens uppfattning skäl att i skollagen ange närmare bestämmelser om nämndens sammansättning. Regeringen avser i stället att återkomma till detta i förordning.

Anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd

I arbetet med promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) övervägdes om en enskild elev, ett barn, deras föräldrar, någon annan medborgare, en kollega eller arbetsgivaren skulle kunna göra en anmälan om en lärare eller förskollärare direkt till nämnden. Det är viktigt att t.ex. elever, barn, kolleger, föräldrar och i förekommande fall arbetsgivare anmäler om de upplever att en enskild lärare eller förskollärare har agerat oskickligt i sin yrkesutövning, eller gjort sig skyldig till förseelser som kan göra personen olämplig som lärare eller förskollärare. Statens skolinspektion är ansvarig tillsynsmyndighet för skolan och förskolan och bör vara den myndighet som tar emot och utreder sådana anmälningar. Barn- och elevombudet som är en del av Statens skolinspektion, men med ett självständigt uppdrag, tar också emot anmälningar som i förlängningen kan leda till att lärares eller förskollärares lämplighet kan komma att ifrågasättas.

Mot bakgrund av ovanstående föreslås i promemorian att det ska vara Statens skolinspektion som avgör om ett ärende ska anmälas till Lärarnas ansvarsnämnd. Regeringen delar den bedömningen.

Barnombudsmannen betonar i sitt remissvar vikten av information om hur en anmälan går till bl.a. till föräldrar och elever. Redan i dag informerar Statens skolinspektion om hur man kan anmäla missförhållanden till myndigheten. Regeringen utgår från att denna information kommer att uppdateras när legitimationssystemet träder i kraft.

Möjlighet att få legitimation på nytt

Regeringen bedömer att den som fått sin legitimation återkallad ska kunna få en ny legitimation om de förhållanden som föranlett återkallelsen ändrats eller om läraren eller förskolläraren på nytt visat sig lämplig att utöva sitt yrke. Detta ska prövas av Lärarnas ansvarsnämnd.

Det vore orimligt om en lärare eller förskollärare skulle straffas för all framtid, eftersom förhållandena kan ha förändrats så att läraren eller förskolläraren åter kan anses ha förutsättningar för att utöva sitt yrke på ett professionellt sätt. Naturligtvis måste läraren respektive förskolläraren ansöka på nytt om en legitimation och ärendet måste prövas noggrant.

Det bör, i överensstämmelse med förslagen i promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S), inte finnas någon lagstadgad tid som anger när en ny prövning kan göras. Som riktmärke hänvisas i promemorian till Regeringsrätten som i en dom (RÅ 2000 ref. 10), som gäller en legitimerad sjuksköterska, slagit fast att en rimlig utgångspunkt kan vara en treårsperiod. Regeringen delar den uppfattningen men anser att omständigheterna i det enskilda fallet måste vara avgörande. Det kan således innebära att en något kortare, men också en längre period kan komma att krävas, under vilken läraren respektive förskolläraren kan visa att han eller hon åter blivit lämplig för yrket.

Regeringens förslag: Lärarnas ansvarsnämnd ska meddela en legitimerad lärare eller förskollärare en varning om han eller hon varit oskicklig i sin yrkesutövning, i eller i samband med yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som är ägnat att påverka hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare, eller på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska återkalla en legitimation om den legitimerade har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning, i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som är ägnat att påverka hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare, på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande, på annat sätt visat sig särskilt olämplig att bedriva undervisning, inte följt ett föreläggande om läkarundersökning eller begär att legitimationen ska återkallas.

Om det finns särskilda skäl i fall då den legitimerade gjort sig skyldig till brott eller på annat sätt visat sig särskilt olämplig att bedriva undervisning, får Lärarnas ansvarsnämnd avstå från att meddela en varning eller återkallelse av legitimationen.

Om Lärarnas ansvarsnämnd meddelar en varning eller beslutar att återkalla en legitimation, ska Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare underrättas om detta. Detsamma ska gälla om en allmän förvaltningsdomstol efter överklagande beslutar att meddela en varning, återkalla legitimationen eller undanröja nämndens beslut om varning eller återkallelse.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser pekar på att ett antal begrepp behöver klargöras. *Stockholms tingsrätt* menar t.ex. att begreppet ”oskicklig i sin yrkesutövning” behöver klargöras. *Statens skolverk* bedömer att gränsen måste klargöras när det gäller ”mindre lämplig” och ”olämplig” samt ”oskicklig” och ”grovt oskicklig”.

Statens skolinspektion och *HSAN* är tveksamma till påföljden varning. *HSAN* anser att det är ett trubbigt verktyg där ord ofta står mot ord och sällan leder till varning. Båda instanserna pekar på huvudmannens ansvar att ingripa mot förseelser från lärares eller förskollärares sida.

Statens skolverk och *Statens skolinspektion* är tveksamma till ett system där sjukdom är grund för varning eller återkallelse av legitimation. *Myndigheten för handikappolitisk samordning* framför att en psykisk sjukdom inte i sig ska vara skäl för varning och anser att det är ytterst olämpligt att nämna brottslighet och sjukdom i samma stycke så som görs i promemorian.

Södertälje kommun anser att det behöver tydliggöras på vilka grunder lärare och förskollärare kan varnas eller få sin legitimation återkallad.

Lärarförbundet bedömer att lagtexten måste kontrolleras bl.a. i förhållande till arbetsrättsliga åtgärder.

Skälen för regeringens förslag

Inledande överväganden

Om den legitimerade visar sig vara olämplig att utöva yrket bör det finnas en möjlighet att återkalla legitimationen eller, i lindrigare fall, utdela en varning. Därför bör någon form av disciplinära åtgärder införas. Som redogjorts för tidigare i denna lagrådsremiss syftar införandet av legitimation för lärare och förskollärare till att höja kvaliteten i skolväsendet. Ett system där alla som en gång fått legitimation kan behålla den oavsett vad som inträffar vore stötande. Mot detta måste ställas de legitimerades berättigade krav på att eventuella åtgärder mot legitimationen ska präglas av rättssäkerhet och vara förutsebara.

Ett liknande system finns sedan ett flertal år på hälso- och sjukvårdens område (jfr prop. 2009/10:210). Även om systemet med legitimation för lärare och förskollärare är likartat kan det finnas skäl att delvis göra andra överväganden när det gäller dem än beträffande hälso- och sjukvårdspersonal. Å ena sidan uppkommer t.ex. inte livshotande situationer på grund av en lärares eller förskollärares oskicklighet på samma sätt som en läkares oskicklighet kan medföra. Å andra sidan ställs det t.ex. inte lika höga krav på en läkares pedagogiska förmåga som på en lärares eller förskollärares.

Syftet med nu aktuell reglering är att ställa upp ett system med disciplinpåföljd för lärare och förskollärare. Ledning kan dock ges av den praxis som utvecklats inom de allmänna förvaltningsdomstolarna med anledning av disciplinärenden på hälso- och sjukvårdens område.

Både varning och återkallelse

Enligt förslaget som lämnades i promemorian *Legitimation för lärare och förskollärare* (U2010/2818/S) ska legitimation som huvudregel vara en förutsättning för att få utöva läraryrket respektive förskolläraryrket. För att systemet ska vara trovärdigt kan legitimationen dock inte vara något som innehavaren för all framtid har rätt till oberoende av hur han eller hon sköter sina arbetsuppgifter. Från det allmännas sida måste det vara möjligt att vidta åtgärder mot en lärare eller förskollärare som missköter sitt uppdrag, även om detta är en grannliga uppgift.

Regeringen gör samma bedömning som gjordes i promemorian, nämligen att Lärarnas ansvarsnämnd ska kunna utfärda en varning till lärare eller förskollärare för mindre förseelser. Om det visar sig att läraren eller förskolläraren i sin yrkesutövning vid upprepade tillfällen handlat på ett sätt som lett till flera varningar, bör detta också innebära att nämnden särskilt överväger om det är lämpligt med ytterligare varningar eller om legitimationen ska återkallas. Det är däremot inte nödvändigt att införa ytterligare disciplinära påföljder såsom erinran eller prøvotid, vilket bl.a. *Lärarförbundet* förordar i sitt remissvar. Ett större antal alternativa disciplinpåföljder skulle kunna medföra onödig gränsdragningsproblematik. En uttömmande beskrivning av när varning respektive återkallelse kommer att aktualiseras är svår att ge, men det går att ange ett antal fall där varning respektive återkallelse kan komma i fråga. Dessa återges nedan. Därutöver måste det utvecklas en praxis (jfr vad som ovan

sågs om praxis på hälso- och sjukvårdens område). Varje enskilt fall måste också prövas individuellt, där en helhetsbedömning av lärarens eller förskollärarens personliga förhållanden görs.

Förhållandet till arbetsrättsliga åtgärder

Några remissinstanser, bl.a. *Lärarförbundet*, har efterlyst förtydliganden i förhållande till arbetsrättsliga åtgärder. Med anledning av detta kan sägas att en statlig legitimation inte påverkar anställningsförhållandet alls. En enstaka varning rubbar således inte anställningsförhållandet. Inte heller ett återkallande av en legitimation innebär med automatik att en lärare eller förskollärare kan sägas upp då ett återkallande kan vara aktuellt i situationer som inte i övrigt skulle motivera arbetsrättsliga åtgärder. Det utesluter dock inte att arbetsgivaren kan se sig föranledd att vidta arbetsrättsliga åtgärder och exempelvis se över möjligheten till omplacering eller i vissa fall uppsägning. Arbetsgivaren måste också vidta sådana åtgärder som normalt följer av arbetsgivaransvaret såsom t.ex. rehabiliteringsåtgärder och åtgärder enligt arbetsmiljölagens bestämmelser.

En lärare eller förskollärare vars legitimation återkallats får inte längre självständigt ansvara för undervisningen eller besluta om betyg. En arbetsgivares möjlighet att för undervisning använda en lärare eller förskollärare som inte längre har legitimation är således begränsad. Det bör i sammanhanget också sägas att om en lektor delegitimeras så kan han eller hon inte längre använda titeln lektor. Det är självfallet inte lämpligt att fortfarande kunna anses vara särskilt kvalificerad som lärare, samtidigt som man fått sin legitimation återkallad.

Som framgår ovan får huvudmännen i ett fåtal fall göra undantag från bestämmelserna om legitimerade lärare, t.ex. för lärare i modersmål eller yrkesämne. Lärare som undervisar i dessa ämnen, men som inte är legitimerade, kan naturligtvis också visa sig vara olämpliga för att utöva yrket. Sådana fall får helt och hållet hanteras av arbetsgivaren med hjälp av arbetsrättsliga regler.

Allmänt om varning och återkallelse

Vid återkallelse av legitimation aktualiseras en rad frågor. För det första aktualiseras frågan om förhållandet mellan behovet av att skydda elever mot oskickliga eller på annat sätt olämpliga yrkesutövare och för det andra den legitimerades rättssäkerhet. Det är en given utgångspunkt att elever och barn inte ska behöva riskera att få undermålig undervisning eller på annat sätt riskera att utsättas för risker i samband med undervisningen, därför att en yrkesutövare är oskicklig eller på annat sätt olämplig. Samtidigt ska en yrkesutövare inte kunna bli fräntagen sin legitimation – något som i praktiken skulle kunna jämföras med ett yrkesförbud – utan att det finns tydliga belägg för att yrkesutövaren verkligen är oskicklig eller på annat sätt olämplig. Det torde dock vara näst intill ogörligt att i lagstiftningen ange exakt hur många och vilken grad av försummelser, brott eller kränkningar som ska krävas för att en varning

eller återkallelse ska kunna komma i fråga. En sådan ordning skulle bli stelbent och kunna leda till stötande resultat i enskilda fall.

Ur ett rättssäkerhetsperspektiv för den enskilde legitimerade kan en rad krav ställas upp för att varning och återkallelse ska kunna aktualiseras. Endast de omständigheter som direkt går att styrka bör kunna läggas till grund för bedömningen av om en disciplinpåföljd ska utdelas (jfr RÅ 1989 ref. 67). Det bör även finnas en ventil som gör det möjligt att underlåta att meddela varning eller återkalla legitimationen i fall då det finns särskilda skäl.

När det gäller nivån på de brott och andra handlingar som ska ligga till grund för disciplinpåföljd anser regeringen att viss ledning kan hämtas från hälso- och sjukvårdens område med beaktande av den skillnad som finns mellan de olika verksamheterna och yrkeskategoriernas olika uppgifter inom respektive verksamhet.

Statens skolinspektions roll

Systemet med disciplinpåföljd utgår från anmälningar av Statens skolinspektion. Inom ramen för sin ordinarie tillsynsverksamhet och genom anmälningar från skolor, elever och föräldrar kommer Statens skolinspektion att få ett mycket omfattande material som kan ligga till grund för den fortsatta handläggningen av eventuella disciplinärenden. I denna hantering kan Statens skolinspektion välja att inhämta brottmålsdomar och andra offentliga handlingar till stöd för sina bedömningar. Något behov av registerkontroll kommer således inte att uppkomma. I detta sammanhang finns dock anledning att erinra om det krav på utdrag ur belastningsregistret som redan i dag gäller för vissa former av anställning inom skolväsendet.

Oskicklig eller grovt oskicklig

Med oskicklig i sitt yrke avses att en lärare eller förskollärare inte förmår vidmakthålla sin professionella förmåga, t.ex. genom kompetensutveckling, trots insatser från huvudmannen. Det kan också innebära att en lärare eller förskollärare inte förmår leva upp till yrkesrollen. I denna ingår undervisning och sådant som hör till denna. Det kan t.ex. handla om förmågan att förmedla kunskaper och stödja alla elever eller barn i deras lärande, föra utvecklingssamtal, upprätta individuella utvecklingsplaner eller studieplaner och åtgärdsprogram samt bedömning och betygssättning. I begreppet oskicklig ligger också att en lärare eller förskollärare uppvisar brister i sitt yrkesansvar. Legitimerade lärare och förskollärare har ansvar för undervisningen, vilket bland annat innebär ett ansvar för att undervisningen bedrivs i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet, att mål och riktlinjer i läroplaner följs m.m. I den nya skollagen (2010:800) tydliggörs vidare lärares och förskollärares skyldighet att anmäla om en elev upplever sig kränkt eller är i behov av särskilt stöd.

En bedömning av hur en lärare eller förskollärare hanterar det som ingår i det professionella åtagandet kan leda till att han eller hon bedöms som oskicklig och därför ska varnas. Innan det blir en fråga för Lärarnas

ansvarsnämnd måste läraren eller förskollärarens chef naturligtvis, inom ramen för sitt ordinarie arbetsgivaransvar, ha fört en dialog med läraren eller förskolläraren och också gett förutsättningar för förändring. Det bör framhållas att det är viktigt att en prövning av lärares och förskollärares oskicklighet görs genom ett rättssäkert förfarande utifrån väl dokumenterade förhållanden.

För att en lärare eller förskollärare ska anses ha betett sig grovt oskickligt ska bristerna i den professionella yrkesutövningen vara såväl allvarliga som ha fortsatt upprepade gånger efter det att huvudmannen påtalat detta för den legitimerade och vidtagit åtgärder i syfte att förbättra situationen.

Brottslighet eller allvarlig brottslighet

Det är en viktig markering att åtgärder ska kunna vidtas mot en lärare eller förskollärare som inte fungerar i sin yrkesroll, även om det inte handlar om att läraren eller förskolläraren är oskicklig.

Lärare och förskollärare kan ha begått brott, riktade mot barn, ungdomar eller vuxna, som gör att lärarna eller förskollärarna inte bör tillåtas fortsätta undervisa i skolväsendet. Samtidigt måste en avvägning göras mellan intresset av att hindra personer som dömts för brott att verka som lärare eller förskollärare och av att den som dömts och avtjänat sitt straff har en möjlighet att komma tillbaka in i samhället och att arbeta inom sitt kompetensområde. Det förhållandet att en person begått ett brott medför dessutom inte med automatik att dennes kompetens att verka som lärare eller förskollärare påverkas negativt. En för avvägningen avgörande omständighet måste därför vara om den gärning den dömda begått kan antas menligt påverka dennes förmåga att vid en viss senare tidpunkt verka som lärare eller förskollärare. Brottslighet kan både påverka bedömningen om en person är lämplig vid ansökan om legitimation och aktualisera disciplinpåföljd om ett brott begås efter det att legitimation meddelats. De disciplinpåföljder som föreslås, dvs. varning och återkallelse av legitimation, är åtgärder som tar sikte på lärarens eller förskollärarens lämplighet att verka inom yrket. Enbart det förhållandet att en person har begått ett brott bör inte heller leda till en disciplinpåföljd för lärare och förskollärare utan det måste krävas att brottsligheten varit ägnad att påverka lämpligheten för att brottsligheten ska kunna läggas till grund för en disciplinpåföljd.

För att varning ska aktualiseras på grund av brott bör brottsligheten ha skett i eller i samband med yrkesutövningen. Varning bör således inte förekomma för brott av denna beskaffenhet om de inte har en tydlig koppling till yrkesutövningen. Ett exempel på brottslighet som skett i eller i samband med yrkesutövningen kan vara försäljning av alkohol till barn och elever på eller kring skolan.

För återkallelse av legitimation bör kraven sättas påtagligt högre än för varning. Endast allvarliga brott bör därför kunna medföra återkallelse. Vid prövningen av om ett brott ska anses allvarligt i nu aktuellt avseende ska en helhetsbedömning av alla relevanta omständigheter göras. Det ska inte vid denna prövning vara brottstypen som sådan som är avgörande utan brottsligheten i det enskilda fallet. Det innebär att brottslighetens

art, brottets straffvärde, påföljden, omständigheterna kring brottet, dvs. förmildrande eller försvårande omständigheter, gärningsmannens motiv för brottet och andra aspekter ska vägas in. Brott som generellt sett kan sägas vara allvarliga i detta sammanhang inkluderar grova våldsbrott, sexualbrott och narkotikabrott. Vid bedömningen bör också kunna vägas in om brottet riktat sig mot barn eller elever. Om en lärare eller en förskollärare har gjort sig skyldig till ett sådant allvarligt brott bör denne i allmänhet anses vara olämplig att utöva yrket. Något krav på att brottet begåtts inom eller i samband med yrkesutövningen bör därför inte ställas upp.

En förutsättning för att Lärarnas ansvarsnämnd ska kunna pröva en fråga om varning och återkallelse av legitimation på grund av brott är att den tar del av relevant material om den aktuella brottsligheten.

Sjukdom

En lärare eller förskollärare kan ha en sjukdom eller liknande problem som starkt negativt påverkar lärarens eller förskollärarens möjlighet att undervisa på ett tillfredsställande sätt, t.ex. psykiatriska problem eller missbruksproblem. Sådana omständigheter ska inte utgöra grund för varning utan enbart för återkallelse av legitimation. Bedömningen ska utgå från om den legitimerades sjukdom eller andra personliga omständigheter omöjliggör ett tillfredsställande utövande av lärar- eller förskolläraryrket. Det är således inte den eventuella diagnosen som sådan som ska ligga till grund för beslutet. Det kan dock finnas behov av en diagnos eller psykosocial utredning som underlag för att kunna göra en relevant helhetsbedömning av lärarens eller förskollärarens möjlighet att utöva yrket. Det bör även nämnas att sjukdom och liknande i sig inte är en grund för uppsägning, utan arbetsgivaren har ett långtgående ansvar för arbetstagaren som t.ex. innefattar rehabiliteringsåtgärder.

Mindre lämplig eller särskilt olämplig

Utöver vad som redovisats ovan kan det finnas andra skäl att pröva om en legitimerad lärare eller förskollärare ska meddelas en varning eller få sin legitimation återkallad.

En lärare eller förskollärare som kränker, trakasserar eller på annat sätt agerar olämpligt mot elever och barn ska kunna tilldelas en varning eller fråntas legitimationen, även om beteendet inte är brottsligt. Agerande som uppenbart strider mot vad som anges i skollagen (2010:800) eller läroplanerna när det gäller skolans värdegrund och kränkande beteende mot barn och elever kan medföra att en lärare eller förskollärare bedöms som mindre lämplig att inneha legitimation. Arbetsgivaren bör dock självfallet, på samma sätt som nämnts ovan, också vidta andra åtgärder så snart det uppdagas att en lärare eller förskollärare har ett mindre lämpligt beteende.

Som särskilt olämplig ska den anses som upprepade gånger, och efter att detta påtalats av den legitimerades huvudman, fortsätter med det olämpliga beteendet. Det krävs således ett olämpligt beteende över tid

och att läraren eller förskolläraren getts möjligheter till rättelse, efter det att olämpligheten påtalats, för att det ska bedömas som särskilt olämpligt.

Återkallelse i övriga fall

Om den legitimerade vägrar att genomgå en föreskriven läkarundersökning och därigenom obstruerar mot den fortsatta handläggningen av legitimationsärendet måste det finnas en möjlighet att återkalla legitimationen.

Även den enskilde legitimerade ska ha möjlighet att själv ansöka om att legitimationen ska återkallas. Det kan t.ex. vara en person som under många år inte har tjänstgjort som lärare eller förskollärare och inte längre vill finnas kvar inom lärar- eller förskolläraryrket.

Underlåtelse att återkalla legitimation eller meddela varning

Det bör i vart fall när det gäller disciplinåtgärder på grund av brott finnas en ventil som gör det möjligt att underlåta varning och återkallelse vid särskilda skäl. Det bör t.ex. vara möjligt att beakta om det förflutit så lång tid från det att händelsen inträffade till dess att frågan om legitimation prövas att bedömningen då görs att brottet inte har inverkan på förtroendet för yrkesutövaren och dennes förutsättningar att utöva yrket. Exakt hur lång tid som ska ha passerat låter sig dock svårligen anges i lagtext utan måste bli en fråga för Lärarnas ansvarsnämnd och domstolarna att avgöra utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Utifrån allmänna överväganden uppkommer också en fråga av kriminalpolitisk karaktär som gäller hur man ska se på det tidsmässiga sambandet mellan allvarig brottslighet och möjligheten till återkallelse av legitimation. Bristande tillit kan nämligen uppkomma på grund av händelser som ligger utanför den egentliga yrkesutövningen och långt tillbaka i tiden. Exempel på sådana händelser kan vara särskilt allvarliga brott mot annans liv eller hälsa. Där kan den tillit allmänheten har rätt att hysa till en legitimerad yrkesutövare allvarligt rubbas. Detta kan dock inte ensamt vara avgörande utan vid en prövning måste alltid beaktas att den som avtjänat ett straff för brott inte automatiskt ska exkluderas från visst yrke.

Det faller sig naturligt att användningen av denna undantagsregel beträffande de grövsta brotten aktualiseras mer sällan än vad som blir gällande för andra brott. Även omständigheter som kan hänföras till yrkesutövarens personliga förhållanden bör kunna beaktas vid bedömningen av om särskilda skäl föreligger att underlåta återkallelse. Om en brottslig gärning hade sin grund i personliga förhållanden, som exempelvis sjukdom, missbruk eller sociala missförhållanden, och dessa omständigheter inte längre kvarstår vid prövningen av huruvida återkallelse av legitimation bör ske på grund av brottsligheten, kan särskilda skäl att underlåta återkallelse eller att meddela varning anses föreligga. Motsvarande synsätt bör gälla återkallelse på grund av särskilt olämpligt beteende.

Underrättelse om varning och återkallelse

För att systemet med varning och återkallelse ska ha effekt i praktiken föreslås att Lärarnas ansvarsnämnd ska informera den legitimerades arbetsgivare och Statens skolverk i de fall en varning meddelats eller en legitimation återkallats.

Om en lärare eller förskollärare fått sin legitimation återkallad, uppfyller han eller hon inte kravet för att få bedriva och ansvara för undervisningen. En sådan lärare får heller inte självständigt besluta om betyg. För att en arbetsgivare ska kunna planera sin verksamhet och vidta de åtgärder som behövs är det således nödvändigt att arbetsgivaren underlättas dels om återkallelse av legitimationer, dels om varningar har meddelats.

Även Statens skolverk har behov av att få upplysningar om varning och återkallelse. Det blir annars omöjligt för verket att upprätthålla ett register om legitimerade lärare och förskollärare (se avsnitt 4.13).

4.12 Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd

Regeringens förslag: Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd ska vara skriftligt. Lärarnas ansvarsnämnd ska emellertid hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det. Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling ska inte hindra att nämnden handlägger och avgör ärendet.

Muntliga förhandlingar ska vara offentliga. Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken sekretess gäller ska ordföranden vid förhandlingen få besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

Nämnden ska, om den finner det nödvändigt, kunna förelägga den legitimerade eller den som ansöker om legitimation att genomgå viss läkarundersökning.

Beslut i Lärarnas ansvarsnämnd ska gälla omedelbart om inte annat anges i beslutet.

Beslut vid Lärarnas ansvarsnämnd ska få överklagas vid allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till allmän förvaltningsdomstol ska Statens skolinspektion vara den enskildes motpart.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget stöds av bl.a. *Lärarnas Riksförbund*, *Stockholms universitet*, *Lunds universitet*, *Sameskolstyrelsen* samt *Skellefteå* och *Övertorneå kommuner*.

Stockholms tingsrätt anser att det bör framgå av lagen enligt vilka regler parterna ska kallas till Lärarnas ansvarsnämnd. Tingsrätten anser att det är lämpligt att parterna kallas till förhör enligt vad som i rättegångsbalken föreskrivs för sammanträden under förberedelse av indispositiva tvistemål, dvs. tvistemål där förlikning inte är tillåten. Tingsrätten framför vidare att möjligheten att hålla förhör med barn under 15 år är begränsade då dessa t.ex. inte får avlägga vittnesed.

Kammarrätten i Stockholm ifrågasätter att muntliga förhandlingar ska vara offentliga och saknar ett resonemang om varför det bedöms att förhandlingarna ska vara offentliga.

Skälen för regeringens förslag

Övergripande bestämmelser om förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd

Lärarnas ansvarsnämnd bör enligt regeringens uppfattning vara en del av Statens skolverk. Det innebär att förvaltningslagen (1986:223) kommer att gälla för förfarandet vid nämndens handläggning av ärenden. Med hänsyn till att nämndens verksamhet och funktion är av närmast domstolsliknande karaktär, och således avviker från vad som vanligtvis gäller för en förvaltningsmyndighet, är det dock enligt regeringens mening lämpligt med avvikande förfaranderegler i vissa avseenden. Detta gäller t.ex. regler om jäv, där rättegångsbalkens regler om jäv för domare föreslås tillämpas, om muntlig förhandling och om inhämtande av yttrande från sakkunnig.

I de bestämmelser som gäller för HSAN (jfr 9 kap. patientsäkerhetslagen [2010:659]), dvs. en motsvarighet till den nu föreslagna Lärarnas ansvarsnämnd, anges bl.a. vilka omröstningsregler som ska tillämpas i nämnden, vem som är den enskildes motpart vid de allmänna förvaltningsdomstolarna, nämndens ordförandes rätt att fatta beslut på egen hand och under vilka omständigheter muntlig förhandling ska hållas. Bestämmelser om sådana frågor behövs även för Lärarnas ansvarsnämnd, vilket konstaterades i promemorian *Legitimation för lärare och förskollärare* (U2010/2818/S). Det är således, som framförs i promemorian, lämpligt att utgå från de bestämmelser som gäller för HSAN när bestämmelserna för Lärarnas ansvarsnämnd utformas. Av ovan nämnda promemoria framgår dessutom att de länder som utredaren gjorde jämförelser med (Skottland och delar av Kanada) har liknande nämnder eller organisationer.

Ett ärendes gång

Förfarandet vid nämnden föreslås inledas med en anmälan från Statens skolinspektion eller en ansökan av den enskilde. Bestämmelser bör finnas om de formella krav som ska ställas på en ansökan eller anmälan och rättsverkan av en ofullständig sådan. Vissa uppgifter bör alltid framgå av en ansökan eller anmälan. Är ansökan eller anmälan bristfällig ska Lärarnas ansvarsnämnd ges rätt att avvisa ansökan och nämnden behöver därmed inte sakpröva ärendet.

Efter det att en ansökan eller anmälan kommit in ska motparten föreläggas att yttra sig över den. Det ska självfallet alltid finnas möjlighet för en motpart att ge sin syn på saken i ett ärende i nämnden. Det är dessutom nödvändigt av rättssäkerhetsskäl att nämnden bereder båda parter möjlighet att yttra sig i ärendet innan nämnden fattar sitt beslut.

Förfarandet ska huvudsakligen vara skriftligt. Muntlig förhandling ska hållas om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det. Eftersom sekretessbelagda uppgifter kan

aktualiseras vid en sådan förhandling bör det finnas en möjlighet att förordna om stängda dörrar. I anslutning till bestämmelserna om muntlig förhandling bör regler om enskilds utevaro från förhandling införas. Om den enskilde delgetts kallelse till en muntlig förhandling ska utevaron inte anses utgöra hinder för att hålla förhandlingen och avgöra ärendet. Om den enskilde haft laga förfall för sin utevaro föreligger dock hinder att avgöra ärendet och en ny muntlig förhandling kan behöva hållas.

Kammarrätten i Stockholm ifrågasätter varför förhandlingarna ska vara offentliga. Regeringen är av den meningen att förhandlingar av nu aktuellt slag som huvudregel ska vara offentliga då det finns starka skäl som talar för en väl genomlyst process. Självfallet måste detta kombineras med en möjlighet för Lärarnas ansvarsnämnd att förordna om stängda dörrar om det är befogat.

Om det visar sig nödvändigt att höra parterna i ärendet har nämnden möjlighet att hålla muntlig förhandling. Vid en sådan förhandling är det även möjligt att höra ett barn eller en elev, men Lärarnas ansvarsnämnd måste i detta sammanhang noga överväga hur detta ska gå till och vilka särskilda hänsyn som behöver tas till barnet (jfr 36 kap. 4 § rättegångsbalken).

Beslut och överklagande

Under handläggningen vid Lärarnas ansvarsnämnd kommer en mängd beslut av olika karaktär att behöva fattas. Därför är det lämpligt att ordföranden av effektivitetsskäl ensam får fatta vissa beslut. Vilka beslut det är bör framgå av förordning. Exempelvis kan det gälla frågor som inte slutligt avgör ärendet, beslut om återkallelse av legitimationen efter en legitimerads egen ansökan och beslut om återkallelse på grund av att den enskilde inte följt ett föreläggande.

En fråga som måste regleras är vilka omröstningsregler som ska tillämpas när ett ärende om återkallelse ska behandlas. Mot bakgrund av prövningens beskaffenhet bör omröstningsreglerna i brottmål användas med den modifieringen att ordföranden bör rösta först. Det innebär att ordföranden inte har utslagsröst. Eftersom det vidare är fråga om en domstolsliknande nämnd bör bestämmelserna om jäv i rättegångsbalken vara tillämpliga.

När Lärarnas ansvarsnämnd fattat ett slutligt beslut ska det kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten. Lärarnas ansvarsnämnds beslut ska gälla omedelbart om inget annat anges i beslutet. Vissa beslut som fattas i Lärarnas ansvarsnämnd bör enligt regeringens uppfattning kunna överklagas särskilt. Beslut under handläggningen där Lärarnas ansvarsnämnd ogillat en invändning om jäv mot en ledamot av nämnden eller en invändning om att det finns hinder mot prövningen, avvisat ett ombud eller ett biträde, förelagt någon att genomgå läkarundersökning eller förordnat om ersättning för någons medverkan i ärendet, ska enligt förslaget gå att överklaga särskilt till allmän förvaltningsdomstol.

Vid överklagande av Lärarnas ansvarsnämnds beslut till allmän förvaltningsdomstol ska Statens skolinspektion vara motpart. Utan en

uttrycklig bestämmelse blir Lärarnas ansvarsnämnd den enskildes motpart vid ett överklagande vilket givetvis inte är lämpligt.

4.13 Register

Regeringens bedömning: Statens skolverk bör med hjälp av automatiserad behandling få föra ett register över legitimerade och tidigare legitimerade lärare och förskollärare. Registret bör bl.a. innehålla uppgifter om den enskildes yrke och behörighet, datum för utfärdande av legitimation och i förekommande fall meddelande om varning och beslut om återkallelse av legitimation.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Förslaget att införa ett register stöds av i stort sett samtliga remissinstanser som ställer sig bakom legitimationssystemet. *Örebro kommun* anser att registret även bör innehålla personer som gått ”provåret”. *Statens skolverk* menar att det i registret även bör finnas uppgift om vilken rektor som yttrat sig över lärarens lämplighet och vid vilken skolenhet läraren har genomfört sin introduktionsperiod. Verket menar vidare att det bör övervägas om uppgift om anmälningar som inte lett till varning eller återkallelse bör finnas i registret.

Skälen för regeringens bedömning: I promemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S) föreslås att det ska föras ett register över legitimerade och tidigare legitimerade lärare och förskollärare samt att registret ska regleras i en särskild förordning. Avsikten med att föra ett sådant register är att det ska framgå vilka lärare och förskollärare som är legitimerade och om dessa har varnats eller fått sin legitimation återkallad. Vissa av dessa uppgifter kan i viss mån uppfattas som integritetskänsliga. Nyttan av att föra registret måste således ställas mot det intrång i den personliga integriteten registreringen innebär för den enskilde.

För att syftet med legitimation ska uppnås måste det finnas ett sätt för huvudmännen att kontrollera om den lärare eller förskollärare som anställs innehar legitimation. Ett alternativ till att införa ett register skulle kunna vara att Statens skolverk enbart utfärdar ett intyg om legitimation i samband med att beslut om att legitimera läraren eller förskolläraren. Detta intyg skulle då den enskilde själv förfoga över och kunna visa upp i samband med t.ex. en anställning. Det skulle emellertid finnas en risk att t.ex. aktuella uppgifter om eventuella varningar inte finns med i ett intyg som visas upp. Med hänsyn till vikten av att huvudmännen får reella möjligheter att få tillgång till säker och aktuell information om legitimerade lärare och förskollärare finns det enligt regeringens uppfattning ett starkt behov av ett register för att uppnå syftet med den nu aktuella reformen.

I promemorian föreslås att det i registret bl.a. skulle införas uppgifter om lärare och förskollärare som har legitimation och om de har tilldelats en eller flera varningar eller fått sin legitimation återkallad. Som redan konstaterats är det viktigt för huvudmännen att veta om en person har

legitimation, om han eller hon blivit varnad eller har fått sin legitimation återkallad. Detta gäller såväl under en pågående anställning som när läraren eller förskolläraren söker en ny tjänst. Regeringen delar således den bedömning som gjordes i promemorian att uppgifter om lärare och förskollärare som meddelats legitimation, om varning har meddelats och om legitimationen har återkallats bör få införas i registret. Enligt regeringens uppfattning finns dock inte skäl att, som föreslagits av vissa remissinstanser, införa ytterligare uppgifter i registret än de som anges i promemorian. Om till exempel en huvudman önskar ta del av innehållet i registret kan denne vända sig till registerhållaren, Statens skolverk, med en begäran om detta.

Regeringen har i propositionen En reformerad grundlag (prop. 2009/10:80) föreslagit att skyddet för den personliga integriteten ska stärkas i grundlagen. I propositionen föreslås att var och en ska vara skyddad gentemot det allmänna mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Inskränkningar ska dock kunna göras i lag. Riksdagen antog förslaget som vilande i juni 2010 och kommer att ta ställning till det på nytt efter de allmänna valen i september 2010. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2011. I förarbetena till den nya bestämmelsen uttalas bl.a. att det vid bedömningen av hur ingripande integritetsintrånget kan anses vara i samband med insamling, lagring och bearbetning eller utlämnande av uppgifter om enskildas personliga förhållanden, är naturligt att stor vikt läggs vid uppgifternas karaktär (prop. 2009/10:80). Det nu aktuella registret kommer att innehålla uppgifter om ett stort antal personer. Uppgifterna kommer att ge information om den enskildes yrke och behörighet, datum för utfärdande av legitimation och i förekommande fall meddelande om varning och beslut om återkallelse av legitimation. Enligt regeringens uppfattning kommer behandlingen av uppgifterna – såväl insamlingen och lagringen som utlämnandet – inte att innefatta ett så stort ingrepp i enskildas privatliv att det kan anses utgöra ett betydande intrång i den personliga integriteten i den mening som avses i den nya grundlagsbestämmelsen. Registret kan därmed, även om grundlagsändringen genomförs, regleras i författning på lägre normhierarkisk nivå än lag. Regeringen avser att meddela föreskrifter om registret i förordning.

4.14 Sekretess

Regeringens förslag: Sekretess ska gälla hos Lärarnas ansvarsnämnd för uppgift om enskilds personliga förhållanden i ärenden om legitimation, om det kan antas att en enskild eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretess ska gälla hos Statens skolinspektion i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden om det kan antas att den legitimerade eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs. Detsamma ska gälla hos Lärarnas ansvarsnämnd.

Sekretessen ska inte gälla beslut i ärende.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal av remissinstanserna har särskilt berört förslagen om sekretess.

Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Tjänstemännens centralorganisation uttrycker att de stöder förslagen.

Kammarrätten i Stockholm pekar på att det saknas ett resonemang om hur sekretessbelagda uppgifter som förts fram vid en muntlig förhandling hos Lärarnas ansvarsnämnd ska behandlas efter förhandlingen.

Skälen för regeringens förslag

Sekretessregleringens systematik

Offentlighetsprincipen innebär bl.a. att var och en har rätt att ta del av uppgifter som finns i allmänna handlingar hos svenska myndigheter. Offentlighetsprincipen får bara inskränkas om det är påkallat av hänsyn till vissa särskilt angivna intressen, bl.a. skyddet för enskildas personliga förhållanden. Inskränkningar i offentlighetsprincipen ska noga anges i en särskild lag eller i annan lag till vilken den lagen hänvisar (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen). Den särskilda lag som åsyftas är offentlighets- och sekretesslagen, förkortad OSL (2009:400).

En sekretessbestämmelse gäller normalt sett i en viss typ av ärende, viss typ av verksamhet eller hos en viss myndighet. Bestämmelsens räckvidd är således i regel begränsad. Vissa sekretessbestämmelser är dock tillämpliga inom hela den offentliga sektorn. Det gäller bl.a. de sekretessbestämmelser i 21 kap. OSL som gäller som ett minimiskydd för enskildas personliga integritet inom hela den offentliga sektorn.

Som huvudregel överförs inte sekretess från en myndighet till en annan vid uppgiftsutbyte (jfr prop. 2008/09:150 s. 285 f.) Det finns dock vissa bestämmelser om överföring av sekretess i offentlighets- och sekretesslagen. Dessa innebär att en sekretessbestämmelse som är tillämplig på en uppgift hos en myndighet i vissa fall ska tillämpas även hos en myndighet till vilken uppgiften lämnas, även om sekretessbestämmelsen enligt sin ordalydelse inte är direkt tillämplig hos den mottagande myndigheten. Sekretess kan således överföras till t.ex. en tillsynsmyndighet enligt 11 kap. 1 § OSL eller till en domstol enligt 43 kap. 2 § OSL.

En sekretessbestämmelse som är direkt tillämplig hos en myndighet kallas för *primär sekretessbestämmelse* när den tillämpas hos den myndigheten (3 kap. 1 § OSL). En primär sekretessbestämmelse kan tillämpas på uppgifter som den aktuella myndigheten får både från andra myndigheter och från enskilda. En sekretessbestämmelse som är tillämplig hos en myndighet enbart på grund av en bestämmelse om överföring av sekretess kallas för *sekundär sekretessbestämmelse* när den tillämpas av den myndigheten (3 kap. 1 § OSL). En sekundär sekretessbestämmelse kan bara tillämpas på uppgifter från den utlämnande myndigheten och inte på uppgifter som lämnas direkt från enskilda. Om en sekretessbestämmelse är primärt tillämplig hos en myndighet vars beslut överklagas till en allmän förvaltningsdomstol, ska dock sekretessbestämmelsen som huvudregel tillämpas som om den vore en primär

sekretessbestämmelse även hos förvaltningsdomstolen (43 kap. 1 § OSL).

I lagrådsremissen föreslås att en ansökan om legitimation i första hand ska prövas av Statens skolverk. När en legitimation har meddelats ska Statens skolinspektion ha ett ansvar att efter anmälan från exempelvis en elev eller en förälder inom ramen för sin tillsynsfunktion utreda ärenden som rör huruvida en lärare eller förskollärare ska ha rätt att ha kvar sin legitimation eller om varning ska meddelas. Om Statens skolinspektion kommer fram till att en legitimerad lärare eller förskollärare har agerat oskickligt, begått brott eller på annat sätt är olämplig att bedriva undervisning ska myndigheten anmäla ärendet till Lärarnas ansvarsnämnd för prövning av legitimationsfrågan. Lärarnas ansvarsnämnd ska även pröva ansökan om en ny legitimation till en lärare eller förskollärare som tidigare fått sin legitimation återkallad. Beslut av Statens skolverk och Lärarnas ansvarsnämnd kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol. I tillsynsverksamheten hos Statens skolinspektion, i ärenden hos Lärarnas ansvarsnämnd och hos domstolen kan det förekomma känsliga uppgifter om elevers eller deras närståendes personliga förhållanden.

Sekretess till skydd för en enskilds personliga förhållanden hos Statens skolinspektion och Lärarnas ansvarsnämnd

I Statens skolinspektions tillsyn över skolväsendet gäller sekretess för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs (23 kap. 7 § OSL). Denna sekretessbestämmelse är utformad för att tillämpas hos Statens skolinspektion och utgör därför en s.k. primär sekretessbestämmelse hos den myndigheten. Bakgrunden till att sekretessbestämmelsen i 23 kap. 7 § OSL infördes, trots att sekretess enligt 11 kap. 1 § OSL överförs till tillsynsmyndigheter, var att det ansågs otillräckligt med överförd sekretess hos den då aktuella tillsynsmyndigheten på skolområdet, eftersom den överförda sekretessen från skolans område inte skyddade t.ex. känsliga uppgifter i läkarintyg, psykologuttalanden m.m. som lämnades dit direkt från enskilda. Frånvaron av ett sekretessskydd för sådana uppgifter hos tillsynsmyndigheten ansågs kunna leda till att enskilda avstod från att skicka in uppgifter som var väsentliga för att ärendet ska kunna utredas på ett fullgott sätt eller – om uppgifterna ändå skickades in – till stort obehag för den enskilde. Regeringens bedömning blev därför att det borde införas en primär sekretessbestämmelse som skulle vara tillämplig i tillsynsverksamheten (prop. 2005/06:161 s. 63 f., särskilt s. 65).

Prövningen hos Lärarnas ansvarsnämnd utgör även den en del av den statliga tillsynen över skolväsendet. Detta innebär att sekretess kan upprätthållas hos ansvarsnämnden med stöd av 11 kap. 1 § OSL för uppgifter som är sekretessreglerade hos Statens skolinspektion och som överlämnas till ansvarsnämnden i samband med en anmälan i ett legitimationsärende. Det kan emellertid inte uteslutas att den enskilde som berörs av ett sådant ärende kommer att lämna uppgifter direkt till ansvarsnämnden. Sådana uppgifter kan vara av sådan karaktär att de omfattas av någon av minimiskyddsreglerna i 21 kap. OSL. Det kan dock hända att

den enskilde lämnar uppgifter som visserligen är känsliga, men som inte är av den karaktären att de omfattas av sistnämnda bestämmelser. På motsvarande sätt som beskrivs i föregående stycke kan då problem uppstå genom att känsliga uppgifter om enskildas personliga förhållanden kan komma att stå utan sekretesskydd hos Lärarnas ansvarsnämnd. Mot denna bakgrund anser regeringen att 23 kap. 7 § OSL ska ändras så att bestämmelsen blir primärt tillämplig även hos Lärarnas ansvarsnämnd. Därmed kommer det att gälla samma sekretess hos Lärarnas ansvarsnämnd som hos Statens skolinspektion för uppgifter om enskilds personliga förhållanden i legitimationsärenden.

Sekretess för uppgifter om den legitimerade

Sekretessbestämmelsen i 23 kap. 7 § OSL gäller till skydd för enskilda. När det i offentlighets- och sekretesslagen föreskrivs att sekretess ska gälla för uppgifter om enskild avses i regel inte offentliganställda. Exempelvis avses med begreppet ”uppgift om enskilds hälsotillstånd och andra personliga förhållanden” i 25 och 26 kap. OSL uppgifter om patienters och andra enskildas hälsotillstånd m.m., inte motsvarande uppgifter om hälso- och sjukvårdspersonalen (jfr prop. 2009/10:210 s. 162 f.). Den ändring som föreslås i 23 kap. 7 § OSL torde därför inte innebära att uppgifter om den berörde läraren eller förskolläraren kommer att omfattas av något sekretesskydd.

I ett ärende hos Lärarnas ansvarsnämnd som avser prövning av någons rätt att ha legitimation som lärare eller förskollärare kan det förekomma mycket känsliga uppgifter som avser lärarens eller förskollärarens personliga förhållanden. Samtidigt är det fråga om myndighetsutövning vilket gör att intresset av offentlighet och insyn i ansvarsnämndens verksamhet måste anses vara stort.

Den 1 januari 2011 träder två nya paragrafer i offentlighets- och sekretesslagen i kraft, 25 kap. 8 a och b §§, som bl.a. kommer att gälla för uppgift om berörd hälso- och sjukvårdspersonals hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i olika typer av legitimations- och tillsynsärenden hos Socialstyrelsen och Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd enligt den nya patientsäkerhetslagen (2010:659). Skaderekvisitet är utformat så att sekretess endast gäller om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom eller henne närstående lider betydande men om uppgiften röjs, dvs. det finns en förhållandevis stark presumtion för offentlighet. Exempel på vad som kan skyddas är uppgifter om psykiska sjukdomar, missbruksproblem och allvarlig brottslighet. Sekretessen gäller dock inte beslut i ärende. Sekretessbestämmelser med en liknande utformning finns i 29 kap. 5 och 8 §§ OSL vilka gäller i ärenden om prövning av någons lämplighet att ha taxiförarlegitimation enligt yrkes trafiklagen (1998:490) samt körkort och traktorkort respektive luftfarts-certifikat och sådant behörighetsbevis som avses i luftfartslagen (1957:297). Regeringen anser att sekretessbestämmelser med ett motsvarande skaderekvisit ger uttryck för en rimlig avvägning mellan intresset av insyn och intresset av att kunna skydda integritetskänsliga uppgifter avseende den lärare eller förskollärare vars legitimation har satts i fråga i ärenden hos Statens skolinspektion och Lärarnas ansvars-

nämnd. Regeringen föreslår därför att nya sekretessbestämmelser med sådan utformning införs. Regeringen föreslår även att motsvarande sekretess ska gälla hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärenden som avser prövning av en ansökan om en ny legitimation till en lärare eller förskollärare som tidigare har fått sin legitimation återkallad.

Sekretess för uppgifter hos domstol samt vid muntlig förhandling hos Lärarnas ansvarsnämnd

Som nämns ovan kan beslut som fattas av Statens skolverk och Lärarnas ansvarsnämnd överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om en sekretessbestämmelse gäller för en uppgift i en viss typ av ärende eller i en viss typ av verksamhet och ett beslut av en myndighet i ett sådant ärende eller i en sådan verksamhet överklagas till en allmän förvaltningsdomstol, ska sekretessbestämmelsen som huvudregel tillämpas som om den vore en primär sekretessbestämmelse även hos förvaltningsdomstolen (43 kap. 1 § OSL). Det innebär bl.a. att de sekretessbestämmelser som föreslås gälla hos Lärarnas ansvarsnämnd kommer att bli direkt tillämpliga hos förvaltningsdomstolen när ansvarsnämndens beslut överklagas dit.

När det gäller domstolar finns det särskilda regler om s.k. offentlighetsdop för uppgifter som förebringas vid muntlig förhandling. Av 43 kap. 5 § OSL framgår nämligen att en sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet som huvudregel upphör att vara tillämplig i målet eller ärendet, om uppgiften läggs fram vid en förhandling i samma mål eller ärende. I avsnitt 4.12 föreslås att särskilda regler ska införas i skollagen (2010:800) när det gäller muntlig förhandling hos Lärarnas ansvarsnämnd. De föreslagna reglerna innebär att en muntlig förhandling som huvudregel ska vara offentlig, men att ordföranden får besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar om det kan antas att det vid förhandlingen kommer att lämnas någon uppgift för vilken det gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen. Någon bestämmelse motsvarande bestämmelsen i 43 kap. 5 § OSL om offentlighetsdop föreslås dock inte. Det innebär att de sekretessbestämmelser som gäller hos ansvarsnämnden kommer att vara tillämpliga på uppgifterna även efter en muntlig förhandling i ansvarsnämnden. Däremot kan det ha betydelse vid prövningen av om en sekretessreglerad uppgift ska lämnas ut om den har lagts fram vid en offentlig förhandling och därmed, eventuellt, kan anses ha blivit känd i en vidare krets. Det ska vidare beaktas att sekretessen enligt såväl 23 kap. 7 § OSL som de föreslagna nya bestämmelserna inte gäller för uppgifter som tas in i beslut.

Sekretesstid

Sekretessbestämmelsen i 23 kap. 7 § OSL gäller till skydd för uppgifter om enskilds personliga förhållanden och har, i likhet med många andra liknande bestämmelser, en maximal sekretesstid på 70 år. De nu föreslagna nya sekretessbestämmelserna tar dock sikte på enskilda i verksamhet som har koppling till arbetslivet. I sådana sekretessbestämmelser

gäller sekretessen ofta i 50 år (se t.ex. de ovan nämnda föreslagna 25 kap. 8 a och b §§ samt 28 kap. 11, 13 och 14 §§ OSL). Sekretessen enligt de här föreslagna nya sekretessbestämmelserna bör således gälla i högst 50 år.

En sekretessgräns inom Statens skolverk

En uppgift för vilken sekretess gäller får inte röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i offentlighets- och sekretesslagen eller i annan lag som denna lag hänvisar till (8 kap. 1 § OSL). Sekretess kan även gälla mellan olika verksamhetsgrenar inom en myndighet, om de *olika* verksamhetsgrenarna är att betrakta som *självständiga* i förhållande till varandra (8 kap. 2 §).

För att två delar av en myndighets verksamhet ska vara att betrakta som olika verksamhetsgrenar i offentlighets- och sekretesslagens mening krävs att de har att tillämpa sinsemellan helt olika uppsättningar av sekretessbestämmelser (prop. 2008/09:150 s. 356 f.). För att en sekretessgräns ska uppstå inom en myndighet räcker inte att det s.k. olikhetskriteriet är uppfyllt. Det krävs därutöver att de olika verksamhetsgrenarna har organiserats på ett sådant sätt att de förhåller sig *självständiga* till varandra. Frågan om när två olika verksamhetsgrenar inom en myndighet är att anse som självständiga i förhållande till varandra får bedömas med ledning av förarbetsuttalandena till självständighetskriteriet i 2 kap. 8 § tryckfrihetsförordningen (a. prop. s. 357).

Som framgår av avsnitt 4.10 avser regeringen att Lärarnas ansvarsnämnd ska vara en del av Statens skolverk, men nämnden kommer att vara helt självständig i sitt beslutsfattande i ärenden om legitimationer. Mot bakgrund av ansvarsnämndens självständiga ställning såvitt gäller sådana ärenden och de nya sekretessbestämmelser som föreslås gälla i ärendena hos Lärarnas ansvarsnämnd, kommer det att uppstå en intern sekretessgräns mellan Lärarnas ansvarsnämnd och Statens skolverks övriga verksamhet i detta avseende på det sätt som anges i 8 kap. 2 § OSL. Sekretessen enligt de föreslagna nya bestämmelserna hos Lärarnas ansvarsnämnd kommer således att gälla inte bara mot enskilda och andra myndigheter, utan även i förhållande till andra delar av Statens skolverks organisation.

Rätten att meddela och offentliggöra uppgifter

Sekretess innebär såväl handlingssekretess som tystnadsplikt, (1 kap. 1 § och 3 kap. 1 § OSL). Den rätt att meddela och offentliggöra uppgifter som följer av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen har som huvudregel företrädare framför tystnadsplikten. Nämnda rätt har dock aldrig företrädare framför handlingssekretessen. Det kan således vara tillåtet att t.ex. muntligen lämna en sekretessbelagd uppgift till en journalist eller att själv publicera uppgiften, men det är aldrig tillåtet att med stöd av rätten att meddela och offentliggöra uppgiften lämna den allmänna handling varav den sekretessbelagda uppgiften framgår till t.ex. en journalist eller t.ex. själv publicera denna handling. I ett antal fall har vidare även bestämmelser om tystnadsplikt företrädare framför rätten att meddela

och offentliggöra uppgifter. I dessa fall är således rätten att meddela och offentliggöra uppgifter helt inskränkt. Vissa av dessa situationer är reglerade direkt i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Där anges vidare att det inte är tillåtet att med stöd av rätten att meddela och offentliggöra uppgifter uppsåtligen åsidosätta en tystnadsplikt i de fall som anges i en särskild lag, offentlighets- och sekretesslagen (se 13 kap. OSL, slutet av varje kapitel i lagens fjärde–sjätte avdelningar samt lagens sjunde avdelning).

De föreslagna nya bestämmelserna om sekretess för uppgifter om en legitimerad lärare eller förskollärare i ärenden hos Statens skolinspektion och Lärarnas ansvarsnämnd är försedda med ett rakt skaderekvisit, dvs. det gäller en presumtion för att uppgifterna är offentliga. Sekretessen omfattar vidare uppgifter som förekommer i myndighetsutövning. Dessa två omständigheter talar starkt för att den tystnadsplikt som följer av bestämmelserna inte bör inskränka rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (jfr prop. 1979/80:2 Del A s. 111 f.). Den tystnadsplikt som följer av de nya sekretessbestämmelserna i 25 kap. 8 a och 8 b §§ OSL om sekretess för uppgifter om sökandens respektive hälso- och sjukvårdspersonalens personliga förhållanden i ärende enligt 4 kap. 10 § respektive 7 och 8 kap. patientsäkerhetslagen, inskränker inte heller rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Någon bestämmelse av innebörd att den tystnadsplikt som följer av de nya sekretessbestämmelser som föreslås i denna lagrådsremiss ska inskränka nämnda rätt föreslås därför inte.

5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De föreslagna ändringarna i skollagen (2010:800) ska träda i kraft den 1 juli 2011.

Kravet på att inneha legitimation för att vara behörig att undervisa ska tillämpas från och med den 1 juli 2012, liksom kravet på legitimation för att självständigt få besluta om betyg.

När det gäller lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra stycket eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för bestämmelserna i 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Den som har anställts som lärare utan tidsbegränsning före den 1 juli 2011 ska, även om denne inte har en lärarexamen och legitimation, självständigt få besluta om betyg t.o.m. juni 2015.

Kravet på genomförd introduktionsperiod ska inte gälla lärare eller förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis från Högskoleverket, arbetat som lärare eller förskollärare i minst ett år före den 1 juli 2012 och vars anställning som

lärare eller förskollärare inte avslutades längre tillbaka i tiden än sex månader före ansökan om legitimation.

Förslagen i promemorian: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Lärarnas Riksförbund* stöder förslagen om tidpunkten för ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.

Statens skolverk ser däremot svårigheter med den föreslagna tidsplanen bl.a. av skälet att skolor och förskolor behöver tid för att utforma en fungerande introduktionsperiod. Myndigheten anser att en rimligare tidpunkt är den 1 juli 2012.

Gymnastik- och idrottshögskolan ställer sig frågande till att genomföra legitimationssystemet samtidigt med andra stora skolreformer. Det kan enligt högskolan komma att uppstå problem som i dag är svåra att överblicka. Även *Sveriges skolledarförbund* anser att regeringen bör överväga att avvakta en tid med att införa systemet, så att man kan se vilka konsekvenserna av andra reformer t.ex. införandet av den nya skollagen och lärarutbildningen.

Skälen för regeringens förslag: De föreslagna ändringarna i skollagen medför bl.a. att Statens skolverk kommer att behöva upprätta rutiner, kompetensprofiler m.m. inför den nya uppgiften att ansvara för legitimering av lärare och förskollärare. Mot bakgrund av detta måste en viss tid förflyta mellan det att ändringarna träder i kraft och att kravet på legitimation kan tillämpas fullt ut.

Ändringarna i skollagen föreslås därför träda i kraft den 1 juli 2011. Bestämmelserna om kravet på legitimation för att bedriva undervisning enligt 2 kap. 13 § nya skollagen ska dock tillämpas först från och med den 1 juli 2012, liksom bestämmelsen om att det ska krävas legitimation för att självständigt få besluta om betyg (3 kap. 16 §).

Statens skolverk kommer mot bakgrund av detta att under ett års tid ha möjlighet att ta emot och behandla ansökningar från de lärare och förskollärare som vill bli legitimerade lärare innan kraven på att inneha legitimation fullt ut börjar tillämpas. Samtidigt, från och med den 1 juli 2011, måste även reglerna om introduktionsperiod börja gälla för att nytexaminerade lärare och förskollärare ska kunna uppfylla kraven för att kunna få legitimation. Eftersom lärare och förskollärare fortlöpande från och med den 1 juli 2011 kommer att meddelas legitimation måste Lärarnas ansvarsnämnds verksamhet även starta detta datum.

Med det ovan beskrivna successiva införandet av legitimationssystemet bedömer regeringen att det finns skälig tid för att förbereda sig såväl för huvudmän och skolor som för berörda statliga skolmyndigheter.

När det gäller införandet av legitimation måste en ändring även göras i lagen om införande av skollagen (2010:801). Kravet på utbildning för att bedriva undervisning ska bytas ut mot krav på legitimation och behörighet för den aktuella undervisningen.

Regeringen anser, i motsats till *Gymnastik- och idrottshögskolan* och *Sveriges skolledarförbund*, att det är bra att legitimationssystemet genomförs samtidigt med andra skolreformer. Det är lämpligt att systemet börjar tillämpas samtidigt som den nya skollagen träder i kraft. Såväl redan beslutade reformer som legitimationssystemet syftar till att

förbättra skolans och förskolans kvalitet och elevernas möjligheter att nå goda resultat.

Mot bakgrund av att det för närvarande finns en beaktansvärd andel lärare i de svenska skolorna som i vart fall initialt inte kommer att uppfylla kraven för att ges legitimation finns det skäl som talar för att under en övergångsperiod tillämpa delvis andra bestämmelser än de som föreslås i denna lagrådsremiss. För att bereda huvudmännen skälig tid att strukturera om sin verksamhet för att anpassa den till de nya bestämmelserna, föreslås att lärare som vid lagens ikraftträdande har en anställning utan tidsbegränsning som lärare, men som saknar legitimation, medges rätt att besluta om betyg t.o.m. juni 2015.

6 Konsekvenser

6.1 Syftet med en reglering om legitimation för lärare och förskollärare

Regeringen bedömer att det behövs ett legitimationssystem för lärare och förskollärare. Syftet med att lärare och förskollärare ska ha en legitimation är att det medför större rättssäkerhet för barn, elever och föräldrar genom att det ställs krav på såväl lämplighet som kompetens. Barn och elever befinner sig i en beroendeställning och det är viktigt att de får en trygg och utvecklande lärandemiljö så att de kan åtnjuta sina rättigheter till utbildning. Legitimationssystemet innebär också ett skydd för barn och elever om läraren eller förskolläraren visar sig olämplig i sin yrkesroll, eftersom det är möjligt att meddela varning eller återkalla en legitimation. Legitimationssystemet kan därigenom bidra till högre status i yrkena och leda till att det blir attraktivare att vara lärare eller förskollärare än i dag.

6.2 Alternativ till en ny reglering

Det har övervägts om det som ett alternativ till ny reglering skulle räcka med förslagen i propositionen Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet (prop. 2009/10:165) och det bemyndigande som där gavs till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om att utfärda föreskrifter om vilken utbildning en lärare eller förskollärare ska ha för att bedriva viss undervisning.

Lärare och förskollärare skulle då förvisso inte kunna anställas utan tidsbegränsning utan att ha adekvat utbildning, vilket i sig skulle borge för att undervisningens kvalitet skulle öka. Men för att nå längre i ambitionen att förbättra skolan och förskolan för barn och elever behövs mer. Det finns ett väl inarbetat legitimationssystem inom hälso- och sjukvården, ett område som liksom förskolan och skolan handlar om människor och deras livsöden. Inom dessa sektorer är det av yttersta vikt att människor har tillit till dem som utövar yrkena och att de vet att det finns möjlighet att vidta kraftfulla åtgärder om en person inte fungerar i sitt yrke. Följderna för både den enskilde och samhället, om lärare och

förskollärare som inte fungerar i sitt yrke får fortsätta att undervisa elever och barn, är över tid alltför allvarliga för att ignoreras. Det bedöms därför som lämpligt att skapa ett legitimationssystem för lärare och förskollärare.

6.3 Berörda av regleringen

Huvudmän i det offentliga skolväsendet och fristående skolor, förskolor och fritidshem berörs av regleringen.

Dessutom berörs de statliga myndigheterna Statens skolverk, Statens skolinspektion och Högskoleverket.

6.4 Ekonomiska konsekvenser

Förslagen om ett legitimationssystem kommer att leda till vissa ökade kostnader bl.a. för huvudmännen och skolmyndigheterna och dessa bör således kompenseras.

Kostnaderna beräknas totalt sett uppgå till 260 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2013. År 2011 kommer uppbyggnaden av systemet att starta och kostnaden beräknas då uppgå till 22 miljoner kronor. Bestämmelserna ska börja tillämpas fullt ut den 1 juli 2012, vilket innebär en halvårs-effekt, dvs. kostnaden beräknas till 130 miljoner kronor för 2012.

Huvudmännens kostnader

Införandet av en introduktionsperiod för nyutexaminerade lärare och förskollärare medför vissa kostnader för huvudmannen. Läraren eller förskolläraren ska få stöd av en mentor under sin introduktionsperiod och rektorn eller förskolechefen ska se till att det finns en plan för perioden. Rektorn eller förskolechefen ska även bedöma den nye lärarens eller förskollärarens lämplighet inför ansökan om legitimation. Det går inte i detalj att avgöra hur mycket tid som bör tas i anspråk i varje enskilt fall, varför en schablonersättning bör ges till huvudmännen.

När det gäller yttranden inför redan verksamma lärares och förskollärares ansökan om legitimation handlar det om en mycket begränsad administration från huvudmännens sida, vilket medför en obetydlig kostnad.

Kostnaden beräknas uppgå till 236,5 miljoner kronor årligen och är baserad på att de berörda avsätter viss tid för uppgiften.

Statliga kostnader

Utfärdandet av legitimationer för lärare och förskollärare kommer framgent att avgiftsfinansieras. Inga statliga kostnader kommer därför att uppstå utan kostnaden kommer att belasta den enskilde. Enligt avgiftsförordningen (1992:191) ska avgifter beräknas så att full kostnadstäckning uppnås. Statens skolverk ska i enlighet med förordningen samråda med Ekonomistyrningsverket om avgifternas storlek.

En legitimerad lärare eller förskollärare som genom vidareutbildning blivit behörig som speciallärare eller för att få undervisa i ytterligare verksamheter, skolformer, årskurser eller ämnen, ska efter ansökan få sin

legitimation kompletterad. Detta gäller även lärare och förskollärare som fått utnämningen lektor. Även för detta ändamål ska Statens skolverk få ta ut en avgift i enlighet med avgiftsförordningen.

Utbildade lärare och förskollärare som är verksamma när legitimationssystemet träder i kraft bör undantas från avgiftsskyldigheten, eftersom de gått in i yrket under andra förutsättningar. De har genom utbildning fått behörighet att utöva yrket och anställas utan tidsbegränsning och det vore inte skäligt att retroaktivt ålägga dem en skyldighet att betala en avgift för att fullt ut anses behöriga att undervisa och anställas utan tidsbegränsning. Dessa lärare och förskollärare kan så snart lagen träder i kraft ansöka om legitimation hos Statens skolverk. Cirka 180 000 lärare och förskollärare beräknas ansöka om legitimation. Det är Statens skolverks uppgift att bedöma vilken behörighet som ska framgå av varje enskild legitimation, dvs. i vilken verksamhet eller skolform, årskurser och ämnen läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa. Kostnaderna för detta beräknas uppgå till 22 miljoner kronor, vilket utgör en engångskostnad. I dessa medel ingår även kostnaderna för att utarbeta kriterier för bedömning av lärares och förskollärares kompetens, och särskilda kompetensprofiler för pedagogisk skicklighet för utnämningen av lektorer, samt för att upprätta ett register över legitimerade lärare och förskollärare.

Vidare bedöms att kostnaden för att årligen uppdatera lärarregistret och övrigt material uppgår till 500 000 kronor.

För prövning av lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation, frågan om varning och utfärdande av ny legitimation föreslås att en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd, ska inrättas. Kostnaden för detta beräknas uppgå till 1,8 miljoner kronor årligen. Statens skolverks kostnader bedöms öka med 500 000 kronor per år som en följd av den enskildes rätt att överklaga ett avslag i ett legitimationsärende. Statens skolinspektions kostnader förväntas också öka med 500 000 kronor per år till följd av möjligheten att yrka på varning eller återkallande av legitimation. Med rätten att överklaga Statens skolverks och Lärarnas ansvarsnämnds beslut följer att måltillströmningen i de allmänna förvaltningsdomstolarna kan förväntas öka. Sannolikt rör det sig dock om ett begränsat antal ärenden per år. Sveriges domstolar ska kompenseras för den ökade ärendemängden med 200 000 kr per år. Ärendemängden bör senare följas upp och kompensationen anpassas om utfallet markant avviker från det beräknade.

Betygssättning

Endast legitimerade lärare ska enligt förslaget få besluta om betyg. Lärare som inte är legitimerade ska fatta beslut om betyg tillsammans med en lärare som är legitimerad. Lärare i yrkesämnena och modersmål, som saknar både legitimation och lärarexamen, förslås dock självständigt få sätta betyg även i framtiden. Den som i övrigt har anställts som lärare utan tidsbegränsning, även om han eller hon inte har en lärarexamen och legitimation, ska självständigt få besluta om betyg t.o.m. juni 2015. Detta för att ge huvudmännen en skälig tid att anpassa sig till det nya regelverket.

Eftersom lärare oftast arbetar tillsammans med andra kolleger i någon form av arbetslag finns det ett naturligt forum där frågor om betyg och

bedömning kan diskuteras. Förslaget kommer dock att medföra en viss ytterligare arbetsinsats för den legitimerade lärare som ska sätta betyget tillsammans med den lärare som inte självständigt får sätta betyg. Därmed uppstår vissa nya kostnader för huvudmännen i form av personalkostnader vilka beskrivs nedan.

Effekter under övergångsperioden t.o.m. juni 2015

De lärare som under övergångsperioden t.o.m. den 30 juni 2015 inte självständigt kommer att få sätta betyg är lärare som saknar legitimation och har en tidsbegränsad anställning, såvida de inte undervisar i yrkesämnen, modersmål eller i vissa tvåspråkiga skolor.

Den andel av lärarna som inte kommer att självständigt få sätta betyg bedöms uppgå till sex procent i grundskolan och elva procent i gymnasieskolan. Kostnaderna för huvudmännen i form av ökade personalkostnader beräknas utifrån detta öka med 20 miljoner kronor per år under övergångsperioden.

Effekter fr.o.m. juli 2015

De lärare som efter att övergångsbestämmelserna har upphört att gälla, dvs. från och med juli 2015, inte kommer att få sätta betyg självständigt är lärare som saknar legitimation.

Lärare som undervisar i yrkesämnena eller modersmål, eller i en tvåspråkig skola får dock självständigt besluta om betyg även om de inte har legitimation.

Avsikten med de skärpta behörighetsreglerna är att andelen obehöriga lärare ska minska. Detta kan ske antingen genom att huvudmännen i högre grad än i dag anställer utbildade lärare eller genom att personer som arbetar som lärare men som saknar pedagogisk högskoleexamen uppnår en sådan genom att vidareutbilda sig. I vilken utsträckning som merkostnader uppstår hos huvudmännen för betygssättning på grund av de ändrade bestämmelserna, är därför beroende av i vilken mån huvudmannen följer och kommer att lyckas uppfylla de bestämmelser om att anställa behöriga lärare som föreslås i denna lagrådsremiss. Den merkostnad som kan uppstå kan således huvudmannen påverka och kostnaden kan minska i den takt som behöriga lärare anställs i stället för obehöriga.

En förutsättning för att huvudmännen ska kunna anställa utbildade lärare i högre utsträckning än i dag är att tillgång finns till sådan personal. Statens skolverk uppskattar i sin senaste lärarprognos för examinationsbehov och examination av lärare från lärarutbildningen att det beräknade antalet lärare inom grundskolans senare del och inom gymnasieskolan under kommande år kommer att vara tillräckligt för att täcka behovet. I verkets prognoser ligger också en successiv ambitionshöjning som innebär att andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen ska öka.

Även om det på nationell nivå råder balans mellan tillgången på nyutexaminerade lärare och efterfrågan, så gör lokala och regionala skillnader att det i vissa kommuner kan råda brist på utbildade lärare medan nyutexaminerade lärare i andra kommuner har svårt att få jobb.

I denna lagrådsremiss görs bedömningen att det inte är troligt att alla lärare kommer att vara legitimerade vid tiden för övergångsbestämmelsernas upphörande. Den andel lärare som saknar legitimation efter övergångsbestämmelsernas upphörande bedöms dock ha sjunkit i sådan utsträckning att kostnadsökningen efter övergångsperiodens slut kommer att ligga kvar på de 20 miljoner kronor per år som beräknas gälla under övergångsperioden.

I bedömningarna ovan har beaktats att regeringen har föreslagit att betyg ska införas i grundskolan, sameskolan samt i grundsärskolan, när betyg ges, fr.o.m. årskurs 6. Betyg ska också införas i specialskolan fr.o.m. årskurs 7 (prop. 2009/10:219).

6.5 Sveriges medlemskap i Europeiska unionen

För medborgare i en medlemsstat i EU liksom för medborgare inom EES, som vill utöva ett yrke som är reglerat i en annan medlemsstat gäller Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 september 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer (yrkeskvalifikationsdirektivet). Enligt direktivet är den mottagande medlemsstaten skyldig att erkänna de kvalifikationer som medborgaren har förvärvat i en annan medlemsstat och bedöma om dessa motsvarar de kvalifikationer som gäller i den mottagande medlemsstaten.

Lärare i det offentliga skolväsendet är i dag ett reglerat yrke. Kravet för anställning utan tidsbegränsning som lärare är som huvudregel en lärarexamen. Högskoleverket är behörig myndighet för läraryrket och utfärdar enligt skollagen ett s.k. behörighetsbevis för lärare med utländsk examen. Yrkeskvalifikationsdirektivets bestämmelser har införlivats framförallt genom förordningen (1999:1421) om behörighetsbevis för lärare och Högskoleverkets föreskrifter (HSVFS 2007:7) om behörighetsbevis för lärare med utländsk utbildning. Bestämmelserna i de svenska regelverken gäller även för lärare med utbildning från tredjeland. Reglerna om kraven på legitimation för lärare och förskollärare med svensk respektive utländsk examen kommer framdeles att återfinnas i 2 kap. 16 § skollagen (2010:800).

Konsekvensen av den nya regleringen är att läraryrket fortsätter att vara ett reglerat yrke, men behörighetskravet förändras. Utöver lärarexamen kommer en introduktionsperiod om minst ett år och en lämplighetsprövning att krävas. Med den nya skollagen (2010:800) blir även förskolläraryrket ett reglerat yrke. Den nya regleringen svarar mot de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU och kommer att anmälas till kommissionen. Ytterligare en konsekvens av den nya regleringen är att uppgiften som behörig myndighet för läraryrket övergår från Högskoleverket till Statens skolverk.

6.6 Särskilda konsekvenser för huvudmän för fristående skolor, förskolor och fritidshem

Huvudmän för fristående skolor, förskolor och fritidshem berörs av regeländringen. Enligt Statens skolverks officiella statistik för

utbildningsområdet fanns det hösten 2009 2 502 fristående förskolor, 551 fristående fritidshem, 677 fristående grundskolor inkl. grundsärskola och förskoleklass och 414 fristående gymnasieskolor inkl. gymnasiesärskolor.

Lika villkor ska gälla för både offentliga och fristående huvudmän. Fristående huvudmän har rätt till ersättning från de kommunala huvudmännen och av förordningen (1996:1206) om fristående skolor och viss enskild verksamhet inom skolområdet framgår att bidraget för undervisning bl.a. ska avse kostnader för skolans undervisande personal och kompetensutveckling av personalen och liknande kostnader. Här ligger således kostnader för det som rör t.ex. introduktionsperioden.

Regleringen påverkar med andra ord inte konkurrensen mellan skolor annat än om vissa skolor, offentliga eller fristående, lyckas bättre i sin rekrytering än andra och därmed får fler legitimerade och behöriga lärare och förskollärare.

Genom det nya legitimationssystemet säkerställs att de fristående skolorna och förskolorna, med vissa undantag, ser till att ha legitimerade lärare och förskollärare som garanterar att elever och barn får en rätts-säker och kvalitetsmässigt god utbildning. Eftersom en stor del av de fristående skolor som berörs har elever som fullgör skolplikt är det rimligt att på samma sätt som för offentliga skolor reglera vad som krävs för att vara lärare eller förskollärare i det svenska skolväsendet. Det finns inga skäl att ta särskild hänsyn till små fristående skolor eller förskolor. Är det helt omöjligt att vid någon tidpunkt rekrytera legitimerade lärare eller förskollärare finns det möjlighet att göra undantag från huvudregeln.

Regelrådet har i sitt remissvar avstyrkt konsekvensutredningen och menar att den är bristfällig då det saknas en närmare redogörelse för hur förslaget påverkar skolföretagens administrativa kostnader. Regelrådet påtalar bl.a. att det inte finns någon redovisning av antalet obehöriga lärare i olika skolföretag. Obehöriga lärare, i meningen lärare som saknar lärarutbildning, kan enligt förslagen i lagrådsremissen emellertid inte få legitimation. Sådana lärare får enligt regeringens förslag antingen fortsätta sin anställning hos huvudmannen utan examen enligt de regler som föreslås, eller gå en lärarutbildning för att skaffa behörighet för att därefter kunna få legitimation. Detta påverkar dock inte direkt utbildningsföretagens kostnader för legitimationssystemet.

6.7 Uppföljning av reformen

Regeringen avser att i samarbete med bl.a. Statens skolverk, Statens skolinspektion och Sveriges Kommuner och Landsting följa och analysera utvecklingen av legitimationssystemet och konsekvenserna av reformen.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning

13 § Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Paragrafen har ändrats redaktionellt så att den mer direkt än tidigare anger vem som är behörig och får bedriva undervisningen, i stället för att föreskriva vem huvudmannen får använda för undervisningen.

I *första stycket* införs termen legitimation som ersätter det tidigare kravet som endast avsåg att läraren eller förskolläraren skulle ha en utbildning för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva. I stycket anges också att läraren ska vara behörig för viss undervisning, vilket innebär att behörigheten kan vara begränsad till att läraren får undervisa i en viss del av skolväsendet.

Andra stycket ändras så att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet. Det innebär att bestämmelser enligt första stycket kommer att preciseras i förordning och myndighetsföreskrifter. De nu gällande bestämmelserna, 2 kap. 15 och 16 §§ skollagen, ska utmönstras, eftersom även utländska utbildningar ska kunna ligga till grund för legitimation. Därmed saknas behov av att ha särskilda bestämmelser i skollagen för lärare och förskollärare med utländska examina. I förslaget till 17 och 18 §§ finns bestämmelser om i vilka fall lärare och förskollärare som inte är legitimerade får undervisa.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.1.

15 § En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Detsamma gäller den som bedriver undervisning i fall som avses i 17 och 18 §§.

Paragrafen har nytt innehåll. Av paragrafen framgår att legitimerade lärare och förskollärare har ett individuellt ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver. Detsamma gäller lärare utan legitimation som ska undervisa i tvåspråkiga skolor, lärare i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning samt lärare i yrkesämnena och modersmål eller på individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Rektorn respektive förskolechefen har enligt skollagen ett övergripande ansvar för den inre organisationen och det pedagogiska arbetet. Det har emellertid inte tidigare tydliggjorts vem som ska vara direkt ansvarig för undervisningen och kunna ställas till

svars vid eventuella brister i den professionella yrkesutövningen, varför en särskild bestämmelse om detta är motiverad.

Lärare och förskollärare som inte omfattas av denna paragraf har självfallet också ett ansvar för att bedriva en så bra undervisning som möjligt, men i dessa fall är det rektorn eller förskolechefen som ytterst är ansvarig.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.1.

16 § Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,
2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och
3. i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation med ytterligare behörighet, om han eller hon gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning och i övrigt är lämplig att bedriva undervisning.

Beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare får i skolväsendet bara användas av den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. introduktionsperioden och lämplighetsprövningen enligt första stycket 2 och 3, samt
2. avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor.

Paragrafen har nytt innehåll. Av *första stycket* framgår de krav som ska vara uppfyllda för att Statens skolverk ska meddela en legitimation. Läraren eller förskolläraren ska ha en behörighetsgivande examen, med tillfredsställande resultat ha genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och i övrigt vara lämplig att bedriva undervisning. Med i huvudsak avses att en mindre del av arbetet får ha avsett undervisning som skiljer sig från det läraren eller förskolläraren är utbildad för. Har läraren eller förskolläraren inte arbetat heltid bör detta kunna kompenseras av att han eller hon har tjänstgjort under en längre tid. Med stöd av bemyndigandet i fjärde stycket kommer regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om det.

Av *andra stycket* framgår att Statens skolverk ska komplettera en legitimation med ytterligare behörighet om läraren har vidareutbildat sig så att han eller hon kan anses behörig för t.ex. ytterligare årskurser eller ämnen, eller som speciallärare. När det gäller förskollärare kan en komplettering av den befintliga legitimationen endast avse en speciallärarutbildning. Vid en komplettering behöver läraren eller förskolläraren inte genomgå en ny introduktionsperiod. Med formuleringen ”genomgått

ytterligare behörighetsgrundande utbildning” avses att sökanden avslutat kursen med godkänt resultat.

Av *tredje stycket* framgår att det endast är den som tilldelats legitimation som lärare eller förskollärare som inom skolväsendet får använda beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare.

I *fjärde stycket* stadgas att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om introduktionsperioden, lämplighetsprövningen och om avgifter i samband med ansökan om legitimation, komplettering av legitimation och utnämning till lektor. Föreskrifter om introduktionsperioden kan t.ex. avse krav riktade mot huvudmannen när det gäller introduktionens innehåll och omfattning, plan för introduktionen och riktlinjer för mentorer. Föreskrifter om lämplighetsprövningen avses innehålla kompetensprofiler till ledning för bedömning av lärarens eller förskollärarens lämplighet.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.2.

17 § Lärare som inte uppfyller kraven i 13 § får trots det bedriva

1. annan undervisning på ett främmande språk än språkundervisning, och
2. undervisning i fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning.

Lärare som avses i första stycket 1 ska för att få undervisa ha en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen och ha kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka språk och särskilda pedagogiska inriktningar som avses.

Paragrafen har delvis nytt innehåll. Det nya är att det i paragrafens *första stycke* anges att lärare som inte uppfyller kraven i 13 § ändå får bedriva undervisningen i vissa fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning. I *tredje stycket* har bemyndigandet utökats så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också får meddela föreskrifter om vilka särskilda pedagogiska inriktningar som avses. Bemyndigandet kommer att utnyttjas för skolor med Waldorfinriktning.

Dessutom har paragrafen i övrigt ändrats redaktionellt utan att någon ändring i sak är avsedd.

Som en följd av denna paragraf och 2 kap. 20 § behövs inte längre bestämmelsen i 2 kap. 22 § skollagen varför den kan upphävas.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.1.

18 § Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. En sådan lärare eller förskollärare ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och

2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

En person som avses i första stycket får bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål,
2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller
3. individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Paragrafen har ändrats så att det av *första stycket* framgår att en person som inte är legitimerad och behörig enligt 13 § ändå får bedriva undervisningen, under förutsättning att det inte finns någon i huvudmannens organisation som uppfyller kraven eller om det finns något särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen. Om det saknas en lärare eller förskollärare med legitimation och rätt behörighet inom organisationen kan huvudmannen alltså låta en annan befintlig lärare eller förskollärare utan legitimation och rätt behörighet bedriva undervisningen, under förutsättning att denna person har tillräcklig kompetens och är lämplig för det. Finns det ingen sådan person inom huvudmannens organisation bör huvudmannen göra ansträngningar för att rekrytera en legitimerad och behörig lärare eller förskollärare. Visar det sig sedan saknas sökande med legitimation och rätt behörighet får en annan lärare eller förskollärare tillfälligt bedriva undervisningen. Det kan vidare vara så att den lärare eller förskollärare som är legitimerad och behörig är direkt olämplig att bedriva undervisningen och t.ex. vara föremål för en anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd. Även i ett sådant fall får en icke legitimerad och obehörig lärare eller förskollärare istället användas för undervisningen.

I *andra stycket* anges nu att en person som inte har legitimation och uppfyller behörighetskraven får bedriva undervisningen under högst ett år i sänder. Undantagna från detta är lärare som undervisar i modersmål, lärare som undervisar i yrkesämnena i de frivilliga skolformerna och lärare som undervisar i individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.5.

20 § Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte har legitimation som lärare får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning, om han eller hon ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,

2. den sökande har tillräcklig kompetens för att undervisa i det aktuella ämnet eller på den aktuella kursen, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämplig att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning som avses i 17 § får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

I paragrafens *första stycke* ersätts de tidigare kriterierna för att få anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning med ett krav på legitimation.

I *andra och tredje stycket* har det gjorts följdändringar då det numera krävs legitimation enligt första stycket. Därutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.6.

22 § Varje huvudman ska sträva efter att för undervisningen anställa lärare och förskollärare som har forskarutbildning.

Paragrafen motsvarar 2 kap. 23 § skollagen och har flyttats av redaktionella skäl.

23 § Lärarnas ansvarsnämnd ska meddela en legitimerad lärare eller förskollärare en varning, om han eller hon

1. varit oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller i samband med yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som är ägnat att påverka hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare, eller

3. på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Lärarnas ansvarsnämnd ska återkalla en legitimation, om den legitimerade

1. har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott som är ägnat att påverka hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare,

3. på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande,

4. på annat sätt visat sig särskilt olämplig att bedriva undervisning,

5. inte följt ett föreläggande om läkarundersökning enligt 27 kap. 10 §, eller

6. begär att legitimationen ska återkallas.

Om det finns särskilda skäl i fall som avses i första stycket 2 eller andra stycket 2 och 4, får Lärarnas ansvarsnämnd avstå från att meddela en varning eller återkallelse av legitimationen.

Om Lärarnas ansvarsnämnd meddelar en varning eller beslutar att återkalla en legitimation, ska nämnden underrätta Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare om detta. Detsamma gäller om en allmän förvaltningsdomstol efter överklagande beslutar att meddela en

varning, återkalla legitimationen eller undanröja nämndens beslut om varning eller återkallelse.

Paragrafen är ny. I *första stycket* anges att Lärarnas ansvarsnämnd ska meddela en legitimerad lärare eller förskollärare en varning, om han eller hon varit oskicklig i sitt yrke, gjort sig skyldig till brott eller på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisningen.

I *andra stycket* sägs att Lärarnas ansvarsnämnd ska återkalla en legitimation, om den legitimerade har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning, i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott, på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande, på annat sätt visat sig särskilt olämplig att bedriva undervisning, inte följt ett föreläggande om läkarundersökning eller begär att legitimationen ska återkallas.

I *tredje stycket* anges att om det finns särskilda skäl kan Lärarnas ansvarsnämnd avstå från att meddela varning eller återkallelse av legitimation.

Av *fjärde stycket* framgår att Lärarnas ansvarsnämnd ska underrätta Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare om en varning meddelats eller en legitimation återkallats. Om ett beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol ska Lärarnas ansvarsnämnd meddela Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare om en varning meddelats, en legitimation återkallats eller om domstolen undanröjt Lärarnas ansvarsnämnds beslut.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.11.

24 § Statens skolverk ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare ska benämnas lektor, om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

Skolverket ska efter ansökan besluta att en legitimerad förskollärare ska benämnas lektor, om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och

2. under minst fyra års tjänstgöring som förskollärare visat pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska i skolväsendet förbehållas lärare som avses i första stycket och förskollärare som avses i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om pedagogisk skicklighet enligt första stycket 2 och andra stycket 2.

Av paragrafens *första och andra stycken*, som delvis är nya, framgår att det numera är Statens skolverk som utnämner lektorer. Lektorsutnämningar är kopplade till legitimationssystemet och då är det rimligt att samma instans som meddelar legitimation också utnämner

lektorer. Av *tredje stycket*, som är nytt, framgår att benämningen lektor ska i skolväsendet förbehållas lärare och förskollärare som avses i första och andra styckena.

I *fyjärde stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om pedagogisk skicklighet. Dessa bör komma till uttryck i kompetensprofiler. Detta för att närmare precisera innebörden i begreppet pedagogisk skicklighet och vara till ledning för den beslutande myndigheten.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.7.

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

16 § Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som anställts utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket.

Paragrafens innehåll är nytt. I *första stycket* anges att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas. Självklart kan underlag för betygssättning inhämtas från andra lärare som tidigare undervisat eleven i ämnet eller kursen, men det är den eller de som bedriver undervisningen vid tiden för betygssättningen som ska fatta beslutet.

I *andra stycket* sägs att om den lärare som undervisat inte är legitimerad, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Om lärarna inte kan enas beslutas betyget av den legitimerade läraren, under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne betygssättningen avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Regleringen innebär att om det är möjligt ska betyg beslutas av en legitimerad lärare. Om en legitimerad lärare och en icke legitimerad lärare inte kan komma överens om ett betyg, har den legitimerade företräde, under förutsättning att denne är behörig i det ämne som avses. Om en legitimerad lärare inte finns att tillgå eller om ingen lärares behörighet medger försteg vid beslutet ska betyg beslutas av rektorn.

Av *tredje stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om vem som beslutar betyg när mer än en lärare bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

I *fjärde stycket* anges att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från andra stycket för lärare som anställts utan tidsbegränsning med stöd av 2 kap. 20 § andra eller tredje stycket.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.8.

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd

Lärarnas ansvarsnämnd

4 § För prövning av vissa frågor om legitimation ska det finnas en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd.

Nämnden prövar efter anmälan av Statens skolinspektion frågor om lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation och om varning ska meddelas.

Nämnden prövar efter ansökan

- av den legitimerade om legitimationen ska återkallas, och
- av den tidigare legitimerade om en ny legitimation ska meddelas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om nämndens sammansättning och beslutförhet.

Paragrafen har nytt innehåll. I *första stycket* anges att en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd, ska inrättas för att behandla frågan om disciplinära åtgärder mot legitimerade lärare och förskollärare. Nämnden ska även pröva frågan om utfärdande av ny legitimation om legitimationen tidigare har återkallats.

I *andra stycket* sägs att det är Statens skolinspektion som anmäler frågan om varning alternativt återkallelse av legitimation.

Enligt *tredje stycket* kan även den enskilde legitimerade begära att legitimationen ska återkallas. Om en legitimation tidigare återkallats är det Lärarnas ansvarsnämnd som prövar om en ny legitimation ska meddelas.

Av *fjärde stycket* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om nämndens sammansättning och beslutförhet.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.10.

Ansökan och anmälan

5 § En ansökan eller anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd ska göras skriftligen och innehålla uppgifter om

1. vem ansökan eller anmälan avser och uppgifter om yrke, adress och arbetsplats,
2. vad som yrkas i ärendet, och
3. de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan eller anmälan.

Om en part företräds av ombud ska fullmakt ges in.

Paragrafen har nytt innehåll. Av *första stycket* framgår att anmälan ska göras skriftligen och innehålla vissa sakuppgifter. När det gäller yrkandet ska detta vara om en varning ska meddelas, en återkallelse ska ske eller om en ny legitimation ska utfärdas. Beträffande disciplinpåföljd finns det möjlighet för Statens skolinspektion att i första hand yrka återkallelse och i andra hand att varning ska utfärdas.

I *andra stycket* anges att ett ombud ska styrka sin behörighet genom att ge in fullmakt till nämnden.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

6 § Är en ansökan eller anmälan så ofullständig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Lärarnas ansvarsnämnd förelägga den sökande eller anmälaren att inom en viss tid komma in med kompletterande uppgifter. I föreläggandet ska det framgå att ärendet annars inte tas upp till prövning.

Paragrafen har nytt innehåll. I paragrafen ges Lärarnas ansvarsnämnd möjlighet att avstå från att pröva ett ärende, om anmälan eller ansökan är så ofullständig att det inte är möjligt att pröva ärendet i sak. Anmälaren eller sökanden ska dock ges möjlighet att inom en viss tid komma in med kompletteringar.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

Svaromål

7 § Anmälan och, i förekommande fall, bifogade handlingar ska snarast överlämnas till den som anmälan avser. Mottagaren ska föreläggas att svara inom en viss tid.

En sådan underrättelse behövs inte om det är uppenbart att anmälan inte kan bifallas eller att underrättelsen är onödig.

Paragrafen är ny. Av *första stycket* framgår att om en anmälan kommer in beträffande en legitimerad lärare eller forskollärare ska han eller hon snarast underrättas om anmälan och de handlingar som getts in till stöd för anmälan. I samband med detta ska den enskilde föreläggas att svara inom en viss tid.

Av *andra stycket* framgår att en underrättelse enligt första stycket inte behövs om det är uppenbart att anmälan inte kommer att bifallas eller om underrättelsen av andra skäl bedöms vara onödig. En anmälan ska dock alltid kommuniceras med den enskilde om det kan bli fråga om att meddela varning eller återkalla legitimationen.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

8 § Den som förelagts att svara ska göra det skriftligen, om inte Lärarnas ansvarsnämnd bestämmer att svaret får lämnas vid en muntlig förhandling.

Av svaret ska det framgå om den svarande godtar eller motsätter sig den åtgärd som sätts i fråga. I det senare fallet bör den svarande ange skälen för sin inställning och de omständigheter som åberopas.

Paragrafen är ny. Av *första stycket* framgår att den som ska svara ska göra det skriftligt, om inte Lärarnas ansvarsnämnd har för avsikt att hålla muntlig förhandling och det med hänsyn till utredningen eller yttrandets innehåll är lämpligast att svaret ges vid den muntliga förhandlingen.

I *andra stycket* anges att svaranden ska godta eller motsätta sig den åtgärd som sätts i fråga. Om svaranden motsätter sig åtgärden ska skälen för detta och de omständigheter som åberopas framgå av svaret.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

Skriftligt förfarande

9 § Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd är skriftligt.

Paragrafen är ny. Av paragrafen framgår att förfarandet i Lärarnas ansvarsnämnd är skriftligt.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

Läkarundersökning

10 § Lärarnas ansvarsnämnd får förelägga den legitimerade, eller den som söker om legitimation, att genomgå viss läkarundersökning för att utröna dennes lämplighet att inneha legitimation.

Paragrafen är ny. Om den enskildes lämplighet ifrågasätts på medicinsk grund ska Lärarnas ansvarsnämnd ha möjlighet att förelägga den enskilde att underkasta sig viss läkarundersökning. Detta är en ingripande åtgärd och bör, som framgår av 28 kap. 4 § skollagen (2010:800), kunna överklagas särskilt.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

Inhämtande av yttrande

11 § Om en fråga kräver särskild sakkunskap, får Lärarnas ansvarsnämnd inhämta yttrande från myndigheter och andra sakkunniga i frågan.

I fråga om sakkunniga gäller 40 kap. 2–7 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

De som är skyldiga att lämna yttrande har rätt till ersättning för sitt utlåtande endast om det är särskilt föreskrivet.

Andra sakkunniga har rätt till ersättning av allmänna medel för sitt uppdrag.

Nämnden får bevilja förskott på sådan ersättning.

Paragrafen är ny. I *första stycket* anges att Lärarnas ansvarsnämnd vid behov har möjlighet att inhämta yttranden från myndigheter och andra sakkunniga.

Av *andra stycket* framgår att vissa av rättegångsbalkens bestämmelser om sakkunniga och deras skyldighet att avge yttrande ska gälla.

I *tredje stycket* anges att den som är skyldig att lämna yttrande har rätt till ersättning om det är särskilt föreskrivet.

I *fjärde stycket* regleras att andra sakkunniga har rätt till ersättning. När det gäller sådana sakkunniga kan Lärarnas ansvarsnämnd bevilja förskott om ersättning.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

Jäv

12 § I fråga om jäv mot den som handlägger ärenden i Lärarnas ansvarsnämnd ska bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare tillämpas.

Paragrafen är ny. I paragrafen anges att det är rättegångsbalkens bestämmelser om jäv, inte förvaltningslagens, som ska gälla beträffande Lärarnas ansvarsnämnd. Detta överensstämmer med vad som gäller för likartade nämnder.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

Gemensamma bestämmelser

Muntlig förhandling

13 § Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd ska hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det. Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

Paragrafen motsvarar nuvarande 27 kap. 4 § som avser muntlig förhandling vid Skolväsendets överklagandenämnd. Av paragrafen framgår den enskilde legitimerades rätt till muntlig förhandling. Kravet på muntlig förhandling är detsamma som i förvaltningsprocesslagen (1971:291). Om en part delgetts kallelse till förhandlingen men uteblir ska förhandlingen ändå kunna genomföras och Lärarnas ansvarsnämnd ska kunna fatta ett slutligt beslut i ärendet.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

14 § Muntlig förhandling ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken sekretess gäller enligt offentlighets- och

sekretesslagen (2009:400), får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

Paragrafen motsvarar nuvarande 27 kap. 5 § som reglerar förfarandet vid Skolväsendets överklagandenämnd. I paragrafen anges att en muntlig förhandling ska vara offentlig, men att ordföranden vid Lärarnas ansvarsnämnd i vissa fall kan besluta om stängda dörrar. Utgångspunkten bör vara att förhandlingen är offentlig men om ordföranden bedömer att sekretessbelagda uppgifter kommer att behandlas vid förhandlingen kan denne förordna att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

15 § En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 13 § av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om Lärarnas ansvarsnämnd finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

Paragrafen motsvarar nuvarande 27 kap. 6 §. Av paragrafen framgår att en enskild part ska upplysas om att eventuell utevaro från den muntliga förhandlingen inte förhindrar att ärendet avgörs slutligt. Vidare framgår att en enskild får beviljas ersättning för sitt uppdrag i ett ärende vid Lärarnas ansvarsnämnd och att förskott kan utgå.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

28 kap. Överklagande

3 § Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §,
2. att avslå ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation enligt 2 kap. 16 §,
3. att avslå ansökan om komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §, eller
4. att avslå ansökan om utnämning till lektor enligt 2 kap. 24 §.

I paragrafen anges nu att utöver beslut om vitesföreläggande får även Statens skolverks beslut om att avslå en ansökan om lärar- eller förskollärlärolegitimation, ansökan om komplettering av legitimation och utnämning till lektor överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.2.

4 § Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Lärarnas ansvarsnämnds beslut får överklagas endast av

1. Statens skolinspektion för att tillvarata allmänna intressen, och
2. den yrkesutövare som beslutet riktar sig mot.

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd som inte innebär att ett ärende avgörs, får överklagas endast i samband med överklagande av det slutliga beslutet i ärendet. Ett beslut som inte är slutligt får dock överklagas särskilt när nämnden

1. ogillat en invändning om jäv mot en ledamot av nämnden eller en invändning om att det finns hinder mot prövningen,
2. avvisat ett ombud eller ett biträde,
3. förelagt någon att genomgå läkarundersökning, eller
4. förordnat om ersättning för någons medverkan i ärendet.

Statens skolinspektion ska vara motpart till den yrkesutövare som överklagat Lärarnas ansvarsnämnds eller en domstols slutliga beslut enligt denna lag.

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd gäller omedelbart om inte annat anges i beslutet.

Paragrafen är ny. I paragrafens *första stycke* anges att beslut av Lärarnas ansvarsnämnd får överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna, dvs. till förvaltningsrätt, kammarrätt och slutligen Regeringsrätten. För prövning hos de högre instanserna krävs prövningstillstånd.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att nämndens beslut får överklagas endast av den beslutet riktar sig mot och Statens skolinspektion. Den som anmält en fråga till Statens skolinspektion har således inte rätt att överklaga.

I *tredje stycket* regleras möjligheten att överklaga beslut som inte är slutliga. Det gäller beslut om att nämnden ogillat en invändning om jäv, avvisat ett ombud eller biträde, förelagt någon att genomgå en läkarundersökning eller förordnat om ersättning för någons medverkan i ärendet. Överklagande i dessa frågor hindrar inte den fortsatta handläggningen av ärendet.

Av *fjärde stycket* framgår att Statens skolinspektion som anmälare till Lärarnas ansvarsnämnd ska vara den enskildes motpart vid en eventuell domstolsprocess. I avsaknad av en sådan regel skulle Lärarnas ansvarsnämnd enligt de allmänna bestämmelserna i förvaltningslagen vara den enskildes motpart vid de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Av *femte stycket* framgår att Lärarnas ansvarsnämnds beslut ska gälla omedelbart om inte annat anges i beslutet. Detta för att det inte är lämpligt att en lärare eller förskollärare som fått beslut om återkallelse av sin legitimation skulle få behålla legitimationen under den tid det är möjligt att överklaga beslutet.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.12.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

33 § I fråga om lärare eller förskollärare som saknar legitimation för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap. 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Första och andra styckena gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § andra stycket i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Kravet på genomförd introduktionsperiod i 2 kap. 16 § gäller inte lärare eller förskollärare som har

1. avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket,
2. arbetat som lärare eller förskollärare i minst ett år före den 1 juli 2012, och
3. vars anställning som lärare eller förskollärare inte avslutades längre tillbaka i tiden än sex månader före ansökan om legitimation.

I paragrafens *första stycke* ersätts termen utbildning med legitimation.

I *andra stycket*, som är nytt, föreskrivs att lärare, som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 16 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011, ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015.

Av *tredje stycket* framgår att det är de lärare som avses i 2 kap. 17 § andra stycket som avses med undantaget.

I *fjärde stycket*, som är nytt, regleras att kravet på genomförd introduktionsperiod inte gäller lärare eller förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket, har arbetat som lärare eller förskollärare i minst ett år före den 1 juli 2012 och vars anställning som lärare eller förskollärare inte avslutades längre tillbaka i tiden än sex månader före ansökan om legitimation.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 5.

7.3 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

23 kap. Sekretess till skydd för enskild i utbildningsverksamhet m.m.

7 § Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan *samt hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärenden om legitimation*, för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

I paragrafens *första stycke* har Lärarnas ansvarsnämnd lagts till. Sekretessen enligt 23 kap. 7 § ska alltså även omfatta uppgifter om enskilds personliga förhållanden vid Lärarnas ansvarsnämnd. Sekretess gäller om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Med enskild avses i detta sammanhang inte den offentliganställda, dvs. den legitimerade, utan endast sådana personer som är enskilda i förhållande till skolan eller förskolan, t.ex. föräldrar och elever. Sekretessen när det gäller den legitimerade regleras i 23 kap. 7 a och 7 b §§.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.14.

7 a § Sekretess gäller hos Statens skolinspektion i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Paragrafen är ny. Sekretess kan enligt paragrafen gälla i ärenden hos Statens skolinspektion för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om denne eller någon närstående till denne kan antas lida betydande men om uppgifterna röjs. Det raka kvalificerade skaderekvisitet innebär att det endast är särskilt integritetskänsliga uppgifter som kan hemlighållas, exempelvis uppgifter om allvarlig brottslighet eller om missbruk.

Av *andra stycket* framgår att sekretessen inte gäller beslut i ärende och av *tredje stycket* att sekretessen gäller i högst femtio år.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.14.

7 b § Sekretess gäller hos Lärarnas ansvarsnämnd i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades eller den sökandes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år.

Paragrafen är ny. Sekretess kan enligt paragrafen gälla i ärenden hos Lärarnas ansvarsnämnd för uppgift om den legitimerades eller sökandes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om denne eller någon närstående till denne kan antas lida betydande men om uppgifterna röjs. Liksom när det gäller den nya 23 kap. 7 a § innebär det raka kvalificerade skaderekvisitet att det endast är särskilt integritetskänsliga uppgifter som kan hemlighållas, exempelvis uppgifter om allvarlig brottslighet eller om missbruk.

Av *andra stycket* framgår att sekretessen inte gäller beslut i ärende och av *tredje stycket* att sekretessen gäller i högst femtio år.

Paragrafens innehåll behandlas i avsnitt 4.14.

Sammanfattning av remisspromemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)

Förslagen i remisspromemorian har tagits fram inom Utbildningsdepartementet med utgångspunkt i betänkandet Legitimation och skärpta behörighetsregler (SOU 2008:52).

Det finns flera syften med att införa ett legitimationssystem. Alla elever och barn ska undervisas av väl kvalificerade lärare och förskollärare som har prövats och visat sig vara lämpliga för yrket. Genom legitimationen skapas en dubbel kvalitetssäkring av den blivande lärarens eller förskollärarens lämplighet, dels i lärar- eller förskolläraryrket, dels under introduktionen i yrket. En legitimation ska också kunna återkallas om det visar sig att en lärare eller förskollärare inte längre är lämplig för yrket, vilket borgar för ökad rättssäkerhet för elever och barn. Legitimationssystemet kan därigenom också bidra till att statusen på lärar- och förskolläraryrkena höjs, så att möjligheterna att rekrytera personer som har något av yrkena som sitt förstahandsval kan bli bättre än i dag.

I promemorian föreslås att det i framtiden ska krävas legitimation som lärare respektive förskollärare för att få anställas i skolväsendet utan tidsbegränsning. Av legitimationen ska det framgå i vilken verksamhet eller i vilka skolformer, årskurser och ämnen läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa. En legitimation ska kunna kompletteras om läraren eller förskolläraren genom kompletterande kurser skaffat sig ytterligare behörighet. Det ska vara Statens skolverk som utfärdar legitimationer och upprättar ett register med uppgifter om legitimerade, eller tidigare legitimerade, lärare och förskollärare.

Förutsättningarna för att kunna ansöka om legitimation föreslås vara att lärare ska ha en lärarexamen och förskollärare en förskolläraryrketsexamen. Examen kan ha uppnåtts på olika vägar. Läraren respektive förskolläraren kan ha gått ett program som lett till examen eller ha en annan högskoleutbildning som gett tillräckliga ämneskunskaper och därefter ha gått en kompletterande pedagogisk utbildning. En lärare kan också ha yrkeskunskaper som validerats och därefter ha gått en pedagogisk utbildning som lett till en examen. Han eller hon ska därefter ha tjänstgjort minst ett läsår eller motsvarande på heltid under stöd av en mentor (introduktionsperiod). Introduktionsperioden ska i huvudsak omfatta undervisning, och uppgifter som tillhör undervisningen, som svarar mot lärarens eller förskollärarens examen. Under denna tid ska rektorn eller förskolechefen ha bedömt lärarens eller förskollärarens lämplighet. En lärare eller förskollärare kan också ha ett utländskt behörighetsbevis, t.ex. en utländsk lärarexamen eller legitimation, som grund.

Endast legitimerade lärare föreslås, med ett par undantag, självständigt få sätta betyg. En lärare som inte är legitimerad ska sätta betyg tillsammans med en legitimerad lärare.

Som ett karriärsteg för lärare och förskollärare föreslås att staten ska få utnämna lektorer. För att bli lektor ska det krävas att läraren eller förskolläraren är legitimerad och därefter har avlagt doktorsexamen eller minst licentiatexamen och visat pedagogisk skicklighet under minst fyra år.

Enligt förslaget ska Lärarnas ansvarsnämnd bildas inom Statens skolverk för att pröva ärenden om varningar, återkallande av legitimationer och nya legitimationer till personer som tidigare fått legitimationen återkallad. Statens skolinspektion ska vara den instans som kan göra anmälningar till nämnden. Den legitimerade ska också själv kunna ansöka om att få sin legitimation återkallad.

Kostnaderna för legitimationssystemet beräknas uppgå till 260 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2013. År 2011 kommer uppbyggnaden av systemet att starta och kostnaden beräknas uppgå till 22 miljoner kronor. Bestämmelserna ska börja tillämpas fullt ut den 1 juli 2012, vilket innebär halvårseffekt, dvs. kostnaden beräknas till 130 miljoner kronor för 2012.

Lagförslag i remisspromemorian Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:xxx)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:xxx)
dels att 1 kap. 12 §, 2 kap. 1 §, 13, 15, 16, 17, 18, 20 och 24
§§, 3 kap. 15 § och 28 kap. 3 och 4 §§ samt rubriken till 27
kap. ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska införas 19 nya paragrafer 27 kap.
7–25 §§ samt närmast före 27 kap. 1 och 7 §§ nya rubriker
av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2009/10:165 Föreslagen lydelse

1 kap.

12 §

Lagen är uppdelad i 29 kapitel
som innehåller

- inledande bestämmelser (1 kap.) och
- bestämmelser om huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- förskoleklassen (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15, 16 och 17 kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (21 kap.),
- utbildning i svenska för in-

Lagen är uppdelad i 29 kapitel
som innehåller

- inledande bestämmelser (1 kap.) och
- bestämmelser om huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- förskoleklassen (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15, 16 och 17 kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- särskild utbildning för vuxna (21 kap.),
- utbildning i svenska för in-

vandrare (22 kap.),
 – entreprenad och samverkan (23 kap.),
 – vissa särskilda utbildningsformer (24 kap.),
 – annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),
 – tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
 – Skolväsendets överklagande-nämnd (27 kap.),
 – överklagande (28 kap.), samt
 – övriga bestämmelser (29 kap.).

vandrare (22 kap.),
 – entreprenad och samverkan (23 kap.),
 – vissa särskilda utbildningsformer (24 kap.),
 – annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),
 – tillsyn, statlig kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
 – Skolväsendets överklagande-nämnd och Lärarnas ansvars-nämnd (27 kap.),
 – överklagande (28 kap.), samt
 – övriga bestämmelser (29 kap.).

2 kap.

13 §

Huvudmannen ska för undervisning använda lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren eller förskolläraren ska bedriva.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utbildning som krävs för att få bedriva viss undervisning i skolväsendet.

Endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva denna undervisning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om *legitimation* och vilken utbildning som krävs för att *vara behörig* att bedriva viss undervisning i skolväsendet.

15 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar närmare föreskrifter om villkoren för ett sådant behörighetsbevis som avses i 15 §.

En legitimerad lärare eller förskollärare har ansvar för den undervisning som han eller hon bedriver.

Det som sägs i första stycket gäller också lärare utan legitimation som ska undervisa i tvåspråkiga skolor, modersmål, yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.

16 §

Den som har en utländsk lärar- eller förskolläraryxamen kan få ett behörighetsbevis av Högskoleverket. Ett sådant bevis ger den behörighet att undervisa i skolväsendet som framgår av beviset.

Behörighetsbevis ska utfärdas om den utländska utbildningen ensam eller tillsammans med yrkeslivserfarenhet motsvarar sådan utbildning som avses i 13 §.

Den som har ett annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska kan få ett behörighetsbevis endast om han eller hon har de kunskaper i svenska som behövs

Statens skolverk ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som

1. har behörighetsgivande examen,

2. med tillfredsställande resultat har genomfört en introduktionsperiod om minst ett läsår eller motsvarande på heltid inom undervisning som i huvudsak svarar mot examen, och

3. i övrigt är lämplig att inneha legitimation.

Skolverket ska efter ansökan komplettera en lärares eller förskollärares legitimation om han eller hon gått ytterligare behörighetsgrundande utbildning och i övrigt är lämplig att inneha legitimation.

Legitimation får inte meddelas om förhållandena är sådana att legitimationen skulle ha återkallats om sökanden hade varit legitimerad.

Beteckningen legitimerad lärare respektive legitimerad förskollärare får i skolväsendet bara användas av den som har fått legitimation som lärare eller förskollärare.

17 §

Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk får trots 13 § första stycket för denna undervisning använda en lärare som inte har utbildning som avses i 13 § eller behörighetsbevis enligt 15 §. Detta gäller bara om han eller hon

Huvudmän som anordnar annan undervisning än språkundervisning på ett främmande språk får för denna undervisning använda en lärare som inte har legitimation enligt 13 §.

Detta gäller bara om han eller hon

1. har en utländsk lärarutbildning som motsvarar en svensk lärarexamen, och

2. har kompetens att undervisa på det främmande språket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar föreskrifter om vilka språk som avses.

18 §

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som har den *utbildning* som krävs enligt 13 § *eller ett behörighetsbevis enligt 15 §* eller det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får huvudmannen *använda* en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och
2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.

En person som avses i första stycket får användas för att bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål, eller
2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå *eller* särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som *uppfyller kraven* enligt 13 § eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får huvudmannen använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska

1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och
2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning *som krävs för att vara behörig att bedriva* undervisningen.

En person som avses i första stycket får användas för att bedriva undervisning under högst ett år i sänder. Detta gäller dock inte om undervisningen avser

1. modersmål, eller
2. yrkesämne i gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå, särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, *eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning.*

20 §

Endast den som *uppfyller följande kriterier* får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning:

1. har någon typ av lärarexamen eller förskollärarexamen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av högskolelagen (12992:1434) eller motsvarande äldre utbildning, eller
2. har fått ett behörighetsbevis enligt 15 §.

Den som inte uppfyller *kraven* i första stycket får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon

Endast den som har *legitimation* får anställas som lärare eller förskollärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

Den som inte uppfyller *kravet* i första stycket får dock anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning om han eller hon

ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå. Detta gäller bara, om

1. det saknas sökande som har utbildning som är avsedd för undervisning i modersmålet eller yrkesämnet,

2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet eller yrkesämnet, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning enligt 17 § och som inte uppfyller *kraven* i första stycket får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

En lärare ska i skolväsendet benämnas för lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och 2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

En förskollärare ska i skolväsendet benämnas lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och 2. om han eller hon under minst fyra års tjänstgöring har visat

ska undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasiesärskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå, *eller individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning*. Detta gäller bara om

1. det saknas sökande som har legitimation,

2. den sökande har tillräcklig kompetens i modersmålet, yrkesämnet, *eller för att undervisa i individuella kurser eller orienteringskurser i kommunal vuxenutbildning*, och

3. det finns skäl att anta att den sökande är lämpad att bedriva undervisningen.

Även den som ska bedriva undervisning enligt 17 § och som inte uppfyller *kravet* i första stycket får anställas som lärare i skolväsendet utan tidsbegränsning.

24 §

Statens skolverk ska efter ansökan besluta att en legitimerad lärare ska benämnas lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett ämne som helt eller i huvudsak motsvarar ett undervisningsämne eller som avser ämnesdidaktik eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och 2. under minst fyra års tjänstgöring som lärare visat pedagogisk skicklighet.

Skolverket ska efter ansökan besluta att en legitimerad förskollärare ska benämnas lektor om han eller hon har

1. avlagt minst licentiatexamen inom ett område som omfattas av förskolans uppdrag eller har avlagt motsvarande utländsk examen, och 2. under minst fyra års tjänstgöring som förskollärare visat pedagogisk

pedagogisk skicklighet.

Benämningen lektor ska förbehållas lärare som avses i första stycket och förskollärare som avses i andra stycket.

skicklighet.

Benämningen lektor ska förbehållas lärare som avses i första stycket och förskollärare som avses i andra stycket.

3 kap.

16 §

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som ansvarar för undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas. *Om ett betyg är beroende av två eller flera lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.*

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som *bedriver* undervisningen vid den tidpunkt då betyg ska sättas *under förutsättning att läraren eller lärarna är legitimerade.*

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Om lärarna inte kan enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren. Detta gäller dock bara om han eller hon är en av de lärare som bedrivit undervisningen eller är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Om ett betyg är beroende av två eller flera legitimerade lärares bedömning och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av den lärare som är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. Om ingen av lärarna är behöriga att undervisa i ämnet eller om två eller flera av lärarna är behöriga och dessa inte kan enas, ska betyget beslutas av rektorn.

För den som har anställts utan tidsbegränsning för att undervisa i modersmål eller i ett yrkesämne i gymnasieskolan, gymnasie-särskolan, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå eller i särskild utbildning för vuxna på gymnasial nivå gäller inte första och andra stycket. Detsamma gäller för lärare med en utländsk lärarutbildning som anställts utan tidsbegränsning för att undervisa på främmande språk i vissa tvåspråkiga skolor.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag för skolor med viss pedagogisk inriktning beträffande kravet på att den lärare som beslutar om betyg är legitimerad.

27 kap. Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd

Lärarnas ansvarsnämnd

7 §

För prövning av lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation, frågan om varning och meddelande av ny legitimation ska det inom Statens skolverk finnas en särskild nämnd, Lärarnas ansvarsnämnd.

Nämnden prövar efter anmälan av Statens skolinspektion frågor om lärares och förskollärares fortsatta rätt att inneha legitimation och om varning ska meddelas.

Efter ansökan av den legitimerade prövar nämnden om legitimationen ska återkallas eller av den tidigare legitimerade om en ny legitimation ska meddelas.

8 §

Lärarnas ansvarsnämnd ska bestå av en ordförande och fem andra ledamöter, av vilka en ska vara ersättare för ordföranden. Ordföranden och ersättaren för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. Övriga ledamöter ska ha särskild sakkunskap om och praktisk erfarenhet av skol- eller förskoleverksamhet och lärares eller förskollärares uppdrag.

Det ska finnas högst två ersättare för de övriga ledamöterna.

9 §

Ledamöterna i Lärarnas ansvarsnämnd och deras ersättare utses av regeringen för en period

om minst tre år.

10 §

Den legitimerade läraren eller förskolläraren ska meddelas en varning om han eller hon

1. varit oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller utanför yrkesutövningen gjort sig skyldig till brott som medför att hans eller hennes lämplighet att verka som lärare eller förskollärare kan ifrågasättas, eller

3. på annat sätt visat sig mindre lämplig att bedriva undervisning.

Legitimationen ska återkallas om den legitimerade

1. har varit grovt oskicklig i sin yrkesutövning,

2. i eller utanför yrkesutövningen har gjort sig skyldig till ett allvarligt brott,

3. på grund av sjukdom eller någon liknande omständighet inte kan utöva yrket tillfredsställande,

4. på annat sätt visat sig särskilt olämplig att bedriva undervisning,

5. inte följt ett föreläggande om läkarundersökning enligt 14 §, eller

6. begär att legitimationen ska återkallas.

Om Lärarnas ansvarsnämnd meddelar en varning eller beslutar att återkalla en legitimation ska Lärarnas ansvarsnämnd underrätta Statens skolverk och den legitimerades arbetsgivare om detta. Detsamma gäller om en förvaltningsdomstol efter överklagande beslutar att meddela en varning, återkalla legitimationen eller undanröja Lärarnas ansvarsnämnds beslut om varning eller återkallelse.

11 §

Förfarandet vid Lärarnas ansvarsnämnd är skriftligt.

Lärarnas ansvarsnämnd ska

hålla muntlig förhandling om en enskild part begär det, förhandlingen inte är obehövlig och inte särskilda skäl talar mot det. Till muntlig förhandling ska den som är part kallas. Att en part uteblir från en muntlig förhandling hindrar inte att nämnden handlägger och avgör ärendet.

12 §

Muntlig förhandling ska vara offentlig.

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att lämnas någon uppgift för vilken gäller sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) får ordföranden vid förhandlingen besluta att förhandlingen ska hållas inom stängda dörrar.

13 §

En kallelse till muntlig förhandling ska innehålla en upplysning om betydelsen enligt 11 § av att en part uteblir från förhandlingen.

En enskild part, som inställt sig till muntlig förhandling, får tillerkännas ersättning av allmänna medel för kostnad för resa och uppehälle, om Lärarnas ansvarsnämnd finner att parten skäligen bör ersättas för sin inställelse. Nämnden får bevilja förskott på ersättningen.

Regeringen meddelar närmare föreskrifter om ersättning och förskott.

14 §

Lärarnas ansvarsnämnd får förelägga den legitimerade, eller den som söker om legitimation, att genomgå viss läkarundersökning för att utröna dennes lämplighet att inneha legitimation.

15 §

Ordföranden får ensam fatta beslut som inte innefattar slutligt

avgörande i sak, dock inte beslut om föreläggande

1. att genomgå läkarundersökning enligt 14 §,

2. om återkallelse på egen begäran av legitimation, eller

3. om återkallelse av legitimation då den legitimerade inte följt föreläggande om läkarundersökning.

Ärenden som har avgjorts enligt första stycket ska anmälas vid nästa sammanträde med Lärarnas ansvarsnämnd.

16 §

I fråga om jäv mot den som handlägger ärenden i Lärarnas ansvarsnämnd ska bestämmelserna i 4 kap. rättegångsbalken om jäv mot domare tillämpas.

17 §

I fråga om omröstning i Lärarnas ansvarsnämnd ska bestämmelserna i 29 kap. rättegångsbalken om omröstning i domstol med endast lagfarna ledamöter tillämpas. Ordföranden säger sin mening först.

18 §

En ansökan eller anmälan till Lärarnas ansvarsnämnd ska göras skriftligen och innehålla uppgifter om

1. vem anmälan avser och uppgifter om dennes yrke, adress och arbetsplats,

2. vad som yrkas i ärendet, och

3. de omständigheter som åberopas till stöd för anmälan.

Om part företräds av ombud ska fullmakt ges in.

19 §

Är en anmälan eller ansökan så ofullständig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Lärarnas ansvarsnämnd förelägga anmälaren eller sökan-

den att inom en viss tid komma in med kompletterande uppgifter vid påföljd att ärendet annars inte tas upp till prövning.

20 §

Anmälan och, i förekommande fall, bifogade handlingar ska snarast överlämnas till den som anmälan avser. Mottagaren ska föreläggas att svara inom en viss tid.

En sådan underrättelse behövs inte om det är uppenbart att anmälan inte kan bifallas eller att underrättelsen är onödig.

21 §

Den som förelagts att svara ska göra det skriftligen, om inte Lärarnas ansvarsnämnd bestämmer att svaret får lämnas vid en muntlig förhandling.

Av svaret ska det framgå om den svarande godtar eller motsätter sig den åtgärd som sätts i fråga. I det senare fallet bör svaranden ange skälen för sin inställning och de omständigheter som åberopas.

22 §

Om en fråga kräver särskild sakkunskap, får Lärarnas ansvarsnämnd inhämta yttrande från myndigheter och andra sakkunniga i frågan.

I fråga om sakkunniga gäller 40 kap. 2–7 och 12 §§ rättegångsbalken i tillämpliga delar.

De som är skyldiga att lämna yttrande har rätt till ersättning för sitt utlåtande endast om det är särskilt föreskrivet.

Andra sakkunniga har rätt till ersättning av allmänna medel för sitt uppdrag. Nämnden får bevilja förskott på sådan ersättning.

23 §

Om Lärarnas ansvarsnämnd finner att ett vittne eller en sak-

kunnig behöver höras vid domstol eller att någon behöver föreläggas att tillhandahålla en skriftlig handling eller ett föremål som bevis, ska nämnden begära detta hos den tingsrätt inom vars område den person vistas som ska höras eller på annat sätt berörs av åtgärden.

Om det inte finns laga hinder mot det ska rätten hålla förhör eller meddela föreläggande. I fråga om sådana åtgärder ska i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivs om bevisupptagning i rättegång utom huvudförhandling.

24 §

Bestämmelserna i 20 och 21 §§ förvaltningslagen (1986:223) om motivering av beslut och under rättelse om beslut ska tillämpas avseende Lärarnas ansvarsnämnds beslut.

25 §

Finner Lärarnas ansvarsnämnd i ett ärende att förutsättningar för åtal föreligger, ska nämnden göra en polisanmälan.

28 kap.

3 §

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

Beslut av Statens skolverk får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 § och om att avslå ansökan om lärar- eller förskollärlärligitation eller komplettering av legitimation enligt 2 kap. 16 §.

4 §

Beslut av Högskoleverket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om utfärdande av behörighetsbevis enligt 2 kap. 15 §.

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Lärarnas ansvarsnämnds slutliga beslut får endast överklagas av

- 1. Statens skolinspektion för att tillvarata allmänna intressen, och*
- 2. den yrkesutövare som beslutet riktar sig mot.*

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd som inte innebär att ett ärende avgörs, får överklagas endast i samband med överklagande av det slutliga beslutet i ärendet. Ett beslut som inte är slutligt får dock överklagas särskilt när nämnden

- 1. ogillat en invändning om jäv mot en ledamot av nämnden eller en invändning om att det finns hinder mot prövningen,*
- 2. avvisat ett ombud eller ett biträde,*
- 3. förordnat om saken i avvaktan på att ärendet avgörs,*
- 4. förelagt någon att genomgå läkarundersökning, eller*
- 5. förordnat om ersättning för någons medverkan i ärendet.*

Statens skolinspektion ska vara motpart till den yrkesutövare som överklagat Lärarnas ansvarsnämnds eller en domstols slutliga beslut enligt denna lag.

Beslut av Lärarnas ansvarsnämnd gäller omedelbart om inte annat anges i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011 och tillämpas såvitt avser 1 kap. 12 §, 27 kap. 7-30 §§ och 28 kap. 3 § från och med den 1 juli 2011. Övriga paragrafer ska tillämpas först från och med den 1 juli 2012.

Härigenom föreskrivs att 34 § lagen (2010:xxx) om införande av skollagen ska ha följande lydelse

34 §

Lydelse enligt prop. 2009/10:165 Föreslagen lydelse

34 §

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar *utbildning* för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 eller 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas istället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Första stycket gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

I fråga om lärare eller förskollärare som saknar *legitimation* för att bedriva undervisning i skolväsendet enligt 2 kap. 13 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen 2 kap. 3 § första och andra styckena eller 2 a kap 3 § andra stycket i 1985 års skollag tillämpas i stället för 2 kap. 13, 17 och 18 §§ i den nya skollagen, dock längst till utgången av juni 2015.

Lärare som saknar legitimation för att besluta om betyg enligt 3 kap. 15 § i den nya skollagen och som har ingått avtal om anställning som lärare, förskollärare eller fritidspedagog före den 1 juli 2011 ska under tiden för anställningen vara behöriga att besluta om betyg, dock längst till utgången av juni 2015

Första och andra stycket gäller inte lärare som uppfyller kraven i 2 kap. 17 § i den nya skollagen och som före den 1 juli 2011 har ingått avtal om anställning som lärare för att bedriva sådan undervisning som avses i samma paragraf.

Kravet på genomförd introduktionsperiod i 2 kap. 16 § gäller inte lärare eller förskollärare som

1. har avlagt behörighetsgivande examen eller har fått ett behörighetsbevis av Högskoleverket,

2. arbetat som lärare eller förskollärare i minst ett år före den 1 juli 2011, och

3. vars erfarenhet som lärare eller förskollärare inte ligger längre tillbaka i tiden än sex månader.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2012.

Häri genom föreskrivs att 23 kap. 7 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

7 §

Sekretess gäller hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess gäller hos Statens skolverk inom Lärarnas ansvarsnämnd i ärenden som anmälts dit, hos Skolväsendets överklagandenämnd i ärenden som uppkommit där till följd av överklagande av beslut samt i tillsynsverksamhet hos Statens skolinspektion och Myndigheten för yrkeshögskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

7 a §

Sekretess gäller hos Statens skolinspektion i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerades hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

7 b §

Sekretess gäller hos Statens Skolverk inom Lärarnas ansvars- nämnd i ärende om legitimation för uppgift om den legitimerade eller sökandes hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att denne eller någon närstående till denne lider betydande men om uppgiften röjs.

Sekretess gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

Förteckning remissinstanserna: Legitimation för lärare och förskollärare (U2010/2818/S)

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Stockholm, Stockholms tingsrätt, Domstolsverket, Datainspektionen, Statskontoret, Socialstyrelsen, Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN), Statens institutionsstyrelse, Myndigheten för handikappolitisk samordning, Barnombudsmannen, Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolväsendets överklagandenämnd, Högskoleverket, Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Linköpings universitet, Kungl. Tekniska Högskolan, Karlstad universitet, Örebro universitet, Mittuniversitetet, Gymnastik- och idrottshögskolan, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan Väst, Malmö högskola, Södertörns högskola, Sameskolstyrelsen, Sametinget, Diskrimineringsombudsmannen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Regelrådet (N2008:05), Burlövs kommun, Gislaveds kommun, Göteborgs kommun, Krokoms kommun, Ljusnarsbergs kommun, Lomma kommun, Malmö kommun, Nynäshamns kommun, Osby kommun, Piteå kommun, Ragunda kommun, Skellefteå kommun, Stockholms kommun, Södertälje kommun, Sölvesborgs kommun, Örebro kommun, Övertorneå kommun, Pysslingen förskolor och skolor AB, Vittra utbildning AB, Stiftelsen Kristofferskolan, Sveriges Kommuner och Landsting, Svenskt Näringsliv, Företagarnas Riksorganisation, Tjänstemännens centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Landsorganisationen Sverige (LO), Svenska Kommunalarbetsförbundet, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Sveriges Skolledarförbund, Friskolornas riksförbund, Waldorfskolefederationen, Delegationen för romska frågor, Sverigefinländarnas delegation.

Följande remissinstanser har inga synpunkter att lämna på promemorian: Ekonomistyrningsverket, Överklagandenämnden för högskolan, Centrala studiestödsnämnden, Luleå tekniska universitet, Högskolan i Dalarna, Högskolan på Gotland, Konstfack, Kungliga Musikhögskolan, Arbetsmiljöverket, Sveriges förenade studentkårer, Vuxenstuderandes intresseorganisation.

Lärarnas Riksförbunds Studerandeförening, Dans och cirkushögskolan, Waldorflärarhögskolan och Saco studentråd har lämnat spontana yttranden.

Följande instanser har beretts tillfälle att avge yttrande, men har avstått: Statistiska centralbyrån, Handikappombudsmannen, Linnéuniversitetet, Högskolan i Borås, Högskolan i Kristianstad, Högskolan i Skövde, Mälardalens högskola, Högskolan i Jönköping, Arboga kommun, Botkyrka kommun, Filipstads kommun, Håbo kommun, Karlskrona kommun, Karlskoga kommun, Ljusdals kommun, Oskarshamns kommun, Sollefteå kommun, Sollentuna kommun, Torsås kommun, Uppvidinge kommun, Älvkarleby kommun, Carlsons skola, Göteborgs högre samskola, Häggviks gymnasiesärskola, Internationella engelska skolan, Enske, John Bauergymnasiet i Norrköping, Kunskapsskolan i

Sverige AB, Lundsbergs skola, Norrskens friskola i Luleå, Nova Montessoriskola i Kungsbacka, Handikappförbundens samarbetsorgan, Föräldraalliansen Sverige, Fria förskolors samverkansorganisation, Lärarutbildningskonventet, Riksförbundet Hem och Skola, Sveriges elevråd, Sveriges Elevråds Centralorganisation, Riksförbundet vuxenutbildning i samverkan, Svenska Tornedalingarnas Riksförbund, Judiska centralrådet.